

Naiste Hääl

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu
Häälekandja

Nr 7/8

Sisukord.

Naiste Hääl: Ema ja kool. Kodukultuurist. Emmeline Pankhurst surnud. Head eeskuju ja tegevusvõimalusi lastele. Rannalt ja rünnakult. Pärnu naisselts „Linda“ 1927 a. tegevuse aruanne. Euroopa juhtivad naised. Kirjand. veste. Nahk ja tema tervishoid. Väljaspool purdah't. Kroonika. Küsimused ja kostmised.

Perenaine: Keedukast — isekeetja. Mõni sõna lambapidamisest. Natuke moosidest, safatitest ja talviste tagavarade valmistamisest. Mis on kunsthaudumine? Käsitöö ja riietus.

“Naiste Hääl”

**Eesti Naisorganisatsioonide Liidu häälekandja.
Ilmub 1 kord kuus.**

Toimetaja: MARIE REISIK.
Väljaandja: E. Naisorganisatsioonide Liit.
Toimetaja kodune aadr.: Jaani t. 9. Tel. 13-91.

Toimetus ja talitus asub: TALLINNAS, Laenu
Panga maja, Müürivahe 16, krt. 35.
Avatud kella 10—2. Telefon 13-26.

**Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehe-
tellimiste vastuvõtjad.**

Tellimise hind: poolaastaks — 2 kr., aastaks — 4 kr. Üksiknumber 40 senti.
Väljamaa tellimine 5 kr. 50 s.

Kuulutuste hind: terve lehekülj — 30 krooni. 1 mm ühel veerul — 10 senti.

CARTIER-BRESSON PARIS

PESUKINDLAD PARIS VÄRVID

KÄSITÖÖLÕNGAD

Esimese klassi prantsuse vabriku
saadused

Kaitsemärk

„A la Croix”

PESUKINDLAD VÄRVID (300 värvi)

Märkniiidid

Pärllõngad

Brillanté d'Alger (Mouliné)

Heegeldamise niidid
liri lõngad

Linased lõngad

Hedebo niit

Nõelumise lõngad

Asutatud aastal 1825

MÄISTE HÄÄL

NAISORGANISATSIOONIDE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 7/8

Juuli-August 1928

II aastakäik

Järgmine „Naiste Hääl“ nr. 9 ilmub septembri algpäevil.

Ema ja kool.

Läheneva uue kooliaasta lävel mõlgutab nii mõnigi ema, kes oma lapse esimest korda kooli saadab, murelikke mõtteid. Teab ju iga ema, et lapse esimese koolipäevaga algab uus, kaaluv ajajärk nii lapse elus, kui ka ühtlasi määrav — ema ja lapse tulevase vahekorra suhtes. Lapse esimese koolipäevaga lõpeb aeg, kus otsustav mõju lapse peale oli kodul, seega eeskätt emal. Lapse elu saab nüüd nagu pooleks rebitud — ta liigub kahes — üksteisega sagedasti vastolus olevas õhkkonnas — kodu ja kooli omas. Teadagi on iga kasvataja — olgu see nüüd ema või kooliõpetaja — ülim kohus püüda selle poole, et need kaks mõjukonda koolialise lapse elus — kodu ja kool — üksteisega mitte vastolus ei oleks. Eriti raske on see avalikus koolis. Erakoolides võib toimida õpilaste valikut, võib õpilaste koosseisu teatava määrani vast ühtlustada, kuna avalikku kooli tulevad lapsed kõige mitmekesisematest mõjupiirkondadest. Siin peab iga ema oma lootuse panema koolivaimule, mis peaks olema ühtlustavalt õiglane kõigile õpilastele.

Kooli ja kodu vahelise sideme pidajaks on meil meie koolimääruste järele ette nähtud vanemate esitajad pedagoogika nõukogus, kooli hoolekogus, vanemate üldkoosolekud ja selle poolt valitud vanemate komitee. Kui meie vanemad nende abil katsuks tõsiselt elustada ja alahoida sidet kooli ja kodu vahel, siis võiks olla kogu kooliaeg vähem murelik ka emale, kes usaldab oma lapse juba 7. aastast kooli mõju alla.

Praegune aeg on üldiselt tunnustatud väärtuste ümberhindamise ajajärguks. Seda ümberhindamist näeme meie ka perekonnas, näeme vahe-

korras laste ja vanemate vahel. Tänapäeva emad saavad rõhavas enamuses aru, et aja vaimus on sündinud mingi muudatus, et nad ei saa ja ei või kasvatada omi lapsi nende põhimõtete järel, millel neid endid kasvatati. Tumm ja alandlik sõnakuulmine on saanud haruldaseks. Lühida käsu ja koeluga ei saa enam korraldada vahekorra laste ja vanemate vahel. Ainult kooli ja kodu ühine ja, mis peaasi, ühtlane mõju võib kasvatada last sõnakuulmisele, võib seletada lapsele nii kodu kui kooli nõudmisi ja keelude tarvilikkust ja otstarbekohasust.

Kodu kasvataj jõud ja mõju kiinduvad loomulikult ema isikusse. Selle vastu ei vaidle vist keegi, ka iga ema peab seda vist tunnustama, olgu ta kui alandlik ja tagasihoidlik tahes. Tundub loomulikuna ja enesestmõistetavana, et väljamine oma kodustest kasvatuslistest kohustustest, just ema d peaksid olema kodu ja kooli sideme alalhoidjad. Vanemate koosolekutest peaksid emad osavõtma, vanematekogud peaksid koosnema eeskätt emadest. Alles siis, kui tegelikud kasvatajad — nii kodust kui ka koolist ulatavad üksteisele käe, alles siis muutub kodu ja kooli vahekord elavaks, kasvavad sellest vahekorrast uued kasvatuslised väärtused. Iga koolialise lapse ema peaks katsuma osavõtta koostööst kooliga, peaks nägema selles tähtsat ema kohustust lapse vastu.

Kuid eriti elav peaks iga ema huvi ja hool olema kooli vastu, milles õpib ja kasvab tema tütar. Poiste kasvatuses ei ole sündinud nii põhjapanevaid muutusi viimasel ajal, kui tütarlaste kasvatuses. Poisse on ikka kasvatatud eluvõitluse jaoks, nemad on ikka maast madalast kasva-

tatud selles teadmises ja vaimus, et nad kord peavad iseeneste eest väljas olema.

Kui meie selle vastu vaatleme tütarlapsi, siis näeme, et viimased aastad on seadnud neile hoopis teised nõudmised, kui need olid veel lühike aeg tagasi. Veel paarkümmend aastat tagasi oli iseseisev naine haruldus. Tütarlast kasvatati kodu ja o k s ja esihoones veel mehe ja o k s. Naise elu möödus suurel määral kodu ja siis mehe kaitse all. Praegu on aga olud põhjalikult muutunud. Peale sõda on rahvad vaeseks jäänud. Naised on pealegi arvuliselt ülekaalus meestest. Tänapäeva tütarlaps ega ta ema ei või panna mingisuguseid lootuseid ei mehe peale, ei kodu kaitse peale. Olud on sarnased, et isegi abielludes peavad naised kaasa töötama ühes meestega, et võimaldada perekonnale äraelamist.

Tänapäeva tütarlast peab kasvatama iseseisevaks inimeseks, kes on varustatud kõigi sõjariistadega eluvõitluste jaoks: tervise, teadmiste, oskuste, vastupanevuse ja sihkusega.

Sellest peaks tänapäeva emad palju suuremal määral arusaama, kui nad seda sagedasti teevad. Nende tütre elutee ja elukäik ei sarnane enam nende eneste kasvamisajale. Nende tulevik on palju tumedam. Liialdamata peavad $\frac{1}{4}$ kõigist meie rahva tütardest ka peale abiellumist tööd tegema, kas kutselist väljaspool kodu, ehk aga maal talus, — neil peab sellekohane oskuste varustus olema. Ja suur osa neist jääb paratamata vallalisteks, — ainult Tallinnas on 12.000 naist rohkem kui mehi. Need peavad eluvõitluses eneste eest väljas olema samuti kui mehed. Ei, nad peavad seda veel rohkemgi olema. Sest avalikus elus oldakse naiste vastu armuta — seal ei maksa mõiste „nõrgem sugu.“ Neid hinnatakse igal teenistuslalal, kui „sissetungijaid“, neile eelistatakse ühesugustel tingimistel mehi. Sellepärast tuleb tütreid tõsiselt varustada eluvõitluse jaoks. Tänapäev on tütarde haridus sama tähtis kui poegade oma. Pidagu emad seda meeles!

On täitsa kindel, et uus aeg, mis toonud nii palju uusi nõudmisi naistele, leiab kord nende nõudmistele õige lahenduse ja et naisele kujunevad uued eluvõimad, mis tõelises kooskõlas nii looduse, perekonna kui ka majandusliste nõuetega vastu. Praegu on ülemineku ajajärk, uus naistüüp on alles saamisel.

Selle saamis- ja kujundamisaja raskustest peavad naised ise üle saama — keegi neid selles ei aita. Emad ja naiskooliõpetajad peaksid siin töötama käsikäes, kindlas tahtmises alluda tänapäeva nõuetele, kindlas tahtmises ja püüdmises juhtida kasvavat noorsugu parema teadmise järele uuele, elust ette kirjutatud teele. Otse katastrofaalne kiire viimase aja arenemiskäik on naise paiskanud mehe kaitse alt avarasse tegelikku ellu, — seda peavad meeles pidama oma tütarde

suhtes ka need emad, kel veel antud rahulik, mureta elu mehe tiiva all, ja sellega peavad nad arvestama oma tütarde kasvatamisel ja koolitamisel.

Kooliõpetaja ükski oma ette, ega ka ema oma ette, ei suuda jagu saada suurest ülesandest, mille kujundab praegu tütarlaste kasvatamine, ei suuda lahendada abieli ja kutse, ema ja palgatöölise ühendatud ülesandeid. See nõuab ühist otsimist, ühist tööd.

Kas võib olla kahtlust, et tütarlaste juhtimine nende keerulisele eluteele ja tööle, nende ettevalmistamine nii suurtele ja rasketele naise ja inimese ülesannetele, peab olema naiste käes?

Neid vastolusid, mis praegune aeg loob isetegeva naise hinges iga sammu peal — perekonnas, kodus, lapse hälli juures, avalikus elus, teenistuses — neid peab ise tundnud olema, kui tahab juhtida ja seletada neid naisnoorsoole. Ja siin on ema ja naisõpetaja koostöö suurim ülesanne.

Pikad aastasajad, mil naine olenes täitsa mehest, mil ta elas lahutuna tegelikust elust mehe kaitse all oma nelja seina vahel, uppudes nende nelja seina vahelistesse muredesse, ei saanud jätta mõjutamata naise hingeelu. Majanduslik rippuvus mehest mõjutas naise hingeelu nii, et ta ka hingeliselt sai rippuvaks mehest. See sisemine alateadvusline meheline mõjutus mõjub tänapäevalgi takistavalt naise arenemisele iseseisevaks isikuks.

Et see arenemine sünniks loomupäraliselt, et naine omas ettekujutatavas vabadustundes ei kalduks soovimata kõrvalteedele — see on jälle ülesanne, kus nii emad oma sooja südame ja armastava hingega ja jällegi naisõpetaja oma kaaluva mõistusega peavad töötama käsikäes.

On selge, et teadmisi edasi anda võib tütarlastele sama edukalt mees, kui naine. Kuid on veel kindlam ja veel selgem, et tütarlaste kasvatus, nende juhtimine eluteele kuulub ilmtingimata naiste kätte. Samuti nagu on selge, et poiste juhtimine eluteele kuulub meestele. Eriti maksab see keskkooli kohta, kus on tegemist tegelikule elule ettevalmistamisega, kujunemas olevate isikutega kõige vastuvõtlikumas eas.

Naisjuhataja mõju kasvava noore naise peale on suurem ja mitmekülgsem kui seda arvata ja hinnata osatakse pealiskaudsel mõtlemisel. See ei mõju ainult ergutavalt ja energiat ning iseteadvust kasvavalt ühes usuga, et ise ka kord võib saada juhtivale kohale, see mõjub seesmiselt rikastavalt. Naisjuhataja seletused, nii õpetajana kui juhatajana, omavad ju sugupärase hingesuguluse — nad on sama loodusomaduste põhjal väljaarenenud elu ja ilmavaate saavutused, mille idud on tärkamas noorte tütarlaste hingis. Ühesugune elu-

tunne, ühesugune seisukoht elus, ühesugused eluülesanded — need loovad vastastiku arusaamise, mille põhjal arenevad kõik eluvõimed, mille põhjal ka omandatud kuivad teadmised muutuvad elulisteks ja seda naistele — naise seisukohalt.

Et meie tänapäeva noorsool midagi puudub on selge. Mitte ilmaaegu ei kirjutata meil kõiksugu väärnähtustest meie koolinoorsoo elus. Süüdistakse noorsugu lõbuhimust, tehakse etteheiteid kõlbluse langemise kohta noorsoo hulgas, need etteheited on esile toonud sündinud kurbade tõsiasjade põhjal. Mida see tõendab? See tõendab, et meie noorsoo kasvatamises on viga, et kusagil on üks tühi auk, mida peab täitma. Kõik väärnähtused noorsoo elus on ju peegeldus ajavaimule, neile sattub noorsugu, kui temale ei pakuta midagi paremat. Ei taha öelda, et neis süüdi oleks kool, ei taha oletada seda ka kodu kohta. Tuleb arvata, et viga peitub just selles, et kool ja kodu on üksteisest liig kaugel, et nende kahe mõjuvama teguri vahel noorsoo arenemises haigutab näiliselt ülepääsematu kuristik, millesse upub nii mõnigi noor, ot-sija ja õnnetu hing.

Emade kohus on hakata siin tegutsema, hakata silda looma kooli ja kodu vahel, silda, millel võiks talutada noori üle kahtluste raskete silmapilkude, tühjuse hetketel, otsimiste aegadel.

Emad peaks looma omale vahekorra oma tütarde õpetajatega, peaksid mõjutama isasid, et need seda teeks oma praegade õpetajatega, vanemate kohus on luua kooli ja kodu vahel see vahe-kord, mis põhjeneb asaldusel.

Meil on praegu tütarlaste koolideski vanemate esitajateks mehi — kurb tunnistus meie emade loidusele kooli vastu, millel ometi nii suur mõju tütarlastele.

Kui meie emad aru saavad, et see suur üles-

anne, mis usaldatud nende kätte laste kasvatamisega, suurem ja raskem, kui laste ilmale toomine, ei piirdu mitte ainult lapse koduse mõnusususe eest hoolitsemisega, et see ulatab kaugemale, et see ulatab isegi kooli, kui emad sellest arusaavad, siis hakkavad nad ka oma tervendavat ja emalikkumõju avldama meie koolielu väärnähtuste peale. Usun kindlasti, et kui meil kord teatavaks saab, et emad on valvel ja tunnevad huvi kooli vastu, kus õpivad ja kasvavad nende lapsed, et nad on huvitatud ja puudutatud ka sellest, kes juhatab nende laste kooli ja juhivad nende lapsi eluteele, siis ka meie ametlikud võimud ei julge enam mängida koolidega.

Milleks muuks, kui mänguks, ülbeks, mõtlematu mänguks võib siis nimetada sarnast lugu, nagu see hiljuti sündis Tallinnas I tütarlaste keskkooli juhataja valimisel, mänguks, mis veelgi pole lõppenud.

Kas on meie rahvas suur küllalt, et lasta niiviisi mängida ühe oma suurema kooliga? Aga senini on emad vaikinud. On vaikinud ka kooli õpetajad. Rahvas vaatab pealt, vangutab pead ja ootab, mis sellest saab.

Läheneva kooliaasta algul peaks kõik emad tundma oma püha kohusena süveneda kooliküsimusse ja oma laste pärast peaks nad hakkama ehitama silda, hädatarvilikku silda kodu ja kooli vahel. Liig palju armastust, liig palju unetu öid, muresid, vaeva ja ka kulusid maksab iga laps emale, kui et ta võiks sellest nii suure osa, ka hingeliselt, ära anda omast käest esimese koolipäevaga. Liig raske ja vastutusrikas on see elutöö, mis ootab just meie tänapäeva tütreid, kui et emad võiks saata neid ilma kõige selle hoole ja abita, mis nad neile kohustatud on andma ka koostöös kooliga.

Marie Reisik.

Kodukultuurist *).

On olemas üks sõna, mis nõuab umbes järgmist eluviiside korraldamisel: sööma peame nii, nagu oleksime kehvemad, kui seda tõepoolest oleme, riietuma peame oma seltskondliku seisukoha vääriliselt, oma kodu peame aga ehitama nii, nagu seisaksime mõne astme võrra kõrgemal tollest seisukohast, kus asume zeltskonnas praegu, olgu sünnipäralt olgu isikliku töö ja teenete saavutusega. Nagu on ununenud selle sõna alglause nii ei mõelda ka seda, kas ütlejaks oli mõni tark mees või oli see koguni mõne rahva vanasõna taoline elureegel, — igatahes peitub selles sõnas sügav elutõde ning sellepärast ta sisu ongi meele jäänud. Meelespidamise väärt on see nõue minu arust igapähele, eriti sellele, kes on rajamas ja ehitamas oma kodu, seepärast seisiku ta ka selle kirjutuse eesotsas, mis tahab kõnelda kodukultuurist.

Ülearune on siin peatuda selle kolmekordse nõude esimesel osal, mis keelab liig söömist: õgardid pole kunagi kusagil seisnud au sees; teine nõue seab piirid kahele poole: peab riietuma vääriliselt, et ühelt poolt riideuhkuse kaudu mitte edevusse sattuda ja teiselt poolt hoiduda hooletusest ja lohakusest, sest lohakus on kasimatus, kasimatus on aga lugupidamatus mitte ainult oma enese inimväärtuse vastu vaid ka kaasinimeste vastu. Kolmandat nõuet aga tuleb erilise ettevaatusega käsitada, sest see võib ka kergesti eksiteele viia, kuigi ta õige täitmine

*) Toim. märkus: Käesoleva kirjutusega algame rea kirjutusi kodukultuuri üle. Loodame, et see aine, mis eriti ligidane naistele, meie lugejate hulgas tarvilist huvi äratab ja neile meie omapärase kodu loomisel abiks on.

rakendab arvamata jõudusid terve rahva kultuurijärje tõstmiseks.

Tõepoolest:

rahva kultuurjärg pole muud kui ta üksikliigete kultuurijärg.

See tunnetus teeb iga üksiku meie hulgast terve natsiooni kultuuri eest vastutavaks. Seda südamesse võttes pöördugem veel tagasi tollele kolmandale nõudmisele, et öieti mõista ta sisu.

Ta näib juhtivat toredusele, kuid see tõlgitsus on ekslik, sest silmas ei peeta seal lahendamata majanduslikku järge, mis võimaldab toredust, vaid kõrgemat seitskondlikku seisukohta, mis eeldab sügavamaid teadmisi ja arenenumaid võimisi, s.o. kõrgemat kultuuri. Peame aga kultuuri üldse väärtuseks ning seega kõrgema kultuuri järje kättepüüdmist ihaldatavaks sihiks, siis peame ühtlasi püüdma kultuurilist elujärge, kultuurilist kaunist kodu, kui üldkultuuri tähtsaimat kaasnähist ja eeltingimust. Sest ei saa olla mingisugust kõrgemat kunstilist või teaduslikku kultuuri, kui elujärg on toores ja algetine, kui kodu on korraldamata ja kaunistamata. Inimlik elu on tervik ja kõik oleneb teineteisest.

Nüüd on aga lugu nii, et kultuurilist, kaunist kodu ei saa omandada keegi ilma isikliku vaimupingutuseta, nagu ei saa keegi süvendada oma teadmisi ega teritada võimisi teisiti, kui püsiva isikliku õppimise ja harjutamise varal. Kultuur, ning eestkätt just ka kodukultuur, tähendab tege likku osavõttu ning isikupärast lahenduse taotlemist kõigile küsimusile, mis puutuvad vormi, kvaliteeti, elukorraldusse, elujärje kujundamisse, hingelisse ja vaimlisse süvenemisse. Kuivõrd siin areneme, „kultiveerume“, seevõrra omandame eeldusi kauni kodugi loomiseks. Seda ütleb too meie kolmas nõue, kui ta meid käseb oma kodu ehitada kõrgemale järjele, kui oleme praegu. Küll nõuab see meilt kõrgemat esindustahet ja meie kodult kõrgemat esindusvõimet, kuid ühtlasi see meid hoiatab võltsilt representatsioonilt ebaehtsete petteabinõudega, mis sügavamate teadmistega omandatud hindava ja arvustava pilgu ees ometi ei pea paika. Ning just seda sügavat suhtumist, hindavat pilku, vaimlist eeltööd enese kallal nõutaksegi meilt esijoonel kauni kodu ehitamisel. Just ehitamisel. Sest „kaunist kodu“ ei saa nimelt kusagilt valmina osta, nagu mõnd jalgratast, just samuti kui ei saa osta häid kombeid. Isiklik võimete harjutamine siin kõik.

Ja nüüd kujuteldagu korraks, et kõik meie rahva liikmed püüavad täita toda kolmandat nõuet, et kõik taotleavad oma kodu ehitada kõrgemale järjele, s. o. et kõik katsuvad igati oma andmete piirides endas arendada ja kasvatada kõigepealt eeldusi kauni ja kultuurilise koduse ümbruse loomiseks, kas see ei tähendaks senni unarul olnud arvamata jõudude rakendamist terve rahva kultuu-

rijärje tõstmise tööle? Veel enam, siit kergib meile uus, määratu tähtsusega tunnetus:

kaunis kodu pole üksiku esteetiline eraasi vaid kogu rahva kultuuriline eluküsimus.

See küsimus, kodukultuuri küsimus, on suur ja tähtis küllalt, et teda südamele panna kõigile, kõigile.

Muidugi, esimeses joones tuleb siin nõuda meie viletsate korteriolude parandamist, juba rahva tervise ja kõlbluse nimel. Inimelamute viletsus, kus täitmata algelisemadki nõudmised valguse, õhu, puhtuse järge, on häbiplekiks ja arvamata hädahuiks igale ühiskonnale. See on aksiom, algtõde, mille puhul pole sõnu kulutada. Samuti, kui see, et siia parandusi tuua on ühiskonna organide, ametkohtade ja vastavate organisatsioonide esimeseks edasilükkamatuks ülesandeks. Kuid see kõik veel ei taryitse anda toda, mida nimetame kodukultuuriks, isegi kui siin märgitud ülesanded ametlikult poolt lahendatakse ideaalsel kujul. Sest kel pole isiklikku tarvet valguse ja õhu järge, kes ei oska hoolida ega lugu pidada puhtusest, see matub ikkagi kinni aknad, ega kasi oma tuba, rääkimata sellest, et ta püüaks teda ehtida kauniks ja kenaks. Kodu kultiveerimisel ikkagi peame algama inimese kultiveerimisega.

Kuigi üksik inimene, üksik kodu on vaid pikene rakukene kogu rahvuse kultuuri-organis mis, ometigi üldkultuur saavutatakse vaid kõigi nende rakukeste ühisel tööel, ühisel arenemisel. Seepärast on tähtsaim lisa, mida üksik inimene saab oma rahvuse kultuuri üleschitusele anda, see et ta arendab iseennast tõsiseks kultuuri-inimeseks, kaaluvaim teene rahvuse eluvormi kujundamisele see, et ta ise kujundab oma isiklist eluvormi, oma lähemat ümbrust, oma kodu. Mida igaüks meist üldsuse ehitamise kasuks tegemata jätab sellega, et ta ei viitsi või ei taipu ehitada oma lähemat ümbrust, seda ei suuda asendada ükski ametkoht, asutus ega organisatsioon!

Oma enese juures peame algama. Seks on vaja: 1) äratada igati isiklik t a r v e kauni kodu järge, ja 2) arendada igati isiklik vahetegemise v õ i m e hea ja halva, vormi ja ebavormi, kooskõla ja ebakõla vahel. Puudutaksime siin noid aluseid, millel püsib hea maitse. Öeldagu mis tahes, kinnitatagu küll, et „maitse üle ei vaielda“, ometi jääb tõeks, et on olemas kasvatatud ja kasvatamata, koolitatu ja koolitamata maitse. Ning selles mõttes võime meigi möönda, et maitse üle pole vaielda, sest tema vastand „ebamaitse“ ei saagi tulla kõne alla. Maitse on kasvatatav, teda võib arendada, seepärast on igamees oma maitse või ebamaitse eest vastutav. Nii nagu seda ollakse oma heade või halbade kommete eest. Ning just nagu kallis kuub ei suuda varjata tema kandja halbu kombeid, nii ei saa ka tore kodu varjata temas asuja halba maitset, muidugi mõista, kui

kalli kuue kandjal või toreda kodu omanikul on halvad kombed ja halb maitse. Siit kasvab kehvale lohus, jõukale kohustus: üks ei pea kaotama lootust saavutada oma kehvuseski maitserikast kodu ning teine ei pea siin nii väga lootma oma rikkuse peale. Me pole unustanud, et „kaunis kodu“ valmina pole ju kusagilt saada, — nagu abieluõnngi, — teda peab isiklikult looma nagu luuakse oma abielugi õnnelikuks, — isikliku mõtlemise ja väsimatult armastava innuga ainuüksi lahendatakse see ülesanne: õnnelik kodu kaunis kodus.

Kuid teiselt poolt niisugune kodu, mille ehitamisele on pühendatud armastavat hoolt, kingib oma peremehe järjesti uut elujõudu. Ärgu unustatagu, et

ilu on rõõm ja rõõm on elustav jõud.

Kaunis kodu ei ole mitte ainult ta tegija-korraldaja kauni hinge ja targa vaimu peegel, see on talle samal määral ka elujõu allikas kehale kui vaimule. Vist on tarbetu pikemalt peatuda sellel, kuidas hästi korraldatud ja tarviliselt varustatud kodu on kohaks, kus kõige paremini ja hõlpsamini jälle asendatakse ja uuendatakse meie igapäevases töös kurnatav kehajõud. Kuid iga töö ja toimetus nõuab meilt ühes kehaliste pingutustega ka vaimlisi ja hingelisi pingutusi, tihti veel suuremalgi määral, kui noid. Needki kulud tulevad tasa teha, et end hoida terve, tubli ja värske. Ning just siin peitub kauni kodu sügavaim väärtus küll üksik küll ühiskonna seisukohalt. Võiks koguni öelda, kaunis kodu on vahest ainuke koht, ainuke reaalne ala, kus indiviidi ja ühiskonna tihti teineteisele vastukäivad huvid viljakalt teineteisse haaravad ja nimelt nii, et nii üksik, kui ühiskond temast on või peaksid olema ühtviisi huvitatud, kui inimliku tubliduse säilitajast ja kasvatajast.

See tuleb nimelt sellest, et need nõnda nimetatud „surnud asjad“ polegi nii surnud oma mõjult meie hingeellu. Tähttähele iga ese jätab oma mulje igasse normaalsesse inimesesse ning mõjub niiviisi ta meeleolu ajutiseltki nii või teisiti. Nood esemed aga, mis moodustavad meie kodu, nood teevad seda absoluutse järjekindlusega iga junala päev, olgu siis, et oleme reisil või viibime muidu võõrsil. See on nüüd aga määratu tähtsusega, missuguses alati korduvast meeleolus vedame oma päevad, sest lõppude lõpuks kujundavad meie püsivad meeleolud meie iseloomu ja elulised harjumused. Peab hoolt kandma sellest, et need oleksid meie elule abiks.

Mitme Saksa kunstiajakirja väljaandja ja kodukultuuri puutuvate raamatute kirjastaja Aleks. Koch määrabki meie kodu või elamu „nende hingeliste mõjutuste kogusummana, milledele inimene andub ja alistub kõige tihemini ja kõige vähema vastupanuga. Neid tähtsaid mõjutusi kujundada elu edenda v a i k s, see ongi kodukultuuri alati uuesti lahendatav ülesanne. Elu edendavaks saavad need mõjutused aga ainuüksi sel eeldusel, kui nende mõjutuste lähetajaid, oma koduse ümbruse esemeid, oleme valind hoolikalt, kaalutledes, mõeldes ja meeliskledes. Siin paljastub meile tolle nõude sügav sisu, millega algasime seda kirjutust, — et peame oma kodu ehitama kõrgemale järjele, — veel uuest küljest: mäletades hästi, missugune vägi peitub meid ümbritsevais igapäevaseis asjus, teeme targasti ja ettenägelikult, kui ümbritseme end kõrgema järguliste asjadega, õilsate esemetega: nendega läbikäimine toetab alatasa meie tahet ja püüdu tõusta sisemiselt ja väliselt kõrgemale järjele, nii saab neist meile tõeline oluabi. Tõsi küll, seda mõrdatagu ühtlasi ka kohe: kui meil see tahe puudub, kui meid ei tiivusta püüd kõrgemale, siis parem är gem tehke mõ seda, et mitte igas toa nurgas ja igal sammul ja pöördel keset meie nelja seinat meile tumma etteheittega ei põrnitseks otsa kuigi tumm, kuid seepärast mitte vähem tüütu koolmeister. See oleks tõepoolest hirmus. Meie kodu peab meid ikkagi vähekesegi ka hellitama sellega, et ta küll meid armastab ja meie parimaid püüdeid, meie hellitatuimaid taotlusi toetab ja kinnitab, ent mitte kui mõni vanatõugu kasvataja püüsti tõstetud näpuga ja selja taha peidetud vitsakimbuga iga meie teed ja tegu valjul pilgul ei valva ja meid järjest käskivalt korrata ei kutsu. Meie ise oleme ju ikkagi peremees majas, tubade sissesead ja mööbeldus, sõnaga meie koduvaru, teenivad sõbrad või sõbralikud teenijad. Nagu valime viimaseid ega võta omale majja igatüht, kes end aga pakub, nii peame valima ka omi tumme majakondseid. Vajame inimtundmist teenijate valikul, vajame aga ka asjatundmist asjade hankimisel. Kasvatagem siis oma asjatundmist, oma tunnet asjade väärtuse kohta vaadeldes ja võrreldes, igal juhul, küsides ja kaaludes, miks see ilus ja hea ning too miks mitte. Nii ehitame järkjärgult, tükk-tükk endale oma maailma, millest võime heal meelel lausuda, et

meie kaunis kodu, see on me elujõu karastaja, me elurõõmu ülendaja, kõigi me võimete hoidja ja kasvataja.

Hanno Kompus.

Emmeline Pankhurst surnud.

Emmeline Pankhurst'is, kes suri 14-mal juunil, kaotas kogu maailma naisliikumine ühe oma silmapaistvama juhi. Nagu meie kõik veel mäletame, kujunes Inglismaal, mis ju tuntud oma vanameelsuse poolest, niipalju kui see puutub harjunud kombetest kinnipidamisesse, võitlus naiste poliitiliste õiguste eest eriti teravaks. Enne ilmasõda, kui rahulikud võitlusabinõud, nagu seda on sõnaline kihutustöö ja märgukirjade sisseandmine, näiliselt ikka jätsid surnud punktile naiste õiguslise seisukorra, otsustasid inglise naised muuta taktikat. Algas nõnda nimetatud militantline naisliikumine, mis ei pörkanud tagasi isegi vägivaldategude eest. See ajajärk inglise naisliikumises, mis, ühenduses ilmasõjaga, andis Inglismaa naistele hääleõiguse, on lahutamatu seotud Emmeline Pankhurst'i nimega, kuna tema oli selle juhiks ja hingeis, ühtlasi ka selle kõige suuremaks kannatajaks.

Emmeline Pankhurst (sünd. Goulden) sündis 1859 aastal Manchesteris, Inglismaal. Hariduse sai ta Pariisis, kus ta ilmavaatelt kujunes veendunud vabariiklaseks. 1879 aastal abiellus ta Pankhurstiga, kes oli John Stuart Mill'i poolt asutatud naiste hääleõiguse seltsi esimene esimees. Nii siis leidis siin naine mehes täielise mõtteosalise. Mrs. Pankhurst oli ilmavaate poolest sotsialist ja sellele liikumisele kui ka temale veel lähedamale seisvale naisliikumisele pühendas ta, eriti peale oma mehe surma, oma terve jõu.

1903 aastal asutas ta „Women's Social and Political union'i“, organisatsiooni, mille eesmärgiks oli ühtlustada kogu naisliikumist.

Õieti sest ajast peale algab tema sündmusrikas ja kannatusrikas naisõiguslase ajajärk. 1908 aastal julges ta Inglise alamkojas naisterõdult rahvasaadikute sekka alla lasta lipukest pealkirjaga: „Votes for women!“ (Hääleõigus naistele!). See tundus Inglismaal kuulmatuna ja kogu ilma ajakirjanduses sünnitas see sündmus ärevust ning seda võeti sõja kuulutusena. Juba samal aastal sattus ta esimest korda vangikotta, sest ta tahtis vägivaldaga alamkotta sisse tungida. Ligi paarkümmend korda on Emmeline Pankhurst vangis olnud, on sealgi

veel protesteerinud ebaõigluse vastu niihästi näljastreigi kui ka teiste vastupanefu viisidega.

Ja ka väljaspool vangimaja põlnud need võitluse aastad Mrs. Pankhurst'ile kerged. Kuigi tal oli inglise naiste hulgas kaunike hulgate tuliseid poolehoidjaid, siis olid ometi naised rõhuvas enamuses tema vastased: ühed tema võistlusviiside pärast, teised sellepärast, et nad tarvilikuks ei pidanud naistele poliitilisi õigusi. Avalikkudel kõnekoosolekutel loobiti teda küllalt tihti mädamunadega, Emmeline Pankhurst'i nime muutis mingisuguseks hirmutiseks ja sõimu sõnaks.

Ilmasõja puhkemisel, mil oli võitlus naiste hääleõiguse eest veel otsustamata, asus pr. Pankhurst naiste abiandmise korpus loomisele. 1918 aastal said inglise naised poliitilise hääleõiguse — nii hästi oma võitluse tagajärjena, kui ka selle hiigla isamaalise töö tunnustusena, mida nad sõja ajal tegid.

Emmeline Pankhurst'i elutöö oli kroonitud; inglise naine oli poliitiliselt täiskasvanuks tunnustatud — teo alamkotta oli temale vaba, seesama uks, millest läbi murdmise püüdmise eest naiste eestvõitleja vangla sattus, oli avanenud.

Emmeline Pankhurst tõmbus tagasi avalikust elust. Oma mõlema tütre — Christabel ja Sylvia'ga, kes olid ta võitlustes ta truimad kaaslased, elas ta peaaesjalikult Bermuda saartel. Tal oli õnn veel enne surma teada saada, et inglise naised on võitnud ka viimase kitsenduse, mis neil seni oli poliitilistes õigustes — et nad ühevanuselt meestega tunnustatakse poliitiliselt täisealisteks.

Emmeline Pankhurst'iga on kogu ilma naised kaotanud ühe neist ideelistest veteraanidest, kes on ennaotsalgavalt elanud oma ideaalile, kelle elu eesmärk ja usk oli, et naine on täisväärtuslik isik. Ilma sarnaste isikuteta poleks tänapäeva naine veel kaugetki täisõiguslik kodanik.

Tänapäeva naised omas enamuses on veelgi Emmeline Pankhursti vastased. Tulevased põlved hindavad teda ja tema elutööd vääriliselt ja tulevikule elas, kannatas ja võitis Emmeline Pankhurst.

Au tema mälestusele!

Hääd eeskujju ja tegevusvõimalusi lastele.

„Päevalehes“ nr. 62 s.a. kirjutab M. Kodusest kasvatusest. M. leiab, et noorte kodanikkude iseloomudes peituvad väärnähtused, paised, on tingitud kodusest kasvatusest. „Kui tahame, et meie rahvas parem oleks, siis kasvataagu teda ja alustagem seda tegevust kodust peale.“

Kergib otseskohe küsimus: kuidas korraldada kodust kasvatus? Enne vastamist sellele küsimusele peaks selgitatama kasvatuselise siht. Tuleks selgitada siht, mille poole kasvatus püüdku, kelleks ning misjuures kasvatus peab tegema inimlapse. Peab ütleva juba siin, et palju vigu kasvatusvõttes, eriti koduses kasvatuses, tehakse sihi selgusetuse tõttu.

Kelleks ning misjuures kasvata last? — Harilikult peetakse sihtiks õnne, tahetakse lapsest kasvata õnnelik inimene. Siis on sihtiks veel sõnakuulmine, waga meel, harivem seltskonnale kasulik liige jne.

Õnn, õnnelik laps kasvatuselise sihina! On waga weniw õnne mõiste, samuti kahtlane. Mis ühele õnn, see teisele õnnetus. Mis arvatakse lapsele õnneks, kas ei ole see talle lausa õnnetus? Sellepärast kõrwale see siht!

Sõnakuulmine, waga meel! Kas ei kasvata eriti wiimasega lastes orjameelsust ning kas ei wägistata walju sõnakuulmise nõudmisega lapse arenewat waimu? Kõrwale ka need sihid!

Seltskonnale kasulik liige! Nagu eelmised ühiskondlikult liiga ühehülgsed ning tunnedad — nii ka see.

Mahutjib need ühe üldisema sihi alla, millest tulewad ka kõik teised, see on: igakülgselt terve, tugew ja waba inimene! Selle asemel, et kasvawat noort kodanikku talutada õnnemaale, peab kõigil lapse jõududel kasvada ja areneda lastina. Kui on inimesel kehalist ja waimulist jõudu, kui on inimene kehalt ja waimult terve ning tugew, siis oskab isegi oma tegevust siina juhtida, kus arwab olevat oma õnne.

Waba inimene!? Ei tähenda see muud, et kasvataagu laps niisuguseks, kes endalt ise kõike nõuab. Ei tohi last kasvata mitte orjaks, kes ainult teiste tahtrise järele on ja teeb, waid wabaks inimeseks, kes end ise käseb olema ja tegema wastawalt inimese-ideaalile.

Tähtsamad abinõud nendele sihtidele jõudmiseks on igal kasvatajal: h ä ä e e s k u j u j a w õ i m a l d a d a l a p s e l h a r j u t a d a t e g e w u s e s .

Kui waadelda last, näeme, et ta omalt waimuliselt seisukorraldarnale loomaga. Näeme, et lapsel puudub teadmus, mõistus, et lapsel ei ole arwustawat meelt mingi asja ega nähtuse wastu. Lapsel puudub kõlbline hindamine, ei ole tall „hääd“ ega „halb“ olemas. Edasi — lapse hingeelu ligemal uurimisel näeme, et lapse tegevust juhib alateadmus. See alateadmus wõtab wastu arwustamata kõik, mis pääse lapsele kõrwade, filmade, nina, üldse meelte kaudu. Alateadmus suurest mõjust ja jõust teame hüpnotiseerimisel. Teadmus ei suuda me lihaseid

farnasele tegevusele wiia — kui alateadmus. Teadmus ei suuda nii suurt korda oma tööjuhtimises luua, kui seda teeb alateadmus (südame, seedimisorganite, näärte haruldastel korrapärane tegevus).

See alateadmus, nii suure mõjuga me keha suhtes, juhibki ainuüksi last tema esimesil eluaastail.

Nüüd teades alateadmuselise omadust, et tal puudub kõlbline hindamine, arwustaw meel, selgub, kui wõrd tuleb hoolitseda neil aastatel lapse ümbruse, (nii waimulise kui kehalise) eest. Kõike, mis lapse ümbruses sünnib, mõtab alateadmus wastu arwustamata, lapsele isegi teadmata. Kõik, mis filmade ees sünnib, läheb filmade kaudu, kõik, mis kuulawad, läheb kõrwade kaudu alateadmusse ja parajal juhul mõjutab waga tublisti lapse tegevust, kuna kõik nähtu, kuuldu sünnib last järeloomatule. Sellepärast — kui tahetakse, et laps oleks „hääd“ hoitagu selle eest, et ei pääseks temasse midagi farnast, mis mõiks tema tegevust halvale juhtida. Alateadmus, korraldades lapse mõttekäike, tegevust, ei tea midagi „hääd“ ega „halwast.“

Selge, et tuleb hoiduda iagajugusest halvast eeskujust! Selge, et eeskujju mõju on suurem tuhandetest sõnadest, viikadest, ilusatest õpetustest. manitsustest. Oma hääd eeskujuga olgu isad — emad laste kasvatajad, mitte sõnaliste nõudmistega. On hääd eeskujju, ei ole siis tarwis noomimisi, manitsusi. Nõu — ema pidagu meeles, et laste pilgud wiiribwad alati nende sammudel ja tegudel, et laste kõrwad kuulawad iaga sõna, ka seda, mida lapsele wabest tarwis ei olegi kuulda. Wale on arwamine: egaš laps midagi aru saa, ja raste ekkisamm farnase arwamisega lapse kuuldes kõnelda asjust ja lapse nähes teha seda, mille kahjulikus mõjus enam kui kindel wõib olla. Laps ei saa küll aru, sest tal puudub teadmus, kõlblik hindamine, aqa lapse alateadmus wõtab arwustamata kõik wastu ja ütsford, wastawal nina parajal juhul mõjutab kuuldu — nähtu waga tublisti lapse tegevust. Siis ollakse harilikult nõutud: laps on halb, iseendast juba, ei saa midagi parata! See aqa wale kõik! Nõu — ema teadku, et lasted tahawad olla nende farnased, tahawad nende farnasteks saada. Tahetakse, et lastest ei kasvaks orjameelseid, wiltsfald arastikke, maid julgeid, mahwaid, wabadusearmastajaid korralikke inimesi, kel on kõrged wüübed, — siis olgu isa — ema eeskätt farnased. Nõu, ema olau alati julged, täis usku enda tulewikku, uhked sellest, et on „wabad“ inimesed, ei tohi kumaagi kütrutada ia roomata „suurte“ ning „wägewate“ ees. Peawad isa, ema seisma kõrgemal iagajuu wäiklusest, madalast kadestusest, wihast. Ei tohi lasta walel ja tühjadel intudel libiseda mitte kumaagi üle oma hümte. On isa — ema nii, wõimad olla julged, et nende lastestki kasvamad niisugused.

Laps — see on ilale, emale peeglik, kust ta end tunda wõib. Tahab isa, ema end peeglis ilusana, buhtana näha, olau ta ise ilus, buhas. Ka kui isa, ema end omaš peeglis ei näe ilusana, s.t. lapsed on

halwad, siis teadku isa ja ema, et nad ei oleud oma eeskujuga hääd, korralikud, ilusad hinge poolest.

Nii olgu wanemate ilim püüid olla ikka ja alati omades sõnades ja tegudes lastele hääks eeskujuks, truuks ja ustawaks teejuhiks, paistwaks ning särawaks täheks nende kaswamise teel.

Teine kaswatamisabinõu — tegewuses harjutamine. Tahetakse kaswatuse sihile wastawalt last näha tublina, terwena nii kehalt kui waimult, lastagu lapsel end harjutuste abil selleks teha. Tahab isa, ema, et lapsel oleksid tublid, tugewad jalad, on tarwis lasta lapsel käia, hüpata, joošta. Tahetakse lapsele tugewaid käsi, siis antagu kätele tegewuswõimalusi, tahetakse terawaid silmi, lastagu lapsel näha asju, nähtusi, waadelda pilte, joonistada, — waatlemise abil harjutada filmi. Tahetakse, et laps kaswaks hingeliselt ilusaks, mõttelt puhtana, aušana, korrektsuna, — siis juhitage lapsi tähelepänu tegewuse juures sellele, mis on parem, täielikum, jõurikkam, — ühesõnaga ilusam, olgu see kõnes, ülespidamise wiisil, mõttes ehk milles tahes ning lastagu lapsel harjutada end selleks. „Harjutamine teeb meistriks,“ ütleb wanasõnagi. Lapses ise on juba tegewustung olemas. Ei tohi alla suruda seda tungi, waid muretseda sellele tungile tegewuswõimalusi — ja just häid wõimalusi, mis wõimaldawad lapsel harjuda hääks, ilusaks, elujõuliseks, terweks — nii kehalt kui waimult.

Lasta lapsel end harjutada tegewuses, hääs ning kasulikus teadmises, lasta harjutada õilsas ülespidamises, mõtlemises, — see õieti on teistiti ütelda: lasta lapsel end ise kaswata!

Laps kaswab ise, laps kaswatab end ise, kui ta

ainult omale kehale ning waimule tarwilikku toitu saab, j.t. kui me talle wõimaldame harjutada end igasuguses tegewuses, ka mõtlemises. Selleks on tarwis, nagu eespool öeldud, hääd eeskujuga ja tegewus- ning harjutuswõimalusi. Sellepärast olgu lapse ümbrus kõigiti puhas, korralik, terwe, ühe sõnaga: eeskujulik!

On teada, misugused inimesed kaswawad nendest lastest, keda märgitatakse, talutatakse, kelle eest iga raskust ja takistust eemale hoitakse, kelle eest isa, ema kõik tahawad ära teha, ühegi mõtelda ja otsustada. Need teiste toel ja marjul kaswanud lapsed on löd- wad, nõrga iseloomuga.

Sellepärast, kus wähegi wõimalik, lasta lapsel ise teha, juba aegsasti lasta lapsel tunda, et ta ka juba midagi saab ja suudab ära teha. Lasta lapsel ise mõtelda ja otsustada. Waadatuks seda lapse rõõmu ja õnne, mis waldab teda, kui milleaagi hakkama saanud! Tal on arwamata häameel, ta räägib ning kuulutab sellest kõigile! Laps ühüb, et ta saab juba paljude tegudega hakkama — ja see on suur kaswataw tegur iseenesest. Inimesed, kelle eest lapses kõik on tehtud, nad loodawad seda ka wanemaks saades, neil puudub usk eudasse, enda wõimistesse, enda jõusse.

Ei tohi aga liialduseni minna. Ei tohi sundida lapsi tegewusele, mis neid liiaks wäsitab ja kurnab. Ei tohi lasta wõidelda niisuguste takistustega ning raskustega, mis lapsel käib üle ta jõu ning wõimiste ja nende edenemist tagasi hoiawad. Wõimaldataku jõukohast tegewust. Üleliiga pingutatud lapsed hakkawad nähtsima enne õitsese löömist, enneaegu wanaiks minema, neist kaswawad nõrgad, kiburad inimesed, nagu neist, kelle eest kõik tehti.

Rannalt ja rünnakult.

Rannale.

Ühki tahan olla sinuga, liiwane, puhas ja lage, lai rand! Ühki, — sest olen armunud sinusse...

Paitada tahan su kuuma liiw-rinda, jagada sinuga päikese palawaid kiiri.

Lubad ja seda?

Olen kiwas nagu iga armunu: ei jalli, ei luba, et keegi peale mind wael tõstaks jala su puhtale liiwale, su walgedele kiwidele.

Ühki tahan olla sinuga, rand, — ühki su kuuma liiwaga!

Päikest tahan jagada sinuga ja wahuseid walgeid laineid.

Kui weerewad, rulluwad üle nad sinust, weeregu, rullugu üle ka minust, — et saaksime puhtaks — sina ja mina — tolmuft ja talijest tahmast.

Otsatu, ääretu oled ja rand. Sama ääretu kui weteema suur süng. Jätkub ruumi seal kõigile: linnade ligiduses kirewale masstile, metsatuta taga ühki- tulle unistajale.

Pigista kõwasti, kõwasti sinu oma liiwosilmad,

kui sinu neitsilikule pinnale jodab murmuuud, elasti inimkehi nagu elutuid harjasloomi. . .

Rannata ära, et niisutawad nad su puhast palet lehtawa, haiglaste higiga. . .

Rannata, — küll tuleb wihm ja peseb su puhtaks. Tulewad laineid ja uhwad loputawad su silmado ning päike kuimatab ta.

Tõbine, roojame saab terweks, puhtaks, kui mõib puudutada imearsti kinepallistust.

Rand, sa oled imearst. Pead lubama, et tuhanded wästinud, waewatud kurnatud puudutawad usus su liiwkuue pallistust. Nii terwenewad nad.

Sinust hoowab imejõudu, sinust — tugewust ja terwist.

Sa jagad heldelt oma wara, aga ei jää ometi waeleks: talwe lumihaiwa all kogud sa uuesti jõudu ja rammu ning rowid uuesti tuhandeid, tuhandeid suwe wälkel.

Rawi ka mind, imearst rand!

Rawi ühkius, waihes kohas, kus suwimuusikat teeb waid tuul männide latwabel, okstel; kus kajakad lendewad mere kohal ning häälitsewad kaeblikult, nagu nutaksid laaga nad walgete tiibade kadunud puhtust, nutaksid taga ilu ja noorust ning elu. . .

Kokkuvõttes: kui tahame, et meie rahvas parem oleks, siis kasvata- tagu teda ja alustagem seda tege- wust kodust peale, võimaldatagu lapsele eeskujulit

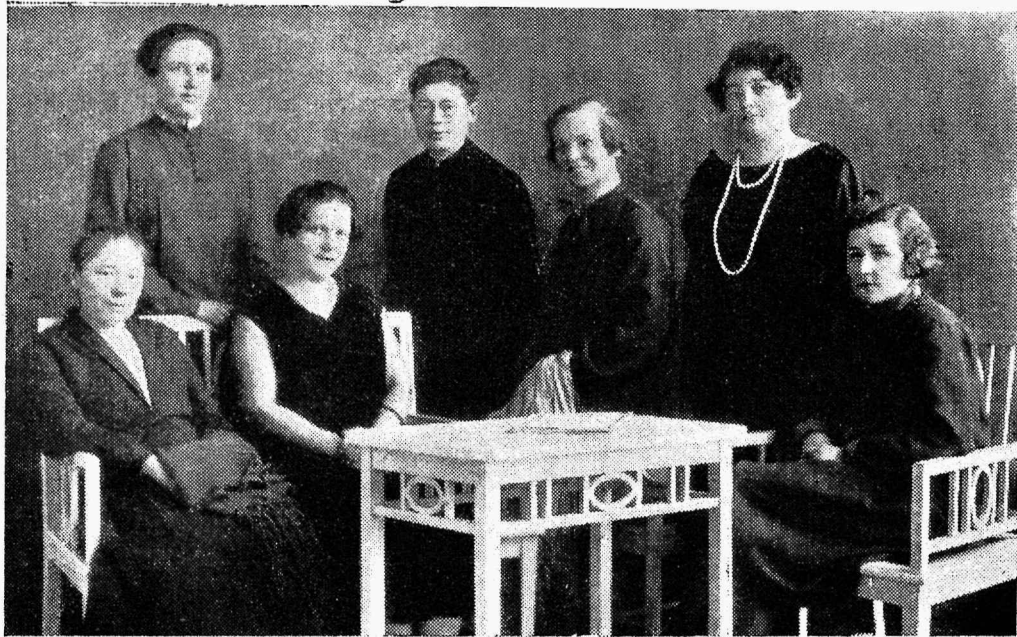
ümbrus ning võimaldatagu lapsele end ise kasvata- da!

E. Kuslapuu.

Pärnu Eesti Naisselts „Linda“ 1927 a. tegewuse aruanne.

1927 a. kewadel walitakse seltsi juhatusse: H. Meri, J. Kornfeldt, M. Kasf, M. Jaf, S. Tõnisson,

E. Grossmann ja Elw. Kasf. Seltsi liigete arv 150.

Pärnu Eesti Naisselts „Linda“ 1927. a. juhatus.

Marie Kasf, pr. K. Wiljal, Luise Keef, Elw. Kasf, pr. Kulbusch, pr. Joosti, pr. Tillisson.

Kawi mind, vand!
 Ujalban enda su laiale, kuumale rinnale. . .
 Tahau olla armult sinuga, sest — armastan
 sind, liiwane rond. . .

* * *

Temperamentsed naised.

„Norra naised on esimestena jaatutanud ühe- digusluse meestega.

Rootslanna Jenni Belander'i arvates tuleb Norra naise edu panna Norra rahwa tempera- menti, elawaama iseloomu arwele.

1921. a. asutati Norra naispartei. „Kõigu riigi naiskodanikud koondusid oma evakonda ja see ühen- datud jõud võimaldas Norra naistele läbilõpmise awalikus elus.“

Nii pajatab leht Norra temperamentseteit nais- test. —

Olles kolunud maale, elad erakuna, loed lehtigi mõtlikumalt kui linnas. Seebid iga mõtte korralikult ära. Tõmbad paralleele, sõrdled.

Sm. Naiste mõit temperamenti arwele. . . Kena, kui olets seda temperamenti!

Meil eestlannadel on hirmus wähe tempera- menti. Siasti wähe!

Ruht wõtta, kui looja pole annud sündimiskaas- wawats?

Ent kas ei wõiks temperamenti asetada tahte- jõuga?

Wõi puudub meil ka tahte wõim?

Oleme ehk hoopis selgroota olevused, laialivalguto, amorfne mass?

Talwe jooksul sai näha naisti mitmest seltskonna kihist.

Meelde jõibus mitu iseloomulikku momenti.

Eriti meelde jäi paar kokkupuutumist naistega kõige „nooblimast“ kihist, naistega kõige haritumast seltskonnast.

Miks just see? Võletasid seal naised waimutu- lega? Jättid nende kõned ajudesse sügawad muljed? Ütleksin meeleldi „jah,“ aga pean siiski ütleva — „ei!“ —

Ent ometi olid need naised nii waimukad näod, nii elawad silmad, nii palju ütlevat ilme. . .

Kuhu küll mahutawad nad oma meelteterawuse, oma waimukilluse ja temperamenti?

1927 a. töötavad seltsi juures laste ja emade nõuandepunkt, õpiring „Eha“ ja hoolekande osakond — igaküls oma ette erilise töökavaga. Samal aastal on suurim raskus töötada naistöölaliste poolt valmistatud õmblustööde realiseerimine. Selts korraldab seks otsustarbeits näitus-müüki, omavahelisi loteriisi. Ka seltsi liikete vahelised teedõhtud leiavad oma koha. Samuti võtab selts osa oma esindajate kaudu teiste Naisseltside juubelipidustustest ja Viidu asemikukodekogu koosolekust. Siis algavad ettevalmistused oma juubelipeoks. Kuid mõnereguste lahtarvamiste tagajärjel lahjub endine juhatus ja maituul valitakse uus juhatus, kuhu kuuluvad: L. Rask, J. Joosti, S. Kulbush, T. Tillison, M. Rask, R. Wiljak ja E. Rask. Jatkatakse pooleli jäänud tööd ja viiakse läbi seltsi 10. aasta juubel. Juubelilt võtsid osa ligi 200 kutsutud külalisi. Selts aitab kaasa valgelillepäeva korraldusele tiisikuse vastu mõitlemiseltsile, lipukomisjonile, korraldab 2 loterii-allegriid, 4 loteriid, suvipeo, kontsert-balli, näitemüügi, huvireisi Tallinna, Uulu ja Rihnu, võtab vastu külalised Taanist ja Tartust ning korraldab sel puhul koosoleku Endlas ja teedõhtu

omis ruumes. Peetakse ära waba-õhu rütmilise võimlemise ja kosmeetika kursused. Sügisel korraldatakse omavahelised koosviibimised: Mardi, Kadri, jõulu ja uueaasta koosviibimised. Selts muretsseb samal aastal pianino, õmblusmasina ja muud majanduslikke tarbeid. Selts tasub linnavalitsusele töötada naistöölalistele õmblustööde muretssemiseks 1927 a. algul antud avantsumma tagasi 139.000 senti. Samuti on seltsi korraldusel o ü „Rohukäsitöö“ kindakubumised. Selts võtab osa oma esindajate kaudu üleriiklisest hoolekande päevast.

Seltsi juhatus algatab riinulaste vastuvõtte kodu asutamise mõtte ja aasta lõpul saabubki ministeeriumilt abiraha kodu elluviimiseks.

Samuti eelmiste aastate eestujul jagab Naisseltsi maestelastele jõulukinke.

Nästa jõulul peab selts juhatuskoosolekuid 34; üldkoosolekuid 9; rewijoni koosolekuid 2; rahwakoosolekuid 2;

Selts aitab kaasa staadioni peol, seltside vahelisele komisjonile ja Endla seltsile. Ommeldud lipp suwekoloniile mõimaldas 10 lapsele suwekoloniis Sindis viibimise.

Euroopa juhtivad naised.

Tahaksin „Naiste Hääl“ lugejate tähelepanu juhtida huvitava raamatu peale, mis mulle hiljuti kätte sattus: „Führende Frauen Europas“ (16 Selbstschilderungen, herausgegeben von Elga Kern. Verlag Ernst Reinhardt. München. 1928.). Raamat on pühendatud Ricarda Huch'ile, kes ju ka Eestis tuntud. Naise töö kõige mitme-

kesisemal ajal on tunnustamist leidnud küll kitsamas kutseringkonnas, kuid naiste silmapaistvad saavutused ei ole üldsusele kaugeltki veel teada. See asjaolu andis tõuget käesoleva autobiograafilise raamatu väljaandmiseks. 16 vaimlist tööd tegijat naisst, kelle töösaavutused kaugelt üle oma kodumaa piiride ulatavad ja tunnus-

Kas ainult hualetidessje, joengutesje, sõnemeelne-
nefeste läikivatesse peeglitestesse?

Wõi häbenewad nad rääkida sooje sõnu? Ei tihka
fä sünnitada mõtteid, nagu ei tihka paljud neist
sünnitada lapsigi?

Wõi kardawad nad algupärase mõtte avaldajat
wõidakse tembeldada hullumaja kandidaadiks?

Seda võib juhtuda.

Ent on siis nii kohutaw? Wõiks minna ka
erilijelt närwihagetele määratud maffa ajutiselt
puhutama pärast seda, kui oled sünnitanud juure,
ilusä mõtte, idee, millest haarawad kinni tuhanded
nagu päästerõngast, nagu antrust, idee, mis kuidagi
moodi kaunistab hämarat olemasolu mõnelgi.

Legu mõimsaid, temperamentsjeid naifi ofjides
liikuffin ringi mööda maad.

Waatlesin waid oma ette tafa. Nagu tigu karbis
on intelligentine naine tihhi oma kodus. Ei wata
wälja katsearwigi.

Rahit huiwitatwat naist nägin 300.- kilomeestrilisel
teel. Rahit lihtsat talunaisit, rätit peas ja pastlad
jalas.

Ilks sõitis jalgrattal ja suga ning lambarawad

olid tal kofusseotult selja peal. Lambaid pügama sõi-
tis ta wist ja wiis naabrinnale ka ühtlasi soa.

Ültkoomiline oli ta kuu ja jalgrattal. Ent ta
põlgus oli nii palju julgust, nii palju aumäärilist
enejeteadwust, et poleks sõendanud naerda ta üle
edewaingi plika.

Sama julgelt, kui sõidak ta tööriietes, tööoludes
rattal, sama julgelt ning kindlalt liigutab häält ja
kannab püksigi kui waja.

Teist naist nägin raudtee piirkonnas, kus pea-
tustin.

Roobastikul liikus mootordressiin ametniku-
dega järjekorbsel rewideerimisliikigul.

Tõld sinipuuane, uhke. Weereb nagu nõiawanker.
Kes julgeb teda peatada eraasjus?

Ent ilmub tee äärde talumaine walges rätikus
ja lehwitab mootorile.

Peatub sõidul. Naine seletab kindlalt ja selgelt:

„Särrad ametnikud, lubage selgitada üht küsi-
must: raudtee kraatwib on muu frundi kohal ummistat-
nud ja hoitawad kinni wee, mis woolab sealt, ülewalt
poolt. Diigwest on üllenjutunud muu ajamaa ja niidu.
Kamatan kahju, ei saa maha teha wilja. Särrad,

tamist on leidnud, jutustavad oma arenemiskäigust ja oma elutööst. Sümpaatselt mõjub, et siin sõnaõigus on antud igale tema parteipoliitiliste vaadete peale vaatamata, mille elavaks tõenduseks Alexandra Kollontay, Vene Norra saadiku elulugu. Väljaandja kurdab, kui raske olevat valikut teha selle suure hulga keskel, kes siin kõnelema tulema peaks, et ruumi puudusel isegi mitmed Euroopa riigid välja on pidanud jääma, mis viga aga ta loodab parandada tulevases teises köites.

Dr. phil. Alice Salomon sündis 1872. a. Berliinis, jõuka kaupmehe tütreana. Tal on alati selge olnud, et ta elu alles siis algab, kui ta oma töö leidis. Oma nooruseajal ei olnud ta õnnelik, sest temas oli palju külgesündinud tegevushimu, mis kuskil väljendust ei leidnud. Koolis ärkas soov õpetajaks saada, kuid kasvatus kindla elukutse jaoks ei olnud neis ringkondades, kuhu ta kuulus, mitte lubatav. Oma päivi sisuga täita oli väga raske. Ta õppis võõraid keeli, käis juhuslikult mõnel loengul, õppis keetma, õmblema ja käsitööd tegema. Juba tol korral oli talle selge, et naine peab suutma omal jalal seista. Terve tütarlapsenal on midagi provisoorilist, kui sihiks on ainult meheleminek. Pööre A. S. elus sünnib, kui ta on vana kakskümmendüks aastat. Aastal 1893 asutati Berliinis ühing, mille sihiks oli haritud kihtide tütarlapse ja naise ettevalmistada sotsiaalseks tööks. Igaüks pidi ennast kohustama üks ehk paar korda nädalas töötama lastekodudes, vestekodudes ja muus sarnastes asutustes. Ka A. S. sai kutse. Ta ei olnud sõna sotsiaal veel kunagi

Naisinstruktorid Petserimaal.

Jstus: pr. Potral (tudumine). Seisavad pahemalt paremale: pr. Koort (mojapidamine), pr. Potral, pr. Põlendik (käsitöö).

palun, tulge vaadate fraanvide seisukorda oma silmaga ja laske nad lord jääda."

Sraavid vaadati kõhe üle ja anti lubadus asi forralbada.

Temperamentne naine, eks? Stõlbaks wist hästi wallawanemaks wõi mõneks administraatoriks üldse.

Rahju, et puudus mõimalus ligemalt silma waadata noile lihtjatele naistele, ajada sõna — teine juttu.

Oleks ehk kuulnud, mida arwawad nad sest keerulistest ilma elust üldse.

Mida arwawad nad nõrkadest naistest, kes liig bergelt wannuwad alla raskustele, kes lajewad endile panma pähe suuformi ja ei karju appigi.

Mida arwawad naistest, kelle käjutuses rahad ja warad, kuid kes ometi ainult ilutsjewad nagu taimed jumala rohttaas ning ei liiguta sõrmegi üldse kasuks.

Miljal kujuneb meil mõni naistekoondus üldiseks, kuhu koguwad endid kõik naised üle riigi?

See mahuwad sinna kõik: need, kes kannawad süga ja lambaraudu, need kes karitewad ise oma atamaad ja niitu uputufe eest ning need, kelle peamine mure on — eestujulistult poleeritud küüned?

(Mõistagi ka kõik wahapealsed küübid ja iheloomud.) —

Rõõgeks, ka ilhte mahutamiseks ja ühtekumuluwuseks on tarwis temperamenti.

Külmarõõdetud oleme meie. Halla õõ taimed. Suwi on liig lihtne. Ja soojust wähe.

Oleks pikem ta ja soem, omaktime ehk sügiseks juba sama palju temperamenti kui Norra naistel seitseme aasta eest.

Ent külma, mõideldes peaks kasvama iseloom, raudne tahe. . .

Wõi kasvab ainult jonn, pahurus, tigeusus?

* * *

Petseri Koostris.

Äripäewa õhtupoolikul saabufime setumaa pealinna.

Melanoolne tühjus igalpool. Soogi- ja teemajade ees ainult weel ükfitud, tuffuwad, konutawad hobused—ootamas nokastanud peremehti.

Paar elurõõmsjat setunaißt mõõduwad autost. Üks tähendab: „Tan autoga olõss küll hiia Pankamitsa wirohtada“...

varem kuulnud, kuid üks oli tal selge, et seal töö ootab, kont, kus ka teda tarvis on, ja et saab sisu ta elu. Kuna töö tasuta tehti, siis peeti seda ka perekonnas sündsaks. A. S. noorusaeg on tüüpiline tolle aja tütarlapsele „hääst perekonnast“, kes igatsust sisukama elu järele tundis.

A. S. töö arenes ja laienes järjest. Kõige mitmekesisematel aladel muutus ta tegevus peagi iseseisvaks ja vastutusrikkaks. Ta avas uue tütarlaste varjupaiga, töötas Saksa eetilise kultuuri seltsi büroos, (praeguses eraorganisatsioonide hõldekandete keskkoahas) asutas esimesed naistööliste kodud ja klubid ja võttis agaralt osa uute hõldekandeaasutuste arendamisest. Ta tuletab tänuga meele Jeannette Schverin'i, kes talle oli vaimliseks juhiks. Viimane kasvatas omale A. S-is järeltulija, ta arendas temas võimeid, mis enne sündisid olid olnud. Ta õppis nägema joont, mis viib sotsiaalse häda juurest naisliikumise juure. Naiste igatsus täie arenemisvabaduse järele on ainult siis õigustatud, kui ta teenib sotsiaalseid, mitte individualistlikke sihte. A. S. hakkab emasid varustama teadmistega sotsiaalpoliitiliseks tegevuseks, teeb tegemist naistöölistekaitse küsimustega. Käib võitlus naisvabriku inspeksiooni eest, nõutakse naisjõudude kasutamist avalikus vaestehoolikandes. A. S. sõdib oma mõtete eest avalikkudel kõnekoosolekutel ja ajakirjanduses. Ta juuab ka Saksa Naisliidus sotsiaalset mõtlemist edendada. Aeg oli küpseks saanud kutsehariduse tähtsuse rõhutamises. 1899 avati esimene aastane hõldekande kursus. Siit võttis alguse liikumine ja aastal 1908 avati hõldekande-

kool kaheaastase õppekavaga. A. S. juhatusel töötas Saksa sotsiaalsete naiskoolide konverents, kuhu koondatud kõik hõldekande naiskoolid (Soziale Frauensschulen) üle maa.

A. S. algas oma tööd õige väikese eelharidusega, iseõppijana täiendas ta oma teadmisi. Ülikooli peale ta ei mõelnud. Juhuslikult sai ta tuttavaks prof. Sering'iga, kes tema töid oli lugenud ja talle nõu andis majandusteadlisi lugemisi kuulama hakata, milleks talle kindlasti luba antakse, kui ta oma palves toetub oma avaldatud töödele ja uurimustele. Nii pääsis A. S. ülikooli. Ülikooli raha teenis ta oma kirjandusliku tegevusega ja tunde andes. Ülikoolis kujunes A. S. sotsiaalse töö vaimline raam, omandas ta ajaloolise ja filosoofilise tagapõhja. Oma professorite nõuandel andis A. S. palvekirja sisse teda vabastada sunduslikust küpsuseksamist, mida Haridusministeerium mitmel puhul tegi, kui palve küllalt põhjendatud. Mõne äpardunud katse järele oli A. S. 1906 luba käes doktorit teha. Ta kaitses hea eduga oma doktori väitekirja.

Tuleb veel puudutada A. S. rahvusvahelist tööd. 1909 valiti A. S. rahvusvahelise Naisliidu kirjatöömatajaks. Juba enne oli ta asemikuna mitmetest rahvusvahelistest koosolekutest osa võtnud. See töö tegi paratamataks kokkupuutumise teiste rahvastega. A. S. on palju reisinud.

Dr. phil. R h o d a E r d m a n n'i hariduskäik on tüüpiline teadusliku naisuurija kohta, kes oma õppimist algas noil aastail, kus ei pooldatud naise ülikooli astumist ja kes veel kaua oma edasijõudmisel vastuseisemisega arvestama pidi. Ta avaldab

Sele naer—ning murga taha kaovad sõlgrinnad. Võib olla ülemaa kuuljad lauluemad, kes juveedõ kõbipaistvas hämarises leelotavad laulu autoist ja tuulkiirest „wirohtamistest Pantawitja“ wõi isegi „Tallna“, kus elab „eesti kuringas“.

Uueline maa! Täis lapselikku ja lapsitut usku olematusse ja wõimatumasse.

Petseri muinuste keskpunkt — klooster.

Sammud wärawast sisse ja hurbutad loomujumilikelt kõnekõminat—liig wainne on siin, et rääkida kõwasti.

Suur, wanamoeline wõti pöörab kriisewat luku. Wananeb käik katakombidesse, maa alla.

Tulles närwilisest, asteldawast, kárarikkast wälisilmast on kummaline tunne õjutuda palwerandajaks. Liikuda aeglasel, pühalikul käigul liiwuwisje rainitud õõnestikus, lugeda wahaküünla wilkjal, warijewal walguisel igiwanu seinkirju, waadelda kirste ja inim-luid. Ebaharilik elamus.

Jäada ükfinda jüta ei jõandaks, kuiqi neist handadeft siin wõiksid tõusta waid pühad wiirastuskujud.

Wõi mine tea: ehk olid need just kõige suuremad patused, kes õtjifid rahu oma koormatud hingele jüit, igawese palwe- ja lihawetamispaigast?— Tee täh-

tede poole wiib üle turistiftude... Mes pole ilal õtjinud, see ei waja ta palwet ning andestamist.

Sulgud, hulgid pinedaid käite. Paremale poole, ifka paremale poole.

Wüstuhat laipa olla leidnud siin wüunse puble-todu.

Siin on inemud endasse nende tõdunewa aja. Pole jälge jäänud neist lõhna nõolqi. Ehk—kuin, jabe ja puhas.

Õleffid need meie langelaste muistjed salmud, wõiks ifegi harduda, helduda meel.

Õjeqi mitta wõiks taja siin—ja keegi ei näeks. Püjarad wõiksid paisia ainult küünla walguise nõrga wastuhelgajina.

Ja keegi ei aimaks, milline palwelit meeleolu waldab inimest maa all, furnute waldkonnas...

Gemaldume jüit. Sammune firikusse. Siin kujud, pühimuste pildid, relikwiad.

Palwetool, kus istus Zuhan Girmus, kui külas-tas kloostrit. Istus ja kahetses jõledat pattu; lastis jurnata Petseri kloostri pühimuse Korneliusse, teda jüidistati separatistlikes püüetes.

Oli too Kornelius ehk meie rahwuseft? Ünistas

väga huvitavaid üldiseid mõtteid selle kohta, miks naised oma uurimistöodega nii aeglaselt edasi jõuavad ja mis neid takistab teadlasena kooli luua.

Ta sündis ülemkooliõpetaja, Hamburgi tuntud kommunaaltegelase tütreks. Ka R. E. algas õpetajana, mis oli tol aja ainukene kutse tütarlapsel, kes tegutseda tahtis. Juba lapsest saadik

Tartu Naiseltsi Juhatus.

Istuvad paremalt pahemale: pr. Wilberg, juhataja Marie Reimann, abi pr. Siimer, pr. Wolmer. Seisavad: kirjatoimetaja Hilba Reiman, pr. Klein, pr. Guit, pr. Vill, laekahoidja pr. Kuperjanow, majaema pr. Wälbe. Kolmas rida: pr. Paigaline, pr. Silbergleich, pr. Tassa.

ta ehk juba siis, kauges minevikus, iseseisvasi Eesti?

Teerjuht muut annab seletusi alandlikul, nõrgal, mitusel healel.

„Siin kõige pühama paik. Mehed võivad sisse astuda ja vaadata.“

Na mehed kajutavad oma loomuliku eesõigust rahulikult. Ei waata haavunud naise peale tagasi isegi üle öla mitte.

Astuks naine sisse, mida on mõnikord kogemata ka juhtunud, siis tuleks tellida eriline jumalateenistus ekstituse heakstegemiseks ning püha kohta tuleks priitida ja piiserdada õnnistatud weega, suitsetada viirikit ja paluda, paluda...

Teadsin, et naist peetakse eriti roojaseks pühade paikade suhtes, ent ununenud oli soo kirikutööde mul waba eera, aegkonna kõtku käiesti.

Wõpatastin. Kadunud oli palwelik meeleolu ja hardus.

„Sina tohjetu, mannetu muuk, mineviku muumia!“ sajatastin mõttes mustakumelilt, pikapatilist meest, „naine on ju ema, naine sünnitas sulle Jumala, kelle poole õhtad ööd ja päewad... ja sa pead ometi halwaks naist!..—

Kiimla õitfin, tillute kiimlate puhtast wahaft. Püha Meitfi kaju ette püstitafin ta ja panin põlema. Nummardusin siis ja sofistafin: „Madonna, Sa käiuslikum kõigist naist! Sa püha ja õiglanel Ema oled Sa ise ja tead, et naise pühitset ja tõstab taewaste taewa kõrgusen juba ainuikfi armastus lapse wastu, rääkimata kannatusest ja walust...“

Kuidas wõid Sa lubada, et pühakojas on koht, kuhu ei tohi astuda naine? Kuidas wõid Sa sallida jarnast ülekohut aastafadade festel?..“

„Kõige lugesin rahuliku wastufe madonna ülew-piihalitust näoilmeft:

„Kannata, naine, weel weidi. Kaob seegi eelarwamine, nagu on kadunud tuhanded teised...—

Käike wajus horitsondi taha, kui lahtusime Peterifit. En uduloor hõljus juba maapinna ligiduses ning niifutas efimestena õige wäikeft, madalaid taimi ja õifi.

Sinna ferwal omni kiimisel istus setunaine, lapr rüpes ja leelotas.

Kaulis ta uut laulu imemafinast—autoft? Ei. Wist leelotas ta tuttavat iganenud faebelugu oma mehest ja ifandast, kes istub kõrtfif ja piipab eeterit, kuna ootab läwel hobune ja kodus—naine...

oli R. E. suur huvi loodusteaduste vastu. Peale pikemat viibimisi Inglismaal töötab ta algkooliõpetajana, kuid tundis peagi, et ta teadmised puudulikud, et ta ise veel palju õppima peab enne kui teisi õpetada. Ta hakkab valmistama ülemkooliõpetaja eksamile, lootes, et siis rohkem tege- mist saab teha oma lemmik ainetega, zooloogiaga ja botaanikaga. Ta astub Berliini ülikooli ja pro- moveerib 1908 Münchenis. 1909 omandab ta ülem- kooliõpetaja kutse zooloogias, botaanikas, mate- maatikas ja füüsikas. Ühtlasi töötab ta professor Koch'i kuigehakkavate haiguste instituudis. Ta saab koha ja assistendi palga. 5 aastat uurimis- tööd rakkudeõpetuse alal. Ta kirjutab mõned ise- seisvad tööd lamaste ja kalade prasiitide üle.

Talle soovitatakse oma uurimistööd Ameerika- kas jätkata ja 1913 saab ta stipendiumi, et tööta- da Osborni zooloogilises laboratooriumis (Yale Unisversity). Tal õnnestub lahendada tema üles- annet 1914 sõidab ta tagasi, kuid jõuab ainult Inglismaale, kuna ilmasõda algab. Ta pöörab Ameerikasse tagasi ja saab privaat-dotsendiks. Ta teadulik nimi aitas raskustest üle, sest enne tema nimetamist tuli ülikooli määrustes muutusi ette võtta, et teda, kui naist ametisse saaks kin- nitada. Ülikooli nõukogu istangul lausus teoloog, et olevat täitsa ükskõik, missuguses kehas mõistus istub, ülikoolil on ju lõ- puks ainult mõistus tähtis, — see murdis vastu- seisumise. Töötamis-tingimised olid Ameerikas kõige paremad. Kuid sõda avaldas oma mõju rah- va peale. Teda paluti kohalt lahkuda ja erateel oma uurimusi jätkata. Igasugusi süüdistusi ha-

kati tema vastu tõstma. 1. mail 1918 vangistati R. E. Ta tegi tegemist kanakatkuga ja teda kaht- lustati selles, et ta Ameerika kanu võiks hävita- da katsuda, ehk batsille isegi inimestele surma- vaks muuta. Muidugi ei jaganud teadlased seda arvamist. Ta vabastati suure kautsjoni vastu. 1919 pääseb ta Saksamaale tagasi. Vintsutuste tagajärjel jääb ta haigeks, siis hakkab ta kohta otsima. Ta saab 59 eitavat vastust. Salanõunik Orth'i õhutusel, kes tema töid tundis, loodi lõpuks osakond eksperimentaalse rakkudeuurimise jaoks, mida R. E. üleshitama hakkas. 1920 omandab ta teadusliku kraadi ja hakkab ettelugemisi pidama. 1923 saab ta privaat-dotsendi koha Berliini ars- titeaduskonna fakulteedi juures. 1924 saab ta era- korraliseks professoriks. Ta jätkab oma uurimis- töid suurte raskuste all, puuduvad sagedasti hä- datarvilikud laboratooriumid, aparaadid, instru- mendid ja aeg, kuna see kulub õppetegevuses. R. E. on mõndagi kirjutanud. Ta lõpetab teatava kibedusega oma elulookirjeidust, et tal on tunne, et ta suudaks kergesti võistelda väljamaa kuul- sate töökohtadega, kui tal kõik võimalused varem oleks olnud ja kui tal praegugi oleks olgu kui väikene, kuid eeskujulik laboratoorium.

Margery Jrene Corbett — Ashby. Ta isa — radikaalsete vaadetega ärimees, õigus- teadlane, mõisaomanik, ema (Mary Grey) lauljan- na, tegev sotsiaalses töös ja naisõiguslasena. Saab koduse kasvatusena ja õpib Cambridge'is ladi- na ja kreeka keelt. Võtab elavalt poliitilist elust osa. Kuueteistkümnne aastaseks peab oma esimesed kõned agraar- ja kasvatusreformi tar-

Wihmahuogude wahel.

On jadanud pikemat aega. Maa küllastunud weest nagu käfn. Rohi uppumas luhal. Siline ke- wad joodab loodust liig õhtralt.

Pihlakate õied on tursunud weest: rippuvad õks- tel kui parajad, ümarad lillekapsa pead. Sireliõied wajunud raskelt alla nagu mahlakad wiinamarja ko- barad.

Üllatusena tuleb päike weel enne loojenemist lihi- fefeks ajaks nähtawale.

Loodus omab häbelik-õnnelikku ilme, nagu lapse- nägu pärast tihedat nuttu, kui kaisutab ema...

Kahwatu, hõbehelgine on päike, peaaegu on kuu jarnane.

Meri kohiseb tormi järelkajana, ent ta kohin on waigistaw, lepitaw.

Mets lõhnab. Mii lõhnawad wärsked wihad ja fased toas nelipühil.

Õga rohufõrt kroonib säraw wihmatilk—nagu pärl.

Sirged männid seisawad mäenõlwakul just kui sõdurid riwis. Punakas loor wilgub läbi tiheda,

tunehalja õffastifu. On, nagu naerataksid männid kahwatule päikelele...

Sõljub piff pilweness,—wäga jarnane immar- gufele jaanalinnusilgedest hoale. Piirab poolringis päikefe. Nagu blond, noor naine piilub walguse- jumalanna pilwboa tagant. Tugewatele männidele naeratab ta ning peidab siis näo pilwe walgesse uttu.

Sirdeist ujnwad haralised, tumedad, kuid kergeid pilwed. Neil oleksid nagu hirwe sarwed ja peened sirged jalad.

Neid peletab tuul, pehme küll, kuid ometi wõimas.

Linnud hõiskawad ägeda kiirusega. Stas jõnawad nad läbi laulda tänase „programmi“ enne weel, kui jaabub uus wihmahuog?

Põhjapoolt meri juba jätle tume ja läifeta hall nagu kodukoetud willane kangas: uus pilw peegeldub, ras, uus ähwardaw walang.

Ent kangel weel jadu. Edelas alles meri hõbe- läitne ja wirwendab waid taja.

Weel on nii weetlew olla õues.

Miks ei fajuta keegi seda lühikest, wärwirikast pau- si kefet wihmade ägedaid hooge?

Ei tule inimesed elamutest wäljagi. Ei ofsi nad wihmahuogude wahelt intiimilufaid looduspilte.

vidusest. Pühendab ennast siis täiesti sotsiaalsele ja poliitilisele tegevusele. Võtab naisliikumisest aktiivselt osa. Sõja ajal kasvab temas huvi rahuliikumise vastu. Praegu naiste hääleõiguse ilmaliidu juhataja. Rahvasteliidu soojem poolehoidja.

Mary S. Allen toob meile lähedale küsimuse, mida harutatakse igal maal elavalt, poolt ja vastu — naispolitsei küsimus. Inglismaal on sellel alal palju kogemusi kogutud ja seal töötab naispolitsei hea eduga. Mary Allen'il on siin suured teened, see on tema elutöö, mis talle

Kõlbu Naiseltõji Juhatus 1927. a.

Istuvad pahemalt paremale: prl. Keineberg, pr. Kotelberg, pr. Rehburg, pr. Ballmann esimaine. Seisavad: prl. Ehrlich, prl. Sommel.

Mii tühi on rand. Oled nagu kuskil kaugel Sda-Siberis, Baikali järve metsikul kaldal...

Ei, jüiski! Üks olewus on väljas: nagu sfinks istub kalur kivil. Püübib samas poosis juba pikemat aega. Selle tõttu ei märkagi teda.

On kindel: ta leinab sügistormis hukkunud paati.

Suur, tore purjepaat oli too. Alles minewaks jaanipäewaks sai walinis.

Waewa ja muret maksis kalurile paat palju, palju. Ei meaganud kalur ega sõõnud. Lagus aina ja raius. Hõõweldas ja kopsis wafaraga.

Lapsed seisid juures. Põlesid midishimust millal uneti jaab paat wette?

Seisatas nainegi ja imetles wargsi mehe agarust.

Jaanipäewal tõõnati paadile purjed peale. Kõõgu pere sõõndis merele. Kaugese. Sinna, kus suidleb taewas merd.

Nagu wool lendas paat. Sea oli olla kaluril ja ta perel. Naeratas taewas, naeratas wesi. Naeratasid kaladki. Sulgesti wõifid naeratada kalafesed: täna ei tahetud neid püüda saagiks.

Nasta hiljem—pole paati enam: meri rõõwinud ta õudsel õõl.

Wihkab kalur merd jelle jõleda roima eest?

Oh, ei! Ammu juba on nad ära leppinud merega. Mere jumaliku ilu ja suuruse pärast on kalur andeksannud talle kõik ülekohtu. Sõõgi see, et nälgi-sid ta lapsed talwel ja waewles naine puiduses...

Uut paati ehitada kawatseb kalur. Uut koormat wõtta õlgadele. Uuesti raiuda, taguda, hõõweldada, kopsida mõtleb ta—uneta, sõõmata—, et jälle saaks uhke, suur paat, milles sõõnda merele.

Uuesti tahab kalur wõidelda merega, tormiga... Seidelda elu nimel eluga...

Kahju su lõõmatust waewast, kalur! Kahju su nälgiwatest lastest, kahju su naisest noorest, kuid juba nüi kortsus ja wanast... Kahju!

Ent imetlen jüiski su fittust, püüsimust,—

Langewad rasked, üiksid püüfad kui erned.

Sajab jälle!

Kõõ Orvik.

täit rahuldust pakub. Huvitav on ka sel alal uuesti jälgida, kui palju visa võitlust tarvis läheb enne kui üks mõte läbi lööb.

Elise Richter sündis 1865 Viini arsti anderikka tütreana. Õppis kodus, kasvatati valjult, kuid vabalt. Loeb omapead ajalugu, filosoofiat ja keeleteadust. Ilmavaate loomisel suured sisetised heitlused. Ärkab palav soov indogermanistikat uurida. Seda ei lubata. „Ja, kui sa poiss oleks!“ Neab oma sugu, mis kõike takistab. Ta jääb raskesti ja pikaks ajaks haigeks. Haigevooldis õpib põhjalikult Kreeka keelt, sai ta ju jõulukingiks kreeka grammatika. Pärast vanemate surma pääseb ta ülikooli. Jääb uuesti haigeks, õpib ladina keele ära ja algab itaalia keelt. Romantika vastu tärkas huvi A. Mussafia loengutel. Aasta jooksul valmistab ta küpsuseksamile. Esimese naisena eksternina on tal palju raskusi võita. 1897 on tema üks kolmest korralikult immatrikuleeritud naisüliõpilastest. Õpib innuga. Jseõppijana oli ta harjunud võimalikult kõike ise leida, teeb igal semestril ühe seminaritöö. Kuna tema ennast peagi suudab maksma panna, siis lükkavad kollegad teda sagedasti ette raskemate ülesannete täitmisel. Kaitseb oma doktori-dissertatsiooni — summa cum laude. Loomistung ei anna rahu. Prof. Gröber oli sel puhul lausunud, kahju et E. R. mitte Ameerikas ei ela oma dissertatsiooni põhjal saaks ta sääal kohe professori kohta... R. ei taha kodumaalt lahkuda ja hakkab võitlema oma õiguse eest loenguid pidada. Tema töö tunnistatakse vääriliseks, kuid aastaid peab ta ootama, enne kui sihilo jõuab. Kirjutab vahe-

ajal veel mitu teaduslikku töö. Neliteistkümmend aastat peab ta loenguid ja kinnitatakse 1921 erakorralikuks professoriks, jälle esimene naisprofessor Austrias ja Saksamaal. Ta on teadlane, kuid ta on veendunud, et teadlane ei tohi pilvede taga elada. Ta pidas loenguid rahvaülikoolis ja on ka poliitiliselt tegev.

Ruumi puudusel pole enam võimalik pikemat peatuda raamatus käsitatud eluloode juures. Kõik kirjeldatud isikud saavad meile lähedasteks ja midagi ilusat täidab hinge, kui näeme, et visal püüdmisel alati on tagajärge, et naised nii palju korda saanud.

Järgmised naised jutustavad meile veel oma elukäiku: Dr. Maria nne Beth, esimene Austria naine Dr. jur. „rahvusvahelise õigusteadlaste liidu“ peasekretär, krediidiühisuse asutaja vaimlise töö tegijate jaoks. Palju kirjutanud oma kutselalt ja rahvusvaheliste poliitiliste küsimuste üle. Maria Vasor kirjanik. Dr. Gertrud Voker, tuntud loodusteadlane keemiker. Selma Lagerlöf. Kristine Bonnevie, filosoofia doktor, on avaldanud hulk teaduslikke töid. Ta võtab elavalt osa Oslo poliitilisest ja sotsiaalsest elust. Norra delegatsioonis liikmena osa võtnud rahvasteliidu tööst. Etendab tähtsat osa akadeemiliste naiste ridades. Väsimata töötaja igal alal, teadlik rahvusvahelise koostöö arendaja. Henny Forchhammer, keeleteadlane. Ülekaalus sotsiaalsed ja pädagoolilised huvid. Tuntu feminist ja rahvusvahelise koostöö vaimu levitaja. Elisabeth Kuypere, peenetundeline helilooja. M. A. Van Herwerden, ülikooli õppe-

Kirjanduslik veste.

Richard Roht: See millest avalikult ei räägita. Romaan. Noor-Eesti Kirjastus Tartus 1928. 300 lhk. Hind 3 krooni.

August Mälk: Önnepagulane. Romaan. Noor-Eesti Kirjastus Tartus 1928. 246 lhk. Hind 2 kr. 75 sent.

Kaks huvitavat ja tähelepanuväärivat uudis-toodet. Mitte just suurteosed — neid ilmub ju harva! — kuid labast keskpärasust ületavad soliid-sed raamatud.

Richard Roht, keda tema seniste teoste kaudu tundsi me natuke sentimentaalse mõtisklejajana ja looduse-sõbrana, üllatab oma uues romaanis kaine asjalikkusega. Peaaegu mingisuguseid kirjeldusi, ei mingisugust meeolotsemist, — selle asemel kuivavõitu jutustus, mida elustavad hoogsad kahekõned. Roht ei viida omas uues romaanis aega looduse või miljöö-kirjeldustega; kui tarvis tutvustada tegevuspaiku või tegelasi, teeb ta seda lühidalt, täpselt ja külmalt.

Kogu tähelepanu on kirjanikul koondunud teose sisulisesse külge, mida tal mahti ega tuju

pole olnud ilustada meeldivate kõrvalekaldumiste või luuleliste loodusekirjeldustega. Ning teose aino on sellane, mis ei avatlelgi meeolotsemaga ega ilutsemaga, vaid paneb mõtlema, teeb südame raskeks, tekitab mingi lootusetusetunde, mille mõju jääb kauaks püsima. Kõnesoleva raamatu ilmumist on mõnel pool oodatud kui mingit sensatsiooni, midagi kõmulist. Ent seks on teos liig tõsine, autori suhtumine käsitletud ainesse liig asjalik. Tundub üliselgesti, et siin moraali-lagedat seltskonda ja selle seltskonna komment, elulõtvust ei kirjeldata kõmulise loogijate püüdmise mõttega, vaid et kirjanik hoiatada tahab, — õpetada, parandada.

Kogu teos on suur ja tõsine etteheide meie ühiskonna — tegelastele, koolile ja kasvatusesele, — kõigile, kelle kohuseks on valvata rahva poliitilise ja kõlblise arengu järele. Ning see etteheide on kahjuks õigustatud! Tahaks loota, et kirjanik asjata ei hoiata ega manitse. Tahaks loota, sest kaalul on meie tulevik.

Kui Richard Roht on katsunud kirjeldada ühiskonda laiemal alusel, siis August Mälk on oma romaani eesmärgiks võtnud kitsama ringi —

jõud — bioloog Gina Lombroso — Ferrero, kuulsa Cesare Lombroso tütar, ja Guglielmo Ferrero naine — teadlane, kelle huvi peamiselt koondatud pärandusõpetusele. Haruldaset väririkas elu. Comtesse Anna de Noailles — kirjanik. Lõpuks Alexandra Kollontay, keda õpime mõistma ja hindama tema järjekindluses ja truuduses oma sihtidele.

Igatahes raamat, mida lugeda maksab. Kuidagi vaatad lootusrikkamalt ellu. Eesti naistel ei ole

seljataga terved põlved teadlasi, kus intellektuaalne elu iseenesest mõistetav, vaid teeme oma esimesi argseid samme vaimu-alal. Oleme kõige kiuste mõndagi saavutanud, kus pingutasime oma tahtjõudu, sest et siht meid ahvatles. Võime ja tohime julgelt astuda tähtede kõrvale, sest oma puudujääke tohime nii mõnigi kord vabandada. Vaesusest ja kehvusest tõusta ihaldatud kõrgusele on palju rohkem jõudu kurnav, kuid, ärgem unustagem, ka palju suuremat tasu pakkuv.

M. Kurs-Olesk.

Nahk ja tema terwishoid.

Kogu inimese keha on taetud nahaga — pehme ja elastilise kooreftega, mis viimasteomaduste tõttu on vastupidavam, kui tema all olevad koed (lihased jne.): neid ta kaitses külma, soopidest ja teistest vigastustest. Nahk koosneb kolmest kihist: pealmine, nõnda nimetatud pealiskihiks ehk marra, keskmine — pärisnahk ja alumine — rasvakiht.

Pealiskihiks koosneb väikestest epiteelirakkudest: pealiskihiks on lamedad sarvunud rakud, ilma tuumata — sarvkiht ja alumised ümmargused (tuumaga) — emak — ehk sigikihiks. Väiksemad sarvkihi rakud, keski pinnal õhu, meega jne., suuremad ja aegajalt laugemad maha mikroobide soomuste näol. Nende asemel keritvad sigikihiks uued rakud, mis mõne aja vältel saavad sama saatusel osaliseks. Pealiskihiks ei sisalda vereooni ega ergurakke ja selle tõttu ta on valutundetu ja tema vigastamisel ei woola sealt verd. Mõnikord kogub pealiskihiks alla vedelikku,

mis teda eraldab villidena allolevast sigikihiks, näit. põletishaavade juures.

Sigikihiks leidub pigment (värvi)-terafesi, millest oleneb teatava rahvatõu nahavärv (muistanahaline neeger jne.). Päikesekiirte mõjul tekib ka meil nahas juures tume pigment, millega on seletatav päevitus, kui pigment asub ühetasajalt nahas, ja tekitab, kui ta asub ühtlase laetudena.

Pealiskihiks pole ühepaksune termes kehas: paksus on ta jalatalal. Jalatõu hõõrumise tõttu ta mõib veel paksemaks muutuda ja sünnitada kornasid.

Pealiskihiks all asub pärisnahk, mille pealmine pind, kuhu sigikihiks all, on taetud nahaõhuga. Need viimased sisaldavad vere juuspoonte võrgu (mis toidab ka pealiskihiks sigikihiks ja erkude lõpundid). Nahas leidub ka näärmeid: higi- ja rasvanäärmed.

Kotijarnad rasvanäärmed asuvad pärisnahas. Need näärmed eristavad rasva: nende vii-

ühainsa abielupaari — clamuste jälgimise. Üksikasjaliselt kujutab ta noore abielupaari asumist Pühajõe alevisse, nende päikesepaistest õnne kuni tütre sündimiseni; siis noore vanemate-paari rõõmsat kiindumust lapsesse ja lapse arenguga seotud ilusaid elamusi. Kuni lühike, raske haigus viib lapse hauda ja ühes lapse surmaga puruneb ka vanemate abieluõnn: nad ei leia enam teid teineteise juure, kumbki leinab omaette, end teise eest lukutades. Kodune õhkkond muutub viimaks otse rõhuvaks, kui mees hakkab meelelahutust ja enesoinustust otsima väljastpoolt. Ta armub nooresse tütarlapsesse, kelle värskus ja vallatus tallo kuidagi kadunud tütrekest meele tuletavat. Naist täiesti hooletusse jättes pühendab ta kogu aja ja kõik mõtted ihatud uuele õnnele, olles valmis selle saavutamiseks kas või naist mürgitama. Alles siis, kui naine meeleheitel ise mürki võtab ja suremas, avanuvad mehe silmad: ta mõistab, et on eksiteel olnud, et südamepõhjas on kogu aeg armastanud oma naist, — abikaasad lepivad, ning romaan lõpeb õnnestava tuleviku-lootusega: surnud tütar on jälle tagasi tulemas, oodatakse teiskordset lapsesündi.

Võib olla, pole just hästi põhjendatud mehe võõrdumine naisest lapse surma mõjul — see jäägu iga lugeja enese otsustada —, igatahes ei saa salata, et romaan on huvitav nii sündmustikult kui iseloomude-kirjelduselt ja hingeliste elamuste eriliselt. Tundub, et noor autor, kes alles hiljuti oma esikteose ilmutas, on suurema ülesande kallale asunud tõsise töötahtega — ning ülesanne on lahendatud väga kordalainult.

Rabindranath Tagore: Laevahukk. Romaan. Tõlkinud D. Palgi. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus. Tartu 1928. 531 lk. Hind 2 kr. 75 s.

India — täpsemalt Bengali — kirjaniku Tagore lühemaid töid on eesti keeles varemgi ilmunud; on tutvustatud lavalt ka paari tema näidandit.

„Laevahukk“ annab täieliku pildi kirjaniku väljendusviisist, ellusuhtumisest ja ainekäsitlest; tutvustab ühtlasi hoopis uue, võõrapärase, kuid veetleva keskkonnaga. Juba viimisel põhjusel väärneb teos tutvumist, kõnelemata puhtsisulisest küljest, mis huvitavaks vahelduseks euroopa juba shablooni kalduva kirjandusliku maalima kõrval.

Mollit Pill.

matoru awaneb naha pinnale ehk juukse tuppe. Igaüks võib tähele panna, et juuksed saavad rasvaseks, kui pea on mitu päeva pejemata. Kui näärmed eris-
tawad raswa wähe, on nahk kuiv ja kergesti lõhew —
rasw teeb naha pehmeks ja siledaks. Kui raswanäär-
mete wiimastorude awaned naha peal finni jääwad
(neisse kogub nahapealne tolm ja mustus), siis tekib
wisitrikke ja musti täpikesi.

Higinäärmed algawad naha alumises kihis
kerasfekeratunud toru näol; pealmine toru osa — wi-
imastoru — awaneb naha pinnal. Need näärmed eral-
dawad higi, mis sisaldab kuskollust ja teisi kehale kah-
julikke aineid. Sellega kuuluvad higinäärmed (nagu
ka neerud) eristamisorganite hulka ja võiwad isegi osalt
neerude ülesannet täita nende wigastuse puhul. Rest-
miselt aurab ööpäewa jooksul inimese keha pinnalt
kuni 1½ liitrit higi, mis aga võib suureneba kuu-
muse, palawikuhaiguste ajal jne.

Nahas asuvad ka juukse juured. Väline
sarnunud juukse osa on elutu. Juuks kasvab sibula-
taoliseft juureft, mis asub tupe; sinna ulatab were-
soonele, mis teda toidab. Juukse tuppe awaneb ka
raswanäärte.

Ka küüne d moodustuvad sarnunud pealisknaha
rakkest. Nad on toeks sõrmede ja warwaste pehmetele
osadele ja nende kaitses wigastuste eest.

Pärisknaha all otsekohe lihaste peal asub raswa-
koestik. Selle nahakihi paksus on isefugune igal
inimesel: tema paksuseft oleneb peaaesjalikult inimese
paksus. Nahaalune raswakoestik kaitses keha külma
eest, sest rasw on halb soojusejuht.

Nagu ülal mainitud, on nahk eristamisorgan, eral-

dades higiga kehale kahjulikke aineid. Ka gaaside wa-
hetus — hingamine sünnib osalt naha laudu (naha
hingamine).

Beale selle leiduvad nahas ergud, mis oma otja-
dega ulatawad pealmise pärisknaha kihiti ja on ärris-
tuste wastuwõtmisses: nende abil saame teada, kas asi,
mida meie puudutame, on kõwa, pehme, teraw või
sile; kas ta on külm või soe, ja lõpuks — nende abil
tunneme ka walu naha wigastuste puhul.

Ka keha soojuse alalhoidmisses on nahal suur täht-
sus: kui keha ümbritsew õhk on külm, nahk saab kah-
watuks, sest naha weresooned ahenevad ja wesi woo-
lab sisenemisesse organismesse; soojuse mõjul aga paisu-
wad naha weresooned — nahk on punane ja soe, ja
hakkab higistamine; higi muutub auruks — ja kõige
selle tagajärjel kaotab keha palju soojust.

Naha termishoid.

Nagu eelmisest nägime, on nahk tähtis organ,
mitmesuguste ülesannete täitmiseks. Naha wigastuste
puhul on tähele pandud, et inimene sureb, kui 1/3 naha
pinnast on ära häwitatud, näit. põletishaawadega:
surma põhjuseks on suur soojuse kaotus ja enefemür-
gitus kahjulikkude ainetega, mida nahk tavaliselt eris-
tab. Ka külmetushaiguste ärahoidmisses on nahal suur
tähtsus, kui ta on küllalt karastatud. Ja sellepärast
hakatagu juba noores eas naha hoolitsemise ja karas-
tamisega, sest sellega kaitakse hoolt keha üldterwise eest!

Puhituse eest hoolitsemine. Nahk eraldab
higi ja raswa ning sarnunud rakke. Kõiki neid aineid
ühes tolmuga ja mustusega wälisest õhust korjub naha
peale, kattes finni neid wäikeid naha augukesti, mille
läbi sünnib nahas ainetes wahetus ja eristamine. Et

Wäljaspool purdah't*).

Kes praegusel ajal wähegi tähelepanelikult ja tead-
likult ringi waatab, see märkab warsti, et maailm ei käi
enam oma endist rada. Ugugi, et sõda on ammu möö-
dunud, siiski võib igalpool märgata, et on tegewuses
ningifugused lõhitud jõud, mille purustaw wõim on
weel suurem, kui dünamiidi padrunitel wõit suurtsükli-
kuulil. Need on uued ideed, mis praegust mineeritud
effisabelt päritud traditsioonide alusmüüre ja wate-
meteks lõhitud wanade jumalate templeid.

Terme ilm ägab, otse peaaegu meelehettel ja ahas-
tades uusi worme, ajawaimule rõhkem wastawaid.
Mitte ainult praeguse aja kultuuri keskkohades üksi,
waid igalpool üle maakera, kus elutseb inmtõug —
igalpool elatakse üle teatud murdumisaega.

Masjwaim on tunginud sisse ka sarnaste wanade
traditsioonide kantsidesse, kui olid, ja on osalt praegugi,
fõrgetes müürides ümbritsetud idamaa naistetoad.

Näiteks weel kümme aastat tagasi oli see peaaegu

surmaga nuheldaw kuritegu, kui üks idamaa naine jul-
ges näidata mõnele wõõrale mehele oma katmata nägu.
Praegu on aga need lõhkeollustega täidetud uued ideed
kalki kirstistanud idamaa naise nägu katma loori. Weel
rõhkem: nad on teda ennast, tahes wõi tahtmata, wälja
kistunud umbseft naistemajast, purdah tagant, kuhu
ta ennast aastatuhanded oli habelikult peitnud. Ja
kindlasti, see aeg ei ole enam merede taga, kus temagi
inimwäärilise koha on leidnud oma kodus ja seitskon-
nas.

Muidugi, et ole kahtlust, et laugelt suurem osa
praegu elawatest idamaa naistest elab ja sureb weel
oma loori taga, naistemaja kõrgete müüride wahel.
Uga — nende wabastamise algus on tehtud ja seda ei
pane seisma enam ütski wõim.

Ma wist ei effi palju, kui ütlen, et tänapäew sam-
mub idamaa naiste eesrinnas Türgi naine. Kuid sama
sihi poole, olgugi, senti wähemate tagajärgebega, rühi-
wad ta õed Egiptuses, Indias, Perstas jne.

Kõigi nimetatud maade kohta mul lähemaid andmeid
ei ole. Küll aga olen mõnda, olgugi puudulikult, suut-
nud koguda India naise üle: kuidas elas ta weel hil-
juti ja misfuguseks on wälja kujunenud ta igapäine
elu praegu.

*) Purdah — kardin ehk eesriie, millega Indias kahtu-
tusse naistele kuulawat majaosa teistest ruumidest.

teda kõrvaldada — tarwis naha puhtuse eest hoolit-
seda sageda pesemisega.

Ainult külm veef ei jõua rasva ja higi kõrval-
dada — sefs otstarbeks waja puhastada nahka seebi ja
sooja weega. Seep, millega teha ja eriti nägu pes-
taks, peab olema neutraal ja rasvatüülane, sest ta ei
tohi nahka ärritada: sellele vastab näit. marselle'i
seep ja kaugeliki mitte kõik kallid tualettseebid. Ka wee
omadused pole ütskõitjed naha terwishoiu suhtes: kõwa
(palju lüppja sisaldaw) weef ärritab nahka, parem on
pehme, näit. wihma-, lume- ehk keedetud weef. Õftud,
kes peale pesemise omawad kuüwa naha, mis sageli
lõhkeb, peawad tarwitama pesemise järele mõnd õli
ehk raswaainet (searaw, oliiwõli, lanoliin j. t. —
mitte aga wafeltin). Üldse on soowitaw sellasel juhul
seepi mitte sugugi ehk harwa tarwitada.

Terwishoid nõuab, et wähemalt kord päewas pes-
taks nägu ja jalgu, küsi aga sagedamini — iga jõe-
mise eel; ja wähemalt kord nädalas pestakse kogu teha
soojas wannis. (temperatuur 28 fr. R.) ehk saunas, sest
nimelt soojas wees lahunduwad fergelt raswaained,
igafugu mustus ja eraldub pealmine jurnud pealisk-
naha keft. Terwetel noortel inimestel tuleks sauna
eelistada pesemisele wannis, sest saunas kuumuse mõ-
jul hakkab nahk jõudfasti higistama ja sellega ärrita-
takse naha kui ka kogu teha tegewust. Saiglasted (erit
haige jõdamega) isikud aga peawad selleks arsti nõu
küftima. Üldiselt tuleb filmas pidada, et wannis pese-
des, kõik mustus kehalt koguneb nette, milles isik sup-
leb; seetõttu tuleb kindlasti wannibele eelistada dufti,
ehk wähemalt tuleb puhta weega üle walada peale
suplemise wannis.

Peale pesemise wannis ja eriti kuumas saunas on

soowitaw teha ja heda weega ruttu üle walada, et
külmetamist ära hoida. Sefs otstarbeks on tarwitik
teha peale pesemist ka energiliselt ära kuwatada, sest
wee auramine märja teha pealt sünnitab suure soojuse
kaotuse, mille tagajärjel wõib fergesti külmetada.

Juufsed pestakse samuti sooja pehme weega ja see-
biga (ehk seebiirritusega) 1—2 korda nädalas (kuwad,
mitteraswafed juufsed harwem). Wäga kuüwi juuf-
seid wõib peale pesemist määrida mandliõliga. Kõik-
sugused patenteeritud pomaadid ja refllaamitud juufste
kaswatamise preparaadid on üleardused ja ei anna soo-
witawaid tagajärgi: juufste eest tuleb hoolt kanda
juba lapse eest faadid — ei tohi neid kammides kiskuda,
kuumade tangidega põletada jne., hoolitfeda alati pea
puhtuse eest ja pea naha haiguuste rawitsemise eest õigel
ajal.

Ka küünte eest tuleb hoolt kanda. Küüned olgu li-
hikeselt lõigatud ja puhtad. Küüne juurel kaswaw
sarwnaha kiht tuleb kõrvaldada terawate kääridega ja
peale selle määrida boormafeliiniga.

N a h a k a r a s t a m i n e. Naha ülesandeks on
ka teha soojuse tasakaalus hoidmine. Nahk fjaldbab
omas keftmises kihis (pärisnaha nõsfades) were juus-
soonte wõrgustiku ja ergud. Need werejuussooned
ahenewad (tõmbawad kokku) külma mõjul, millega ju-
hitakse soe weri fitemistesse orgaanidesse, et teha hoida
suurest soojuse kaotamisest; kuumuse mõjul nad aga
laienewad — nahk tundub soe ja punetab, tekib roh-
kesti higi — sellega teha annab palju soojust ümbrit-
sewale õhule ja ise läheb jahedamaks. Kui aga nahk
on hellitatud ja külraga pole harjunud, siis ei jõua
naha weresooned külma mõjul kiiresti aheneda: firklu-
leerides laiades naha weresoonetes weri annab palju

Indias elab, ümmarguselt wõetud, 300 miljoni elu-
nikku, kellest kitleme kolmandik osa on naised, kuna lap-
sed ja mehed oleksid üle jäänud kaks kolmandikku.
(Täpseid arwe ei ole praegu käepärast, aga umbkandub
wõib see wahelord enam-wähem õige olla.) Seega on
meil siin tegemist hiigla suure koguga, kellest seni aga
ainult wäga wäike murdosa on sattunud uutesse elu-
tingimustesse. Kõhwn enamis elab weel endiselt wa-
nades, inimwäärtusele mitte wastawates oludes. Ja
kindlasti läheb wast mitu generatsioon möõda, enne
kui kõik hindu naised, kuhu lasti nad ka ei kuulaks,
oma purdah tagant wälja pääsewad.

Ei ole sest palju aega möõdas, kui Indias iga naine,
kes kuulus „kasti“ (kehufesse), elas tegelikult terwe
oma elu kas erilisest, müüritdega ümbritsetud naistemaj-
jas, wõi majas, mis oli eeskiridega teistest ruumidest
eraldatud. Sealt wälja ilmuda oli kuritegu.

Eluag pidi ta oma nägu katma looriga. Peale
ta oma mehe ei näinud ilalgi ühegi meessoost olemuse
film ta nahkile fharne. Kunagi elus ei olnud tal
wõimalust kõneleba ühegi inimesega, kes ei olnud ta
ifa wõi ta mehe perekonna liige wõi kõige lähedam
sugulane. Megi oma mehe wennaga ei kõneleud kor-
rakft hindu naine ja lastis oma näo itta tihedalt ning

hoolega kinni, kui teda kusagil läheduses liikumas nägi.
(See kartus mehe wenna eest oli teatud määrani põh-
jendatud: sest kui niifuguste olude juures abielurikkumisi
üldse ette wõis tulla, siis oli see itta ainult mehe wend,
kes esines wõrgutaja osas.)

Ühesõnaga — hindu naise ideaal oli farnane ole-
mus, kelle nägu ifegi päike ega kuu põlnud näinud.
Kelle peale karistamatult wõis waadata ainult selle
mehe film, kelle omandus ta oli.

Õseenefekti mõistetak, et heasse perekonda kuuluw
naine oli tegelikult wang oma naistemajas, mille hoow
wõi aed enamasti ifka oli ümbritsetud fõrgete müüri-
dega. Jalutada ifeifetwast, liikuda wabast, minna kus
tahad — milline kättesaamatu unistus!

Kui aga fiksiki, olude sunnil, hindu naisal tuli li-
kuda ühest kohast teise (näit. reis ifakodust mehe majja,
kuumal ajal mägedesse jne.), siis sündis see harilikult
sel teel, et ta ffigawasti looridesse mähitud pakki lin-
nisesse wanfraisje wõi ratsahobuse selga. Wimast ha-
rilikult talutas teener sunifõrwal.

Ja nii kaswafid üles, elafid ja furid India tütreid
umbfetes, kinnistes hoowides ja müüristatud aedades.
Seal puudus wärskle tuuleõht, puudus pea igafugune
ifikk liikumifewabadus, Wõrsufid niifugustes fittjas-

soojust õhule ja ise jahtub; see jahtunud veri woolab siis silemistesse organidesse, mille tagajärjeks võib olla külmetamine — haigeks jäämine (tekib nohu, kõha jne.). Et neid külmetushaigusi ära hoida, on tarvis nahka karastada, j. o. harjutada verejuussooni kiiresti ahenema ja laienema külma õhu eht wee abil tarviduse järele.

Külma õhu eht wee lühikest aega mõjudest tõmbuvad verejuussooned esiti kokku ja hiljem jälle laienevad — veri tungib jälle juussoontesse, naht läheb punasjeks ja teha tunneb soojust. Just see viimane — juussoonte laienemine (peale esialgse ahenemise) on ülitähtis karastamisel külma wee ja õhuga. Kui seda ei ole, kui naht ei muutu punasjeks ja soojaks (nagu näit. hellitatud, nõrkadel ja werewaestel isikutel) — siis saame karastamise asemel külmetuse ja haigeks jäämise. Sellepärast on tarvis siin tegutseda suure ettevaatusega. Kõik isikud ägeda limanaha põletiku ajal (nohu, kõha, mao ja soolte katar) peavad sellest loobuma, sest külma wee protseduurid halvendavad nende seisundit. Külma õhk mõjub õrnemalt külmasel weel, mispärast lastel ja nõrgema terwijega isikutel tuleb eelistada õhuvanne suplemisele.

Õhuvannid. Et naht harjuneks külma õhuga, võib õhuvanne esiteks toas võtta. Selleks on tarvis iga päev viibida 5—10—15 minutit toas (temp. 18°—15° c.) alasti, eht järgis ja toa tuhvilites (esiti kinnise aknaga). Soovitav on teha sel ajal kerget kehaharjutust (käia, käsi ja jalgu liigutada jne.). Kui naht on juba harjunud ja teha tunneb soojust, võib sedasama korrata lahtise akna juures, ja hiljem suwel wabas õhus (t. 20°—10° C.) weerand kuni tunni wälkel. Aga ka mitte liialdada ja ettevaatlikult, et külmetamist

ära hoida: õhuvanne tuleb võtta kuuwas, tuulest kaitsitud kohas; koha peale riietest lahti wõtmist tuleb kehaharjutusi teha (näit. pallimäng j. t.), kuid hoiduda higistamisest; ka naha hõõrumine kõwa käterätikuga on kehane; õhuvanne võtta mitte liig madala õhu temperatuuri juures.

Õhuvannide järele peab tunduma kehaline ja waimline hüwa olek, nende jõu tõus, hea söögisu, uni ja töö tuju. Wastasel korral peab õhuvannidega olema dieti ettevaatlik ja arstiga nõu pidama.

Külma weega karastamise wiisid. Suuremat mõju avaldab karastamine külma weega: suplemine ühes ujumisega on juwel noortele, terwetele isikutele parim kehakarastamise wiis. Kui külmetel mõju hästi, siis teha tunneb wärskust, nagu ka peale õhuvannide. Tähtis on ka siin, et külma wee mõjul naha juussooned laieneksid ja naht punetaks, kui üldise teha hea reaktsiooni tunnused. Werewaeste ja haigete inimeste naht aga ei muutu soojaks: suplemisel tunnewad nad külma, lödisewad, käed ja jalad muutuvad kahwatuks ja siniseks, nad wõiwad isegi minestada — sel korral võib külma weesi ainult kahjutada.

Üldiselt peab teha ettevaatlikult külma weega karastama. Weesi ei tohi liig külma olla ja peab ainult lühikest aega mõjuma. Algatakse hõõrumistega külma weega (temperatuur 20—18—15 kraadi C.) hommikul koha peale magamise. Ettevaatlikult ja naha reaktsiooni silmas pidades minnakse üle külmadele wannidele ja suplemisele järwes, jões ja meres. Ujumisel wees on sama tähtsus, mis wõimlemisel wabas õhus. Ujumis käia wõiwad ainult terwe südamega inimesed.

Suplemisel tuleks üldise järqmist silmas pidada:

tes oludes nõrkadeks, kiburadeks, werewaesteks olewusteks, kellel mitte ainult teha ei olnud õrn, tihti haiglane. Waid kellel ka hingeline tafakaal kannatas. Kiti jaks muutus silmaring, mis ei ulatunud naisemaja piiridest kaugemale. Elati ja tunti huwi igasugustest kodustest ja perekondlistest muredest, intriigidest, klatshidest. Sinna juurde tuli rumalus, teadmatuse pimetus. Nendes ebanormaalsjates oludes kaswata tud, sinna juurde arwata weel lõunamaa kliima mõju, kultiveeriti dieti ainult seda nähtust, et naise seksuaal elu muutus ülitundelikuks, peaaegu haiglaselt wäljaarene niks, muutus ainutekjeks elusihiks.

Kõik perekonda kuuluvad naised elasid üheskoos. Aga poeg tõi oma naise koju, pani ta elama ühes teiste wendade naistega ühisesse naistemajja. Seal walit ses nende üle üks kõikwõimas olewus: ämm. Ämma soomid olid käsud kõigi teistele. Ja neid soowe mõis teta maksma panna igasuguste abinõudega. Oma abinõude walimises ei ole idamaa rahwad aga kunagi end sentimentaalsjetest tunnetest juhtida lastnud.

Sindu naine, kui ta üldiselt kõige wõimsa, jõi. Wana kannatlik, sõnakuulelik, alandlik olewus. Täitsa pas siwne, ilma ühegi isiklise soowita. Harilikult wõeti talt isegi naise kõige suurem loomulik õigus: õigus

oma lapse üle. See siin oli mohel ja ämmal suurem sõna ütelda. Näit. oli laps haige, siis suuremalt jaolt pöetas seda ämm, mitte ema.

Kui aga naised siiski oli sees weel elaw süda, mis teha sundis protesti awaldama, eks siis juba hoolitses mees selle eest, et naine õpiks sõnakuulmiste. Kas wõi löökidega.

Oli nüüd wana elu kui kitsas, kui farm tahes, aga üks hea külg oli sel siiski: naine oli täiesti kaitsitud elu wõitluste eest. Wälise ilma tormid temasse ilalgi ei puutunud. Ta elas rahulikult omas kindlustatud sa damas.

Praguusel filmapilgul elab aga India wärwiline naine ülemineku ajajärgus. Uus, imelik, ennenägematu ilm awaneb nende pelglikkude olewuste ees, kes dieti isegi ei tea, ega aru ei saa, (peale üksikute, wäga wäheste mudugi), kuwõrd tähtis on see aeg. Wähehaawal aga paratamatult ja tagajspöödramatult, kujuk elu neid wälja purdah tagant, awalikkuse ette.

Õdige esimeses jones alluwad selle saatusele naised, "ellac" "nabod" "on" "itig" "weräts" "raes", "käs" "tõli" "atš" juuremate eht wähemate kohtade peal. Need mehed ei saa juba enam wiig naised koju, oma wanemate majja. On ju sagedamini teenistuskohast kodukohast kaugel. Ja para-

wette ei tohi minna higise eht jälle wäga jahtunud kehaga; ka mitte tohe peale jõumist (waid 2—3 tundi peale seda); wette astudes tuleb nägu ja rinda külma weega loputada. Kõige soodsam wee temperatuur on 13°—18° K. Mida külmem on wesi, seda lühemat aega võib wees olla, seejuures karmelt liigutusi tehes. Weest on tarwis wälja tulla, kui nahk weel punane on, et suurt teha jahtumist ära hoida. Peale suplemise tuleb nahka kareda rätikuga hästi ära kuivatada ja ruttu riidetada; on soovitatav teha siis teha harjutusi eht pikem jalutuskäik. Naisterahwad ei tohi supelda menst-ruaitsiooni ajal.

Riided. Ka riided ja riidetumise wiis on oja naha terwishoiust. Riided on head eht pahad soojuse juhid, ja see oleneb jälle õhu sisaldusest riiete augukes-tes. Paksud riided sisaldawad õhku rohkem ja sellepärast on nad ka soemad, näit. kasulad ja willased riided. Eriti hea soojusejuht on wesi, sellepärast võib ka märgades riietes kergelt külmetada. Linane riie saab ruttu märjaks, näit. higistamisel, sest ta sisaldab wähe õhku: aluspesuks peaks sellepärast willast riidet eelistama (kas looma eht puuwillast). Ka pealriided peawad õhurikkad olema. Tumedad riided neelawad rohkem päikese kiiri, heledamad wähem: seepärast kantagu juwel heledaid riideid.

Ka riiete puhtuse eest tuleb hoolt kanda: ihupesu võimalikult sageli, wähemalt kord nädalas, wahetada. Pealmiseid riideid tihti tuulutada, klopida ja pesta, et higiauru, tolm ja neist kõrvaldada. Ka taskurätte, kui kardetawaid nakkuste lewitajaid, tuleb sage-damini wahetada.

tamatult tuleb ametniku naisel ühes oma mehega lii-tuda paigast paika — nii kuibas olud seda just nõua-wad. Paratamatult tuleb tal mängida omas majas perenaist, sest ei ole enam ämma, kes seni tähtis neid kohustust. Lõpuks, tahes eht tahtmatult sünnib ka see, et naine, eriti just need, kelle mehed on omale kõrgemad kohad kätte wõidelnud, peab tegema külastäike, peab ise wastu wõtma wõõrald, olgugi et see naisele, kes elas enne oma perekonna kitsas ringis, tihti tundub wäga raskena ja koormawana. Aga juba mehe tee-nistushuwid nõuawad teatud euroopaliste seltkondliste kommete täitmist, millest kuibagi mõõdapääsu wõima-lust ei ole.

Kui praegusel ajal wõrrelda kahte heasse setsusesse kuulawa hindulase kodu, wõtame kihelt poolt ametniku ja teiselt poolt mõne eraikku oma (maaoomanik, adwo-kaat, ärimees), siis näeme, et nende wahel on suur wähe. Harilikult on ametniku kodu lehwem. Kuib siin torkab silma, et teatud määrani walitseb majas Euroopa õhtikond. See annab end ofalt isegi mõõbli walikus tunda. Teenijaid näit. on wähem, kuid harilikult kannawad nad mõnda wormi (libree). Üldiselt on majas walitsemas puhtus ja kord. On tunda, ettolmune ja nuust, et wastil külge puutuda, weel wähem

Ka riidetumise wiis — mood olgu terwishoidlik. Enneks peab üttelema, et ses mõttes on mood edu-samme teinud, eriti naisterahwa riidetumise juhtes. Pole enam moes terwisele nii kahjulik korsettide kand-mine; nüüdne naine ei kannu ka enam arwurikkaid pakse, pikki — tolmukorjajaid — seelikuid, ümber piha neid kinni nõõrides; ka kitsad sutapaelad ülevalt eht altpoolt põlwe, takistades mere ringwoolu jalgades, on andnud aset rohkem terwishoidlikkudele gummipaelast külje trippidele. Nüüdne aluspesu, aastaaja kohasest riidest valmistatud (näit. talwel trikoopesu!), kombineeritud särk-pükste näol, lühike kogu kleit, ka wäike elastiline sukkadehoidja ümber niinete ja westiharnane rinnahoidja (kel seda tarwis) — on terwishoidlikult lubatud.

Reformi nõuatsid weel jalandud, mis tihti isegi jalandud wigaseks teewad (moodipärased simmi kingad), rääkimata juba konnafilmaadest jne., mille all kannata-wad naised kui ka mehed. Peaks eelistama jalandusid madalate kontsadega, laiade ninadega ja õige seesmise küljega, näit. nõõrjaapaid, juwel sandaale eht riidest ja-landusid, mis wõimaldawad õhu juurepääsu jalgadele (kodus kanda wabu tuhkleid). Ka peaks jalandud iga jala wormi järele eraldi valmistatama.

Ja lõpuks tuleks reformeerida ka meeste riideid. Nende kõwad püstkrach, paksud ja kitsad frakid tantu-saalides ja tumedad willased riidel juwel kuuma päi-tese käes — on ebapraktiksed ja ebaterwishoidliked.

Dr. O. Madisson.

kõike juhib enam-wähem teadliku perenaise käsi ja ma-japidamine ei ole ainuüksi teenijate hoolets jäetud.

Hoopis teisthugust pilti näeme, kui heidame pilgu mõne rikka mõisniku eht ärimehe kodusse.

Wäliselt on need jagedasti ju lõssid, mis asuwad muinasjutuliselt ilusas ümbruses. Oma uijhe ehitus-wiisi poolest tuletawad nad rohkem meelde mõnda ku-ningliku paleed, kui tõelist elumaja. Sissee astudes leiame kõigepealt, et siin naised elawad weel ühijes naistemajas, ämma ülemwalitkuse all. Lõss ise aga, mis wäliselt nii tore ja hiilgaw, on seestpoolt tihti kasti-matuse ja mustuse pesa. Seinad määrinud ja tolmuse-d. Treppide käepidemed nii mustad, et hoiad hoo-lega, et mitte kogemata külge puutuda. Treppastmetel täies tuleb olla aga ettewaatlik, et mitte komistada, nii libedaks on nad läinud alalise lohakuse ja kasti-matuse tõttu. Eluruumid seest sanuti mustad, korratud, tuu-lutamatud, nii et halb õhk tükib hinge matma. Tee-nijaid on kari, aga käiwad kasti-mata näruides ja lohakust ning laiskust wõib lugeda juba nende nägudelt. Sama räpased on lapsed, kes ringi logelewad ja oma mus-tusest haisewate kehaste ning takerdama löõnud juus-tega üldist pilti mitte ei kaunistata. Mõõbel tihti nii

KROONIKA

Gesti Akadeemiliste Naiste ühingu tegewus 1927/28. a.

Akadeemiliste Naiste ühing (asukoht Tartus, Jaani tänn. 16) võib tagasi waadata oma teisele tegewusaastale. Nõnda on G. A. N. ühing alles nooremaid naiste koondust, kuid siiski ta on suutnud äratada huvi meie akadeemiliste naiste peres. 1926. aastal ühing algas oma tegewust 33 liikmega, kuid praegu on liigete arv tõusnud 95. Tallinnas on asutatud ka G. A. N. ühingu osakond.

Ühingu töös on olnud 2 iseseiswat tegewusala: wälmine ja ssemine tegewus. Mis puutub ühingu ühendusse wäliskilmaga, siis kuulub Gesti ühing Rahwuswahelise Akadeemiliste Naiste Liitu täiskaswulise liikmena; sellega on ta alalises elawas kirjawahetuses. R. A. N. Liitu kuulub 27 riigi A. N. ühingu, ja tema peamiseks ülesandeks on: arendada sõprust ja arusaamist ühikute rahwaste wahel ning kaitsta akadeemilise haridusega naiste huwifid kõigis maades. Selleks toetab Liit oma liikmeid eeskätt aineliselt, pakub toetust ja stipendiumeid akadeemilistele naistele, kes teaduskilgul alal tahawad edasi töötada. Nii on olnud võimalus Gesti ühingu liigetel kandideerida Ameerika, Austraalia, Inglismaa ühingu poolt määratud stipendiumidele, kui ka osa wõtta ingliskeelse õpetajate sumerurjustest Londonis. Eriti suurt lahkust ja poolhoidu on üles näidanud Ameerika Ameerika Naiste ühing. Wiimane määrab iga aasta ühele wäljamaalasele stipendiumi õppimiseks kodumajanduse collegis ja käesolewal aastal on lubanud toetada stipendiumi saamisel Gesti kandidaati. Gesti ühing on ka wastawa kandidaadi juba esitanud.

Palju tähelepanu pööratakse wäljamaal ka tutwuse ja

sõpruse arendamisele ühikute ühingu ja nende liikmete wahel. Selleks on asutatud suuremates lehkkohtades, nagu Pariisis, Roomas, New-Yorgis, Washingtonis ja mujal R. A. N. Liidu klubimajad, kus iga rahwa A. N. ühingu liige võib leida lahet wastuwõttu ja ka sõpru. Mõõduid suwel awati ka Londonis kuninganna poolt pidulikult sellane klubimaja ja kodu — Grosby Hall. Käesolewal suwel kawatseb külastada Gesti Liidu president dot. dr. Gleditch Gesti riigi ja Akad. Naiste ühingu tegewusega tutvunemiseks. Gesti ühing aga kawatseb suwel korraldada ekskursiooni Ungari ja Tiroomi, et tutvuneda ja mõtteid wahetada wäljamaa al. ühikutega. Reisi kawand selleks on juba wälja töötatud; ekskursioonist osa wõtta woiwad ka naisõpilased.

Üles R. A. N. Liidu liikmeks on olnud võimalik Gesti ühingu osa wõtta läinud suwel ka Liidu Nõuogu istungiteest Wiinis. Gesti ühingu esindas dr. Leida Hamberg. Peale selle wõtab Gesti ühing osa ka R. A. N. Liidu lehkoolide kaswuse ja kawade ühtlustamise komisjoni tööst oma esindaja pr. Krims-Skotase kaudu, kes on selleks ka sõitnud Lulesburgi.

R. A. N. Liit palus meie ühingu raamatute nimestiku, mis võimaldaks igakülge informatsiooni Gesti üle: seda on ühingu juhatus kokku seadnud ja ka saatnud Liidule. Ka Gesti tutvustawaid raamatuid kinkis Gesti ühing Grosby Hall'i raamatukogule.

R. A. N. Liidu kaudu on Gesti ühing olnud kirjawahetuses ka Rahwasteliidu organitega — waimlise koostöö komiteega ja Pariisi waimlise koostöö instituudiga. Nii on tulnud ühingu järelepärimisi kaswatamise asjus: 1) kas on

istuda. Ei maffa unustada — see kõik ei ole mitte mõne waele proletariaadi onnis, waid rikka mehe minasjutlikult ilus lasõsts. Muidugi wõtab aega, enne kui sarnastes kodudes hindu naine ostab wõi suudab oma perenaise mõju ja õigused maffa panna. Rõnolemata nendest miljonitest naistest, kes kuuluwad lihtsamate ja waeemate kastidesse, ehk kes koguni on nii wiltsjad, et nendel üldse kasti ei ole (outcast). Need elawad oma elu endiselt — kirjeldamata waeuses, mustuses, ebaurus ja rumaluses — ning taewas ife teab, millal lord kätte jõuab aeg, kus nemadki ärgates leiawad, et nad inimesed on.

Seenesefski mõiseta, et ühki paremasse kasti kuuluw hindu mees ilalgi oma naise seltsis end tänawal ega kufagil mujal awalikus kohas ei näita. Kuid siingi kipub maffaw ajawaim wanu traditsioone pea peale pöörama. Juba tuleb ette ühkiuid juhuseid, kus hindu (haril. ametnik) oma naise seltsis jalutab, õlgugi efialgelt rohkem oma kinnistes aedades wõi warjatud alleedel. Et ole seegi uue aja tunnusmärk — õlgugi wäite ja waewalt tähelepanew.

Ühe inglise kõrgema ametniku abikaasa, kes elanud kaua Indias, tunneb hästi olusid ja keelt, jutustab

järgmise loofese, mis on iseloomustaw just praegusel ülemineku ajajärgul.

Linna, kus elas nimetatud daam, tuli uus kohtunik, hindu. Müüd on aga Indias tänapäewani wääramatult alles hoidunud see pruuk, et kui tuleb kohale uus ametnik, siis ta kohe teeb omad külastäigud wastawatele ifikutele. Kuid kohtunik oli ortodox-hindu, kuulus kõige uhkemasse — brahminide kasti. Müüd olid kõik teised hindud (ametnikud) arwamisel, et ta on nii uhke, et ta ilalgi ei tee tarwilisi wisiite inglise ametnikkudele, sest et ta üldse mitte kellegagi, peale oma kasti liikmete, tegemist ei taha teha. Welbi nimetatud inglise daamile ifegi seda, et kui näit. tema lähets kohtuniku maffa külastäigule, siis arwatawasti kohe, mispea kui ta üles tõuseb, pestakse toolgi puhtaks, mille peale ta istus, et häwitada igasuguseid jälgi sest roojastawast kokkuputumisest.

Kuid juhtus siiski see ootamata sündmus, et kohtuniku abikaasa ühe teise hindu ametniku naise saatel ilmus inglise daami maffa.

See oli weel noor, wäga ilus naine. Riidetatud äärmise idamaalise toredusega: uhkete tikandustega kaetud siid, rasteft kullast taotud wanaaegsed ehked, ainamata wäärtusega kallistiwid — see kõik kattis ta

meie koolide kawas mõetud Rahvasteliidu mõtte ja sihtide selgitamine ja 2) kas ei sisalda koolide õpperaamatud teiste rahvaste rahvustunnet haavawaid ja waenu õhutawaid märke? Nende küsimuste selgitamijets on samme astunud.

Peale selle on Rahvusvaheline Naisliit üles kutsunud naaji jälgida Rahvasteliidu tegewust ja kanda hooft selle eest, et rahvusvaheliste esindajate hulgas Rahvasteliidus oleks ta naaji. Selleks soovitakse luua igas riigis naiste koonduste kesforganiisatsioon, nagu seda on Maaline Rahvusvaheliste Naisorganisaatsioonide ühendatud Komitee (Joint Standing Committee of Woman's International), mis koosneb kõikide Rahw. Naisliitude esindajast, nagu Naiskarstuse Liidu, Rahw. Naisliidu, Kristliku Noorte Naiste, Akadeemiliste Naiste, Suffragistide, Palastaja õdede jne. ühingute esindajast. Sel kesforganiisatsioonil tuleks järele kaaluda kas kohapeal leidub kohaseid naaji Rahvasteliitu või tema komiteedesse saatmijets ning esineda oma kandidaatidega Rahw. ühendatud Komiteesfe: see wiimane walmistab lõpuliku kandidaatide nimekirja esitamijets wastawatele walitlustele. (Edasi on tulnud järelepärimisi: 1) kas leidub meil kohaseid naisarste, kes on spetsialiseerunud terwishoiu küsimustes, eriti laste ja emade hooletandes ja 2) kas leidub naisjuriste, kes oleks jälginud Rahvasteliidu tööd ja kel oleks erilisi teadmijets küsimustes, mida arutatakse järgmijel konverensil Rahvuswahel. Öiguse Kojas?

A. N. Ühingu tegewust juhatab 7-liikmeline juhatus. Juhatusje kõrwal on weel töötamas 5 iseseiswat toimkonda.

Haridustoimkonna ülesandeks on naise hariduse edendamine ja sel alal wäärnähtuste selgitamine ning kõrvaldamine. Väinud aasta wälkel on nimetatud toimkond läbi töötanud naisüliõpilaste kesfel korraldatud ankeedi, et selgujele jõuda tütarlaste keskkoolide korralduse puudustest. Sel puhul on toimkond awaldanud ajakirjast („Waba Maa“ nr. 227, 18. 12. 27.) oma arwamise naisjuhataja eelistamise kohta tütarlaste keskkoolides. Ankeedi andmete alusel tuleb eelistada tütarlaste keskkoolides ta naisarsti — kooliarstina ja terwishoiu õpetajana, mis on ta keskkooli seaduses ette nähtud, kuid tegelikus elus pole sellest sugugi finni peetud, ta seal mitte, kus see mingisuguseid takistust ei teeks. Peale selle on toimkond ajanud jooksuwaid asju, muretsedes teateid eestkätt mitmesugustele Rahvasteliidu poolt sisse tulnud aru pärimistele, tutvunedes Eesti Rahvasteliidu seltsil saadud materjalidega ja informeerides Eesti ühingu tegewust ajakirjanduses. Et ühingu oma hääletandaja puudub, astus ju-

teha. Ta imeilusatel jalakestel särastid kulla ja pärlitega tikitud kuhwolid. Kuid ta ise, kõige selle toreduse kandja, oli uhke, külm ja ligipääsemata. Istus sirgelt ja kausgelt, pill juhitud kuhugile kaugusesse. Käakis mõne wäheje sõna ainult siis, kui see oli hädatarwilil ja möödapääsemata (õlguje, et jutuaamine sündis ta emakeeles). Oli näha ja tunda, et talle see kõik tegi piina ja et ta tundis lunastust, kui lahuda võis.

Kuid ei läinudki wäga palju aega mööda, kui see sama kohtuniku abitaasa juba awalikult, ühes teiste daamidega mingisugusest heategewast pidust oja wõttis. Njowaim oli ta tema — nii uhke ja ligipääsemata — paratamatult enefega ühes tõmmanud.

Dr. R. D.-W.

hatus ühendusse Naisorganisaatsioonide Liidu hääletandjaga, paludes lubada ruumi „Naiste hääles“ oma teadete awaldamijets, mida ta lahkesti lubati.

Ankeettoimkond korraldas ankeedi akadeemilijele haridusega naiste seijuforraga tutvustamijets, milline praegu weel läbitöötamijel.

Propaganda toimkonna (asub Tallinnas) sihtis on koondada üle riigi ajuwaid Eesti akadeemilijeli naaji. Ta on selgitanud ühingu tähtsust, teinud isikliku propagandat tutvuskonnas, kui ta pööranud kirjalikult ning ajalehtede laudu akadeemilijele naiste poole üleskutsega koonduda ühinguje.

Peale nende töötawad ühinguje weel juriidiline ja majandustoimkond.

Ühing on korraldanud rea klubiõhtuid ja kõnekoosolekuid, kuhu peale liikmete on palutud külalistena ta naisüliõpilased, kui ühingu tulewases liikmed. Ühingu üheks ülesandeks on tutvustada naisüliõpilasi juba üliõpilaspõlwes oma sihtjoonte ja tegewusega, nii et neil raste ei tohiks olla üliõpuli töetades ühingu liikmeks astuda.

Ka Tallinna osakond on kaswanud kogult ja tegewuselt. Peale üld- ja juhatusje koosolekuid ning omawaheliste klubiõhtute on ta korraldanud ühingu kasuks Tallinnas awalikke loeguid ja kella-wie teesid suurema osawõtjate arwuga.

E. A. N. ühing on weel noor, ta pole suutnud weel palju teha, olles organiseerimisasemel. Praegu tegutseb ta peamijelt tulewiku kasuks; on kindel, et ta kujuneb selleks organisaatsiooniks, kuhu koondub niisugune tegewus, mis wastab rohkem kõrgema haridusega naiste waimliste huwidelle. Kuid ühing tahab kaasa aidata ta kogu ühistondliku ja riikliku elu arendamijele, eriti aga Eesti naise õigusliku ja jotsiaalse olukorra parandamijele.

Dr. D. M.

Käru Naiseltsi tegewusülewande.

Käru Naiseltsi asutamijele mõte tekkis aastal 1919, kewadel. Ngaramaid selle mõtte teostajaid tegelasi olid preilib W. Ripper, A. Ringenberg ning pr. S. Woit.

Samal aastal ja ühtlasi jamade ettemõttel asutati Käru lasteab, mis aga ainelistel põhjustel kaua ei püsinud.

Liikmeid oli Seltsi algul 32 — wahje peal on arw köitunud — ning käesolewal aastal on neid 40 ja peale selle mõned toetajad liikmed. Seltsi poolt on korraldatud palju pidustid — sisetulekid neist on jaotatud waejematele kooliõpilastele ning on muretsetud raamatuid ja antud rahalist abi Käru Rahwaraamatukogu seltsile. Seltsi poolt on korraldatud mitmesuguseid hariduslikke kursuseid ja palju kõneõhtuid.

Möödunud aastal korraldas Selts paar pidu ja ühe majapidamijele kursuse; ta käesolewal aastal korraldatakse üks „korrashoiu“ kursus.

Praegune seltsi juhatus on: esinaine prl. Ida Meidel (Tallinna 1 Tütarlaste keskkooli juhataja ja tawaliselt elab Tallinnas), abi prl. L. Weiner, laetahoidja S. Stube, abi pr. Groß, kirjatoimetaja Helena Sagar, abi pr. A. Feldshmidt.

Ainelistel wõimalustel paranemijel kawatsetakse uuesti awada lasteab.

Pärnu Jakob'i Hariduseltsi naisosakonna 1927 aasta tegewuse ülewande.

Möödunud aastal korraldas osakond Jakob'i ühellenona „Perenaiste päewa“ ühes emabepäewaga. Kawas olid päewa-

kohased kõned, ilulugemised, ühised laulud. Võeti vastu mitmed kohaliku tähtsusega resolutsioonid. Päevast võtsid osa üle 200 inimese.

Suvel oli osakonnal lasteaed, osakonna sekretäri pr. Siimsoni juhatusel. Lasteaed oli 25 õpilast (eelmisel aastal oli neid 14). Sügisel korraldati majapidamise kursused, kus õpetati peamiselt aiagaaduste sisefekteerimist ja alalhooldimist; osakond on korraldanud omavahelisi teedõhtuid ja koosviibimisi. On antud abi kehvemaile koolilõpilastele ja vaestele. Osakond töötab täiskasvuse põhimõttel.

Osakonnal on 15 täiskaskest last, kelle eest vanemad töötuse on annud, et nad neile joovastavaid jooke ei paku. Osakond on korraldanud rea kasvatuslikku ja kasvatustlikku kõnet, praegu peetakse kõne- ja käsitööõhtuid kord nädalas. Liikmeid on osakonnal 50.

Petserimaa naiste esimene ekskursioon.

„Edimäne Petserimaa gulfaitajite naiste tsägariit Tartoh“, — nii nimetasid Petserimaa naised ise oma esimest huvireisi juunistepühade ajal Tartu. Reisinstruktorid Petseris korraldasid selle, Tartus korraldas neile vastuvõtu naisorganisatsioonide poolt moodustatud komitee. Ekskursioonist osavõtjaid oli 36 naist ja nad äratasid kogu Tartus tähelepanu oma härmiküllaste rahvariietega. Ekskursantidele näidati Tartu kirikuid, Eesti Rahva Muuseumi Raadil, Wanemuise aiakontserti, Wajula majapidamiskooli, terwishoiu muuseumi, botaanika aeda jne. Teise püha õhtul oli korraldatud Reisiselti ruumes pidulik vastuvõtt, kus rahetati südamlikke ja ergutavaid kõnesid. Ülewas pidutus juks saadeti Riigivaneemale järgmine telegramm: „Wäega austetu Riikivanembat tehurutäp edimäne Petserimaa gulfaitajite naiste tsägariit Tartoh.“

Petserimaa naistele, kelledest suurem osa viibis esimest korda väljaspool oma kodumaakonna piire, oli see ekskursioon kahtlemata õpetlik ja ergutav.

Küsimused ja kostmised

Wastus küsimusele nr. 1 eelmises numbris.

Kivikorra wastu, mis weekteemise nõudesse ajajooksul tekitab, olla wäga häa panna wastawasse nõusse tüükte tsinki. Häa olla ka nõuseinu hõõruda sisse glitseriiniga. Tuba olewat kivikorda saab eemaldada soolahappega, mille järele nõu muidugi tublisti läbiketa ja puhastada tuleb enne tarwitusele wõtmist. E. E.

Wastus küsimusele nr. 2 eelmises numbris.

Stipelgate häwitamisets segatakse mett, siirupit wõi sulutatud suhkurt pärmi eht haputaignaga ja pannakse see segu alustasfidele sarnastesse kohtadesse, kus kõige rohkem sipelgaid. Maiad sipelgad jõowad magusa roa ära, pärm aga on neile surmakihwt. Ka wõib awaust, kust sipelgad tulewad wääwliga suitutada. Samuti ei kannata nad terpentini lõhna. T. E.

Wastus küsimusele nr. 3 eelmises numbris.

Ei tunne ju kõiki inglise keele õperaamatuid iseõppijatele. Kõige läbiproowitum ja wist kõige põhjalikum, ühtlasi ka mitte wäga raske ja loomaw, on kindlasti Tusfaint-Wangen-

seheiti õperaamat, kuigi ta praegu mitte odaw ei ole. Seda raamatut wõib aga julgesti muretseda ja kui teil on kõsine tahtmine tööd teha, pole palju selle eest rohkem maksta, kui mõne halwa ja puuduliku raamatu eest. P. R.

Wastus küsimusele nr. 4 eelmises numbris.

Prusfakate wastu on hea abinõu segu borakssist ja boorhapest pooleks wõetud. Kindel ja mõjuw abinõu on ka meie juures „Perecti“ nime all müüdaw pulber. Kui majas, kus teie asute, on mitu korterit, siis peaksid kõik korteripidajad ühiselt ühel ajal algama wõitlusi prusfakate wastu. Wastasel korral wõite neist küll ajutiselt lahti saada, kuid warsti tulewad nad jälle tagasi. Irma R.

Wastus küsimusele nr. 5 eelmises numbris.

Teie küsimusele on tulnud mitu wastust. Neid kokkuwõttes peab arwama, et ihumuhtluse kohta lastele mitte midagi üldist ütelda ei wõi. On lapsi kelledele seda on tarwis, kuna ta teiste peale wäga pahasti wõib mõjuda. Siin peab käima lapse iseloomu järele ja siin peab mõtleja ema ise otsustama, mis tema lapsele parem on. Igatahes on ihumuhtluse küsimus tänapäewa kaswatusteaduses wäga waieldaw ja kindla wastuse andmine ses suhtes raske. Toim.

Wastus küsimusele nr. 6 eelmises numbris.

Munawalgest saab palju küpsiseid. Järgmine loogikeste retsept on mul ära proowitud ja nüüd, kus warsti õunad saadawal, ka ajakohane:

Üks munawalge, mis wahu lööb, õrutakse ¼ naela suhkruga nii tana, kuni segu õige paks on. Küpsetakse ahjus üks suur õun ja aetakse see läbi sõela. Kui õunapudru jahtunud, segatakse see munaseguga ja õrutakse weel paksmaks. Nüüd määratakse pann wõiga ja panakse sellele lusi-kaaga wäikeste koogid. Neid küpsetakse leiges ahjus, nii et nad rohkem kuuwawad kui küpsewad. Kui teil rohkem munawalget on, wõtke ka õunu ja suhkurt rohkem.

Wana perenaine.

Uusi küsimusi.

Küsimus nr. 1.

Palun järgmistele küsimustele wastust:

Olen wast abiellunud, oman wäike kahetoalise korteri, kus pole eraldi kööki. Olen nõutu, ei osta wastawalt sisse seada. Just kõige enam teeb muret, et kööki pole eraldi. Kuidas seada mõlemaid tube?

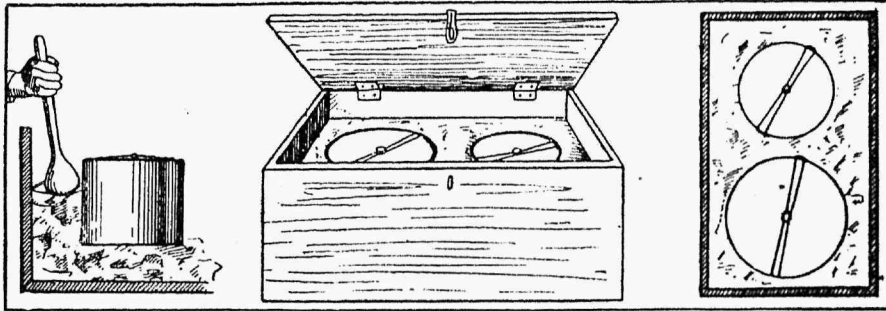
Kas esimesse, kus ka köögi jagu, seada ainult söömine ja kuidas siis teise toaga, mis ka esimesest wäiksem. Wõõblit oman: söögitoa jaoks: laud ja tuus tooli ja wäike puhwet. Magamistoa jaoks: woodid, pesukapp, wäike tualettlaud ja riidekapp. Ülejäänud mööbel oleks: diivan, kirjutuslaud mõned postamendid ja pisikesed lauad ja jalg õmblusmasin.

Palun wäga kogemud majaprouasid mulle kuidagi juhust ja selgitust anda. Moor perenaine Uda.

Küsimus nr. 2.

Sagedasti soowitakse riide pleegitamiseks kloorlubja wett. Kas mulle wõiks teegi juhutada, kuidas seda walmistada. Olen seda proowinud, kuid see oli nii kõwa, et sõi riide katki.

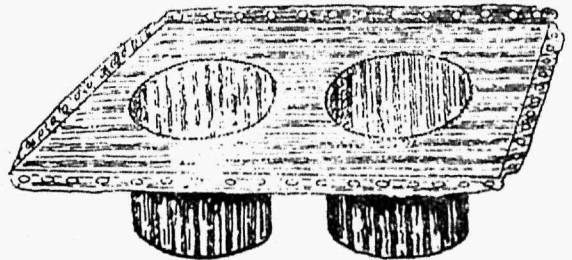
M. R.

teha. Kasti suurus oleneb feedimõnde arvust ja nende suuruselt. Sga feeduriist peab ümbritsetud olema umbes 15 sentimeetri paksuse, halvasti soojust edasi andvate ainete korraga, nagu on peenikesed laastud, paberi tükkikesed (harilikult peopesa suurused ja kokku kortsutatud), kuiv saepuru, õlesidemed, heinad, lina luid, turba puru jne. Kasti asemel võib ka väga hästi kindla chitusega tünni tarvitada, kui need kätte saadavad. Harilikult valmistatakse kast kas kahe või kolme feeduriista tarvis. Kui kasti korraga mitu riista tahetakse mahutada, on hea jeda vahe seintega üksteistesse osadesse jaotada ja igale osale iseseisvalt avatav kaas peale panna, — siis ei anna ühe osa avamine põhjust teiste jahatumiseks. Kuid saab ka ilma vaheseinteta läbi, — siis asetatakse riistad ritta, vahet jättes umbes 10 — 15 sm. (joon.1).

Kõige pealt wooderdatakse kasti seinad seest wildi või paksema willase riidega. Põhja peale tuleb umbes 15 sm. paksune kord mingisugust üllemal nimetatud ainet, näiteks paberi tükke, saepuru, linaluid jne., mis rohkem kätte saadaval. Sellele valmistatud põhjale asetatakse tühjad feedimõnd, soovitavamad potid, kas üksikult vähematesse osadesse, kui kast on jagatud vastavalt feedimõndele, või jälle ritta, kui on üldine kast. Tähi ruum pottide ja kastide seinte vahel topitakse nüüd paberiga või teise tarvitatava, aga mitte sõreda ainega, kuni nõude ülemise ääreni täis, kusjuures toppimis-ainet mitte nii väga tihti ei lambita, vaid ainult parajasti lihtutakse, et ei jää suuremaid vähemaid vahesid aine vahele. Kui sellejärele feedimõnd välja tõstetakse, jääb nõu suurune kindla seintega pesa järele. Sellesse pesa mahutatakse veel poti suurusel vastav wildist või willasest riidest (võib väga hästi olla mana ja tarvitatud, mis aga enne on tublisti pestud) wooder, mis järgmiselt valmistatud: poti või teise feedimõnda põhja järele lõigatakse nahkne suurein ümmargune lõõrik (õmbliste jagu olgu suurem!); samuti lõigatakse poti kõrgusele ja ümbermõõdule vastav riideriba, mis siis külje pealt kokku õmmeldakse samuti ka enamalt lõigatud põhi alla kinnitatakse. Ülemise serwa külge õmmeldakse nüüd veel riite, mis on terve kasti suurusel vastavalt välja lõigatud ja mis katab kogu kasti täiesti, jättes ainult wooderdatud pesad feedimõnde jaoks. Pealmise riide serwad kinnitatakse nõõpnaelttega (knopkadega) kasti äärtele kõvasti kinni. Korralik ja puhtuse armastaja perenaine lõikab muidugi kasti suurusel vastava pesuriidest katte, pakistab poti pesade

kohast serwad, niisama ka ääred, kinnitab selle katte siis alumisele wooderile ja püüab selle puhta hoida, tarviduse järele kastist emaldades ja puhtaks pestes. (joon. 2). Feedimõnde peale tuleb nüüd veel padi tarvilikus paksuses samust täite-ainest, nagu kogu kast. Kuid siin võiks eriti soovitada, kas heinu või peeneid pehmeid õlgi (kõlkjaid), mis annavad padjale paraja painduvuse ega jookse pealt ära tõstes kokku. Kõige peale veel puust kaas, mis käib kas hingedel või walfidel. Ennast jaotatud vaheseintega osadesse,

tuleb igale osale valmistada vastav padi ja ka kaas, mida kas walfidel tõngates või ka hingedega kinni võiks panna. Väljastpoolt on soovitatav kast õliwäriwiga ära wärwida, — siis on palju kergem kasti puhas hoida, kuna õliwäriw ka soojuse kiirgamiist takistab.

Feedimõnd feedukasti jaoks.

Stogemused on näidanud, et kõige paremaks feedimõnks feedukastis osutuvad potid puust seintega, liikvate käepidemetega ja kindlalt peale käiwate kaantega. Need mahuvad kenasti pesadesse ega tee tüli sisse mahutamisel või wäljawõtmisel. Ei ole ka hea, kui feedimõnd on liiga suur ja ainult pooleni täis keetmisel, — kõige paremini töötab isefektja kui nõu alati on täis, nii et wähe õhuruumi kaane ja toidu wahele jääb. — Ümmarguse põhjaga pajad on palju wähem kohased feedukasti jaoks, — need ei ole küllalt kindlasti seiswad, kalduwad kergesti ühele või teisele poole, mis läbi võiks toit nõust wälja lofsutatud saada, määrides asjatult feedukasti pealiskatet. Potid, olgu nad malmist või aluminiumist (wiimased terwislikelt rohkem soovitatamad) oleksid siin küll kõige kohasemad.

Keetmine feedukastis

on üks ideaalsetest keetmiswiisidest, sest et toidus jäilwad kõik toitained, järele jääb täielikult toidu aroom ning maitse; samuti muutub toit hästi pehmemaks

ja kergesti seeditavaks. Ra jääb keetjal siin rohkem aega üle, sest siin ei ole tarvis alatasta toitu liigutada, et ta põhja ei kõrbeks, või üle ei ajaks.

Keetmine on kahe järkuline: ettevalmistamine, õigem päris keetmine tulel, ja järelkeetmine ehk haudumine keedukastis. Keetmise aeg on sõrdlemise lihtsuse, — keetmise aega arvatakse (muudugi keema algamise filmapilguist peale) näiteks: kanniljadel 5—20 minutit, riisil, mannal, kaera- ja odratangudel 2—5 min., värskel kõõviljal 2—5 min., kooritud kartulitel 3—5 min., koorimata kartulitel 5—8 min. (kartulitel kallatakse selle järele veidi pealt ära, tõstetakse veel kord tulele ilma kaaneta, et veidi ära aurata saaks ja siis soendatakse veel mõni minut tulel kinnise kaane all pannakse kiiresti keedukasti, kartuleid ei ole soovi-

tan keeduvees lasta keedukastis seista, — muutuvad vesiseks); supid tarvitavad keetmiseks 3—5 min. Praed pruunistatakse hästi ja asetatakse keedumõis iibes kastega keedukasti. On jөөк nii keedetud, ettevalmistatud, pannakse see kiiresti keedukasti, kus ta 2—5 tunniks peab jääma, kuna see ka midagi paha ei tee, kui toid ükski tund kauemaks jääb.

Keedukastiga ei saa toitu kiiresti valmistada. Sellepärast tuleb toitu varemalt valmistama hakata. Võimane toit tuleb juba hommikul ettevalmistada, õhtune lõuna ajal. Igatahes võtab keedukastis toiduvalmistamine vähem aega, samuti jääb puude kulu vähemaks. Tööajal on see nendel naistel, kes väljas tööl käivad ja sellepärast alati ei saa jөөgi keetmise järele mahvata.

Ellen Wilberg.

Mõni sõna lambapidamisest.

Lambapidamise poolt ja vastu.

Lammas on perenaise hoolealune. Beremees ei jalli hästi lammas, sest temalt saab vähe tulu. Talve jooksul tarvitab lammas vähemalt 30 pd. heinu, millega lehma saab toita ligi 1½ kuud. Seega 5 lamba asemel võiks illetalve pidada 1 lehma. Müüid on piim hirmas. Piima müügist saab talu iga kuu oma kindla sissetuleku, sellepärast on taluse tähtis lehmade arv nii palju suurendada, kui võrd sõrdmiseolud seda võimaldavad. Beremees kaalub mõttes tulu, mida saab aastast 1 lehmalt ja 5 lambalt, oletades, et nende sõrdmiskulud enam-vähem ühtivad.

Keetmine lehm annab meil aastast 1500—2000 toopi piima. 1 toobi hinnaks arvates keetmiselt 12 mk., oleks aastane piimatoodangu väärtus 18000—24000 mk. Sellele lisaks tuleks arvata 1 wafika hinna, seega umbes 1000 mk. Nii saaks 1 keetmiselt lehmalt aastatoodangu 19—25000 mk. väärtuses (sõnnik arvestamata).

5 lambalt saab meil aastast 20—25 nl. pehnu willa a 150 mk. nl. kokku 3000—3800 mk. väärtuses, 5 lambast tapetakse aastast 3 tk. a 1200 mk., mis annab liha ja nahku kokku 3600 mk. väärtuses. Tapetute asemel jäetakse kasutama noored. Kuid 5 lambalt saab 5—8 poega, seega tuleks toodangule juure arvata veel 2—5 poja hinna s.o. 600—1500 mk. 5 lamba aastase tootoodangu väärtus oleks siis 7200—8900 mk. (sõnnik arvestamata).

Seega saab 1 lehmalt aastast 2½—3 korda rohkem tulu kui 5 lambalt. Sarnase kaaluks tagajärjel taganebki lambapidamine piimatariapidamisest, mida viimaseil aastail märgata paiguti ka meil, (näit. Järva- ja Viljandimaal). Kuid see nähtus ei kannu kaugelki mitte silmist laabi. Mõnes maakonnas võib isegi märgata lammasde arvu hoopis kasvamisest. See tähendab, et mitte igaüks pool ei hinnata lammasi nii madalalt, nagu meie omad arvestuses. Seda asjaolu võib näha järgmiselt seletada: taludes on harilikult suur sulavahapuudus, mis seda tunduvalt, mida viljelised talumaad. Kui talus ei pee-

taks lambaid, tuleks kalli raha eest osta willast riidet, woodi tekke, jutakõnga, nahku tööstajate jaoks j.n., mida müüid saab omad majapidamises. Ei oleks siis ka oma käest võtta varajal sügisel värsket lambaliha, mida kõik nii heameelega jөөvad. Kui lambaid hävitatakse ja nende asemel peetakse 1—2 lehma, tuleks siiski küll rohkem raha, kuid seda eotavad juba sajad augud, milliseid tarvis toppida. Ei jätku temast kõige jeda ostmast, mida hävitatult lammasest saadi. Seda teab perenaine väga hästi, sellepärast võitlebki ta lammasde hävitamise vastu, ning see ongi üks põhjustest, mis lammas veel ei ole kadunud nii paljudest Eesti taludest.

Kuid on veel teisi põhjust: on talusid, kus ainult lambapidamine võimaldab jөөtude ja karjamaade igakülgset arendamist. Kui, näiteks, talus on palju lehma karjamaad, mis lehmale midagi ei pakku, kuid lammasist siiski elatab, on arusaadav, et talu jeda karjamaad ainult lammasde abil saab otsustavalt ära kasutada. Sarnane olukord on paljudes taludes iseäranis Saare- ja paiguti Läänemaal, kus ka lambapidamine kõige rohkem arenenud. Toon mõningaid arvustid.

1927 a. oli Gestis 666,7 tuh. lammasi ja 386,7 tuh. lehma, ehk keetmiselt iga 3 lehma kohta 5 lambast. Kuid Saaremaal tuleb iga 3 lehma kohta 11 lambast. Seda nähtust pole raske seletada, kui mees pidada, et Saaremaal on palju alaväärtuslikku karjamaad, rohkem heinamaad ja vähe põllumaad. Saaremaal on ka keetmine piimatoodang vähem kui mannermaal, mida osalt lehmema toidu arvele võiks panna. Näiteks, wiibi 1926 a. Saaremaal piimatalluusse 1 lehma kohta aastast keetmiselt 995 toopi piima, kuna mannermaal 1353 toopi, seega 358 toobi võrra lehma kohta rohkem. Kui Saaremaa kohta kaaluksime 5 lamba ja 1 lehma aastatoodangu väärtuse, saame palju vähema vähe, kui mannermaal, ning armutus võib vastavates oludes isegi lammasde kasutis lõppeda.

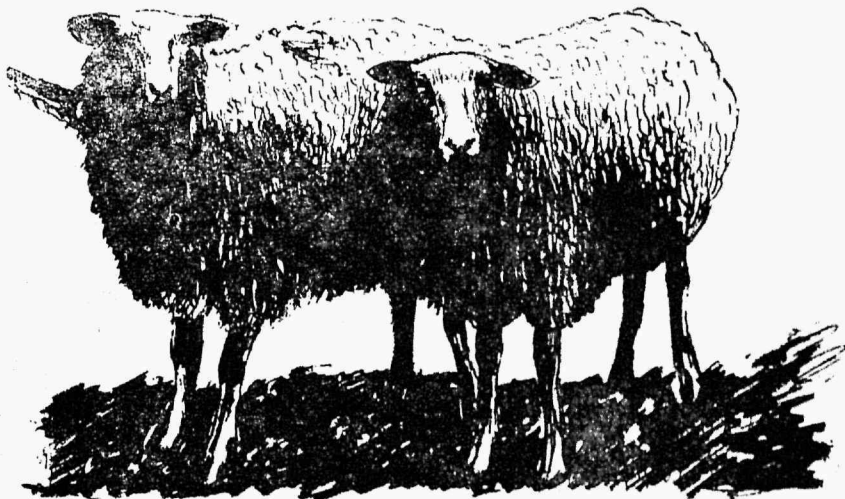
Lambapidamine tuleb jeda odavam, mida pi-

Kem on karjatamise aeg, mida rohkem karja- ja heinamaad. Lammast ei kannata hästi ka niiskust ning soise karjamaa taimestikku (lõikheinad). Soisel karjamaal jõttes, põeb ta maksalutika haigust, mille tagajärjel eriti vihmariiklastel aastatel surevus on väga suur, ning lambapidaja saab ainult kahju. Meie olud ei ole seepärast just mitte joodjad lambapidamisega, sest meil on pikk talu ja enam soiseid kui kuiva karjamaid. Kuid paiguti võib ta siiski ka meil tulutoov olla. Sellepärast ei maksaks lambapidamist täiesti saatuise hoolde jätta, arendades ainult piimakarja- ja seakasvatust. Meie lambakasvatust tuleks sihikindlalt arendada liha- ja villatoodangu parandamise juures. Mii kaua, kui peetakse meil lambaid, peame hoolitsema selle eest, et ka lambapi-

ta 1—2 korda päevas. Peab ka hoolitsema selle eest, et lambad saaksid iga päev vähe soola (2—4 gr. lamba kohta päevas), mis korraldab seedimise ja mõjub hästi lamba terisele. Söömise kohta olgu veel öeldud, et lammaste liig kehva söömise puhul väheneb villatoodang. Kuid liig söömisega ei saa tösta villatoodangut üle teatud piiri. Sellepärast on kõige otstarbekohasem jätta lambaid mõõdukalt, nii et nad püüsid parajas jõus.

Lammaste pügamine (niitmine).

Lammaste pügamises ei ole meil ühtlust. Paiguti peetakse lammas aastast 2 korda, (Wiru-, Järva- ja Võrumaa), kuid suuremalt jaolt 3 korda, kaunis jägedasti ka 4 korda (Võrumaa Eestis). Sägeda

Jämsäriisi piimalambad.

Eluskaal 60—75 kg. Annavad aastast 3—6 kg. villu ja 100—150 liitrit piima. Heade nuumaomadused. Nuumatud lambad kaaluvad 120—150 kg. Poegade eluskaal ½ aastastelt 40—50 kg.

damises oleks edu märgata, mitte tagurpidimine — mis nii lambapidajale kui ka rahvamajandusele kahjulik oleks.

Lammaste söötmine.

Lambast ei ole suurt tulu loota, sellepärast peab lambapidaja püüdma võimalikult vähendada kõiki kulusid, mis lambapidamisega seotud. Meie oludes on suuremalt jaolt viisiks lambale talvel ühki heinu jätta. Sarnane söömise viis on aga liig kulus. Lammast sööb heameelega ka suuviljapõhku. Tema võib jätta ühegi taluviljapõhku heksid. Väljamaal on paiguti viisiks aluspõhku esiteks lammastele jätta ette kanda. Lambad valivad peenemaid kõrrekeste, viljapäid, umbrohu lehti jne. Sovalt vähe. Ülejäänud osa tarvitatakse siis aluspõhiks. On arusaadav, et ühki õlgedega ei saa lammast mitte loita, vaid talle peab lisaks andma ka heinu, kartuleid peete ning poegimise ja villaniitmise ajal ka vähe jõe- jõe. Siiski tuleks sel moel lamba söötmine hoida odavam, kui ühki heintega jõe.

Lambad kasutavad kuiva toitu paremini ära kui veist. Soovitav on jätta 3 korda päevas, joo-

ma niitmise puhul suureneb aastavillatoodang, ühtlasi aga halveneb vill, muutub lihemaks, karedamaks.

Enne pügamist peab lambaid pesema. Sel puhul on tarvilik tähelepanna, et veesi, milles lambaid pestakse, ei oleks liig kuum ning karg. Vee temperatuur ei peaks olema alla 17 kraadi Cels., sest muudu pole pesemisest midagi kasu. Külmemas vees ei sulaks rasvahigi, vill ei saaks puhata, ning lambad võivad kergesti ära külmetada. Vee kargus oleneb vees sisalduvast lubjast, kipsist ja mineraalsooladest. On juba üldiselt tuntud asjaolu, et karge veesi ei tõlba pesemiseks. Vesi läheb pehmemaks, kui talle juurelisatakse pesusoodat või tuhalehelist. Muudugi teha saab seda ainult sel juhul, kui lambaid pestakse kodu. Siis tuleks ka tähelepanna, et veesi oleks parajalt soe. Rasvahigi sulab täielikult alles 35 kraadi Cels. juures. Lambaid ojas või tiigis pestes, tuleb hoolt kanda, et nad peale pesemise ei kuivaks liig ruttu päike ja tuule käes. Neglane kuivamine on villale kasulik, sest siis imbib uuesti vili sisse vähe rasvahigi, milline kindlustab vili heade alal-

hoidmist. Sellepärast aetakse lambad peale pesemise ka juvel lauta, või päikese ja tuule eest varjatud paika. Laidas ei tohi märgu lambaid liig kitsas ruumis pidada, sest niiske willa aur on neile kahjulik. Enne pesemist on väga kasulik lambaid leotada, mille tõttu pehmeneb niiskus, ja vill saab pesemise puhul kergemini puhtaks.

Pestud lambad peavad 1—2 päeva kuivama. Siis alles võib neid pügada. Tuleb hoolt kanda, et nad selle aja jooksul enmast nimesti ära ei määriks. Lambelaudas ei saa aluspõhust turvast tarvitada, sest turba tolm rikuts villad ära. Parimaks aluspõhust on seal talivilja õled.

Enne pügamist olgu lambad lõõdetud, sest pügamine vaevab neid muudki liiga ära. Lambaid ei

tohi ka liig tugevasti kiini siduda, muudu saab veeringu wool takistatud. Pügamine sündigu ettevaatlikult ja ühtlaselt, et ei tekiks villas astmeid ja ei saaks wigastatud lambanahki. Kui kogemata on mõned haavad nahale lõigtud, peab neid terpentiniõliga määrima ja 1%-lise süsooli lahuga ülepesema. Siin neid lambaid peab iseäranis ettevaatlikult pügama, sest muudu võiks neil tekkida enneaegne sünnitus. Põetud lambaid peab tugevasti söötma. Peale pügamise peab neid esialgu tuule ja külma eest kaitsma, sest nad võivad siis kergesti ärohkismetada. Ka liig palava päikese vastu on põetud lambad väga tundelised, ning saavad kergesti kuumarahaanduse (päikesepiste).

S. Brauer.

Natuke moosidest, salatitest ja talmiste tagavarade valmistamisest.

Juuli lõpupeotel algab meil see lühike õnnelik aeg, kus meil oed ja mets paluvad rikkalikult oma vilja. Marjad valmivad, aiavili valmib, — tumbub, — et on teda liigagi palju. Sinna perenaised, kes peavad iga teralest turult kalli raha eest õuna, hindavad ka iga looduskaudu kallimalt. Mende läes ei lähe midagi kaduma. Osetakse ainult niipalju, kui palju on hädatarvilik ja ollakse õnnelik, kui raha jätub talmiste tagavarade muretsemiseks. Maaperenaisel on ega sel ajal küllus läes. Ja imelikul viisil on meil senini maal ikkagi vähem valmistatud ja sisetektud ning keedetud juuvivilja talvets kui linnas.

Viimase aja teadus, mis mõistlikul kombel on hakkanud väga palju tegemist tegema tootlusüksimustega, on jõudnud kuuldale äranägemisele, et inimese organismus tarvitab palju suuremal määral taimetoitu, kui meie seda, eriti põhjamaid, sööme. Väga paljude haiguste algpõhi peitub just üheksilises toidus. Ja nimelt selles, et meie sööme liig palju liha. Põhjalik kirjutus vitamiinide üle, mis ilmnes hiljuti Naisste Hääles käsitleb seda ainet. Sellepärast peaks küll iga perenaine nii maal kui linnas hakkama juba aegsasti mõtlema, kuidas oma perele muretseda talvets võimalikult palju aiavilja, puuvilja ja marjade tagavarasid. On täitsa võimatu ning et saa nõuda, et kuukirja piiratud veergudel saaks anda täielikku õpetust ja igakülgsed põhjalikke juhataji talviste tagavarade kohta. Siin võib seda küsimust wast algatada.

Majapidamise kurguste taudu, mida meil ju üle maa kannis palju korraldatakse peaks meil Becki apparat juba päris laialdaselt tuntud olema. Selles sisetektud, tähendab steriliseerunud, hoidub aiavili muudugi kõige parem. Aga kuna „Beck“ siiski kannis kulukas on, eriti esimesed aastad, kus sõrdlemisi kalliste purkide nõutamine õige palju maksab, saavad seda enesele ainult äkkitud lubada. Kut meil korv olemas lihe perenaisete seltside võrk, siis võib enesele ju ühiselt igasugu soodustusi lubada, nagu see väljamaal viisiks. Kuid see on tulewiku laul. Doome allpool mõned retseptid, mis, võib olla, meie perenaisetele siiski hoopu annavad talviste tagavarade muretsemiseks:

Marjaleemed pudelites.

Põik marjad, mis toorelt täidetakse pudelitesse ja siis al-

les keedetakse, peavad olema valitud ja laimatud ning neid ei tohi pesta. Pudelit peavad juba mitu päeva enne tarvitamist hästi puhtaks pestud ja kuivad olema. Wast enne tarvitamist peab neid määrdama. Sellesse pannakse raud ainsu peale väärvi tükikesi, süütakse need põlema ja hoitakse pudeli avaus väärvi kohal. Siis pannakse marjad pudelitesse, wahete wahel tõugates poolwiltu pudelit wastu lauda, et marjad kokku langeks. Müüd korgitakse pudelit kiini, mähitakse nad heinte või õlgebe sisse, asetatakse n ad õige sügawasse keburiiista ja täidetakse see pudelite kaelani külma weega. Weji soojustatakse õige aeglaselt ja kui ta keeb, võetakse keeduriist tuleslt ja lastakse weji ja pudelit selles seissta järgmise päewani. Siis lastatakse või waigutakse pudelit põhjalikult ja lastakse neil mõni päew korgiga allapoole seissta. Sel viisil imbuvad korgi sees asuvad õhuaukufesed siirupiga läbi, mis kuivades sünnitab õhukindla kinnituse ja hoiab marjad rikkumise eest.

Et korke munita õhukindlaks leotatakse neid enne tarvitamist mõned tunnid soojas weesegus, mis koosneb ½ toobist weest, 1½ loodist glitseriinist ja 1 loodist shelatiinist.

Maasikaleem pudelites.

Alined: 2 naela maasikaid, 2½ naela suhkurt.

2 naela walmimuid, waltitud maasikaid täidetakse kannis laataelalistesse pudelitesse, ühtlasi lišades netle 2½ naela hääd suhkurt; pudelit täetakse tubasesse soojusesse mõneks päewaks; wahetiwahel tuleb neid natuke raputada. Suhkur moodustab koos marjamahlaga selge, würtsilise siirupi, kuna marjade kõwa osa kokku tõmbub, pea ilma maitse ja lõhnata okez. Läbi linase räti lastakse siirup läbi nõrguda. Puhtas, hästi korgitud pudelis, jahedas kohas, hoidub see siirup pikemat aega. Soojendamise või keetmine pole soowitaw, maasika lõhn auraks ära. See siirup annab, weega segatult, väga hääd joogi, ka on teda hääd tarwitada lasteks magusa roa juure.

Sirjib pudelites.

Tumedatekt hapudelt kirjibelt eemaldatakse warred, ja täidetakse nad hästi kuivadesse laataelalistesse pudelitesse. Siis korgitakse pudelit (korkimiseks wõetagu ifta enne tarvitamata korke), pannakse iga pudeli ümber wahke heinu ja ase-

tafse pudelid püsti sügavasse keedurtista. Külm veefi wala-
tafse kastruli nii, et pudelid kuni kaelani wees on. Tegamööda
lastafse weefi keema minna, wõdetafse siis kastrul tulet ja las-
tafse ühes wee ja pudelitega järgmise päewani seista. Siis
wõdetafse pudelid ja waigutafse wõi lastitafse nad hoolikalt
nii et kord täitja taetud on ja ajetatse nad õhuktsse panipa-
ta, kus talwine külm väga kange pole.

Sõstra leem.

Ülined: 4 toopi punaseid sõstraid, 1½ naela suhkurt.

4 toopi nopitud sõstraid kistutafse katti wõi aetatse läbi
marjapressi ja nõretatafse mahl wälja. Mahl keedetafse siis
kuni 1½ naela suhkruga umbes 20 minutit. Täidetafse siis
pudelitesse, korgitafse ja waigutafse need. Criti hää on see
leem, kui sõstramahlale lisatafse wähe wabarua mahl.

Mustikad pudelites.

Mustikad pestafse ja nõretatafse sõela peal kuuwaks. Siis
pannatafse nad katlasse ja lastafse nad õige nõrgal tulet, et
marjad põhja ei keets, umbes ½ tundi keeda, kuni marjapud-
er wähe pehniks hakkab minema. Siis walatafse marjapu-
der kausi ja täidetafse külmalt hästi ette walmistatud pude-
litesse, misõugused pääle waigutamise asetatafse jahedasse
kohta.

Tikerberid pudelites.

Kuuma ilmaga nopitud poolwalminud tikerberid puhasta-
tafse warrest ja dieft (marju ei tohi wigastada) ja täidetafse
tumedatesse pudelitesse. Pudelikid tulewad kaunis hästi täi-
ta, walwates, et marju neis õredalt pole. Pudelikid korgitaf-
se ja waigutafse otsekohse. Siis ajetatse pudelikid maha kiwa
sisse tumedasse keldri murta. Mida wähem õhku ja walguft
neile ligi pääseb, seda paremini hoiduwad marjad.

Keedetud tikerberid pudelites.

Poolwalminud marjad puhastatafse, pannatafse kausi ja
walatafse neile keema wett peale, taetatse nad kinni ja las-
tafse nad nii mõni minut seista. Siis wõdetafse marjad wee
seest wahu kulbiga wälja, lastafse weefi ära nõrguda ja pan-
natafse nad kastruli. Lusikaga marju katti kistudes keedetafse
nad pudruks. Marjapuder täidetafse kofse pudelitesse, korgi-
tafse ja waigutafse need. Pudelikid ei tohi püsti seisma jääda.

Põhjad pudelites.

Hästi puhastatud marjad täidetafse pudelitesse, asetades
nende wahese wäikeid õunatükikesi ja walatafse siis weega
üle. Pudelikid korgitafse ja waigutafse. Talwel põhje sala-
tikis tarwitades lisatafse neile suhkurt maitse järele.

Moosid.

Moosikeetmiseks tarwitataw keedumõu (õige parem on
muidugi eriline moosikatel) peab laitmata puhas olema.
Moosikeetmise ajal pole soowitaw plitida peal midagi muud
keeta, millel kange lõhn on wõi mis väga aurab. Criti ras-
wane aur pole moosikeetmise ajal soowitaw.

Kunagi ei tohi wahuõhukitses wõi segamises tarwitada
tarwitatud puulustikaid. Sõbedased kui ka uned puhtad puu-
lustikad on soowitatawad. Moosikeetmisel oleneb palju suhkr-
ruft, sest suhkrusitruupi puhtuseft ja headuseft oleneb suurel
määral moosft ilu, headus ja wastupanewus. Sellepärast ei
maks tarwitada odamahinnalifemat, halwa suhkurt.

Sitruupi walmistamisel armatafse ühe naela suhkru peale

¾ klaasi wett, mitte kunagi rohkem. Ka on soowitaw, et
weefi mitte kõwa ja kall ei oleks. Ka ei tohi suhkurt ülekeeta,
sitruup peab olema kerge, wedel ja läbiwaistem. Sitruupile
tähtis wahi, millesse koguwad suhkruks olewad mustused ja
tolm, tuleb hoolikalt eemaldada. Kõgu moosft keetmise aeg
peab hoolikalt wahtu riisuma, see on väga tähtis, sest wah-
tu koguwad just need ained, mis mooside rikkimisekut foodus-
tawad. Peaaegu kõigi magusate mooside keetmisel tarwita-
tafse suhkurt ühepalju marjadega -- kaalu järele; ainult õi-
ge weefiste marjade juure wõib natuke wähem suhkurt wõtta.

Moosipurgid täidetafse weereni. Kuid ainult klaarid moos-
fid, nõndanimetatud sheleed, mis kõwaks tarduwad, täide-
tafse soojalt purkidesse. Muidu walatafse kõik moosid jah-
tumiseks kausidesse. Kausse tuleb jahutamisel sagedasti lii-
gutada, et marjad sitrupit täis imbuks. Muidu ujuwad tüh-
jad marjad sitrupi peal ja moos pole lihtlane. Ka ei tohi
kuuma moosft kinni katta, sest kuum aur peab õhku tõusma.
Järgmisel päewal alles pannatafse purkidesse õhukiudlad ka-
ned peale wõi seetatse nad paberiga hästi õhukiudlalt kinni.

Maasika moos.

Ülined: 2 naela maasikaid, 2 naela suhkurt, 1½ tassit wett.

Suhkrust ja weest keedetafse sitrup, lisatafse sellele juure
hästi walitud marjad ja lastafse need nõrgal tulet, kogu aeg
hoolikalt wahtu riisudes, keeda, kuni marjad hakkawad lagu-
nema; siis wõdetafse marjad ettewaatlikult wälja, lastafse si-
rup nii kama keeda, kuni ta, jahutudes, mitte enam väga wedel
pole. Muid pannaftse marjad uuesti sitrubisse, lastafse nad
weel kord üleskeeda, walatafse moosft siis kausi, mida mar-
jade jahutamiseni edasi-tagasi liigutatafse. Kui marjad enam
soojad pole, täidetafse jahwt purkidesse.

Sõstra moos.

Ülined: toop suhkurt, 1 klaas wett, 1 toop sõstraid.

Suhkrust ja weest keedetafse sitrup, lisatafse siis marjad
ja lastafse nad nõrgal tulet, katelt sagedasti raputades ja
hoolikalt wahtu riisudes, ½ - ¾ tundi keeda. Muid täide-
tafse moosft kausidesse, neid weeretafse kogu aeg, kuni mar-
jad on jahutunud. Mõ walmistatud marjad ei kortsu kofku,
waid imbuwad sitrupit täis, näiwad ilusad ja on väga
maitsewad.

Musta sõstra moos.

Ülined: 3 naela musti sõstraid, 3 naela suhkurt.

Peale selle, kui marjad on puhastatud (õis tuleb eemalda-
da) ja kaalutud, panatafse nad katta, walatafse neile külma
wett peale, nii et nad taetud on, ja keedetafse marjad seal
sees pehmetks. Siis wõdetafse marjad wahu lusikaga wälja,
lisatafse suhkur keema wedelikku ja keedetafse sitrup walmis.
Sitruupi sees lastafse marjad weel kord üleskeeda, nad tohi-
wad aga väga lihtseft aega keeda, sest mustad sõstrad wõi-
mad kergeft kõwaks keeda suhkru sees. Siis jahutatafse
jahwti kausi sees, seda liigutades ja täidetafse külmalt pur-
kidesse.

Talwefalatid.

Talwefalatide walmistamine on iseenesest kerge ja ei wõi
aparduda, kui silmas peetafse järgmist reegleid. Mõ ja puu-
willi, mida tahetafse salatiks sisse teha, peawad olema mär-
ked ja walitud. Tarwitataw äädil peab olema puhas ja hea.
Salat peab ileni ääditaga taetud olema; peats salatille siis-
ti hallituse kord tekkima, tuleb kofse äädil ära walada, mis
teeta ja sellega salat üle walada.

Mis on kunsthaudumine?

Masina ostmisel ei tohiks ilmasti ainult wabrikute poolt tehtawat reklaami usutada, sest tihti reklaameeritakse just halba kaupat kõige rohkem, waid isiklikult järelle proovida wõi mõne erapooletu asjatundja (maatonna linnukaswatuse inspektori) käest enne nõu küsida. Särilikult on ühelt paremats masina soowitajaks tema laiali lagunemine. Mõned üldised näpunäited tahat-
sin siin kohal siiski anda, kuid peenemalt leiab lugeja nende kohta juhatajast eespoolt järgmisest peatükist.

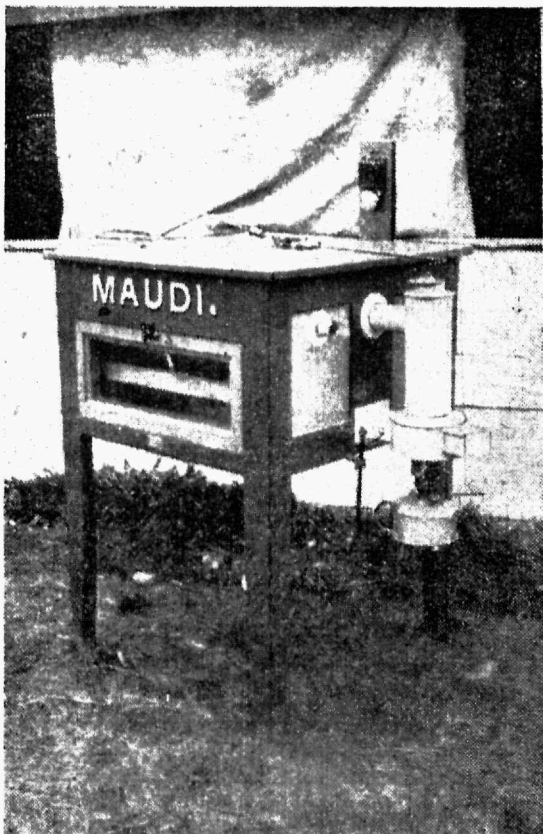
Mis eespool kirjeldatud kolme tüüpi puutub, siis peats filmas veetama, et praegusel ajal, mil tööjõud tallas, itka automaatse regulaatoriga masinad peats walina. Stumb lahkest wiimasest, kas kuuwa õhuga wõi weega lambiga töelaw aparaat, siis peab tähenda-
dama, et nende tahe tüübi wahel suurt lahkminekut ei ole ja häid järeldusi annawad mõlemad. Weenaminate kasutus räägib wast see asjaolu, et weesi aeglasemalt jahtub kui õhk ja juhtumisel, kui lamp õõsel kuisdagi peats kustuma, siis 4—5 tunni jooksul ülekülmset ahtumist kartta ei ole. Samuti ei anna leegi suurenemine end ka nii ruttu tunda. Seid ülesoojendamisel on tagasiatanimine samuti aeglasem. Siiski on praegu wäga häid kuuwõhuga masinaid olemas ja see on hästi populaarne, sest et need hõlpsasti regu-

leerida annawad, märkja wähem hoolt nõuawad, odawamad ja lihtsamad on ning wähem remonditulu nõuawad. Wäga keerulist aparaati ei maksa mitte wuretšeda, sest keeruline mehhanism toob rohkem wigu. Sa wiimase suur osade arw kuulub tiirelt, mille järelduseks on halb töö.

Kui mitu masinat ostetakse, siis parem tõit ühte tüüpi, et lihtsam töötada oleks.

Liiga wäikesed, alla 120-munalisi masinaid ei ole mitte soowitaw wuretšeda, sellepärast et wäike aparaat nõuab samapalju aega ning tööd kui suurgi, ja ka kütet mitte kuigi palju wähem. Wäikesed masinad on palju tundelikumad wälitemperatuuri kõikumiste wastu ja mis on raskem ühtlast soojust pidada. Pealegi peab iga kasutajataja arwestama laiendamise võimalus'ega, ja wõib ejuimesel aastal ka poole täiega haiduda h' wõorastele taju eest haududa.

Haudumise kohta tuleb võimalikult wärskte ja puhta õhuga ruum walida. Soojus ei tohiks seal mitte palju tõituda. Olets ideaalne kui ruumis temperatuuri mitte üle 2° C. õppäewa jooksul ei kõiguks, sest 4—5° C. kõikumisele ruumis wastab umbes ½ fr. masinas. Sellepärast ei tohiks haudumisruumi mitte paista kestpäewa paitene, ega ahjust, pliibist wõi soo-

Sra Waldi valmistatud haudumismasin „Maudi“
ühes lambi leegi reguleeriaga ja elektritellaga.

Geesti haudumismasinad. Kuna enimemalt haudumismasinaid ainult wäljamaalt, peaaesjalikult Saksamaalt, sisse toodi, siis on nüüd ka meil, Geestis, neid valmistama hakatud. Siin on rohkem tuntud Rahula haudumismasinad (Rahula, Saue kaudu) milliseid soendatakse petroleumi lambiga. Oma lihtja kaituse ja hea poegade wäljatuleku protsendi tõttu on need masinad head lugupidamist wõitnud.

Teine meil valmistataw on härra Boldi haudumismasin „Maudi“. (Sra Boldi aadress: Tallinn, Endla tän. 40). Selle masina juures on härra Boldi teinud täienduse, mida teistel masinatel, ka wäljamaa parematel masinatel mitte ei ole, nimelt automaatse lambi leegi reguleerija: kuna teistes masinates regulaator ainult ülekülmise soojuse masinast wälja lasseb ja leegi suurus selle juures endiseks jääb, siis saab „Maudi“ juures ka lambi leegi automaatselt suuremaks ja wäiksemaks pööratud, mille läbi masin haruldaselt ühtlaselt soojust hoiab. Peale selle on masin warustatud elektritellaga, mis iga võimaliku ülesoojenduse juures kõlitema hakkab ja omanikule hädahasti teada annab. Olles töötanud wäljamaal mitmesuguste haudumismasinatega, millest kõit paremate liiki kuulujid, ja olles töötanud ka „Maudiga“, wõin tõendada, et wiimane ümberkaimises wäga lihtne on, wähe hoolt nõuab ja ka wäga hea poegade wäljajetlikku protsendi annab.

jaft müüri vii sooja tulla. Kui üks eht tats masinat ja ruume palju walida ei ole, siis tuleks masin mõnesse põhjapoolsele tuppa üles seada, eht kui tuppa ta päikene paistab, siis atnad walge tiheda eesriididega wõ: seinapapiga tatta. Haudumiskuumi peab pörituste eest kaitstud olema, seal lähedal mitte puud löhtuda. Tiwa taguda. Linnades ja suurte käidawate maantee- de äärtes, kus rased meoautod maa tihti wäriwada panewa, ei saada ilmasti häid järeldusi, iegi loomuliku haudumise juures mitte. See ei tohiks ruum mitte nii wäike olla, et masinalamp selle wäga tuumaks li- taks. Kõige soodsam, kui järjetindel soojus seal oleks 18—20° C. Kui soojust wähem, tuleb masinat roh- kem kütta. Külmas toas wõib karta, et munad jahu- tamise ajal liig palju külmetada saawad ja idud ära surewad. Igatahes tuleb sel korral, kui soojus alla 10° C. peats olema, siis jahutamine mõnes tõrwa- ajuwass joemas toas ette wõtta ja taudumise ajal mu- nad riidega kinni tatta.

Wärste õhu juurewoolu eest peab alati muretse- ma, sest arenew loode ja põlew lamp tarwitawad wäga palju hapnikku. Enne munade jahutamist ja pööra- mist tuleb sellepärast õhuanad awada, kuid enne kui munade wäljawõtmist aparaadist jälle kinni panna, et tuul munadest läbi ei tõmbaks. Niiste õht wäga edendab poegade arenemist ja on parem, kui õht juba enne haudumisaparaati sattumist niiste oleks, mitte alles seal niiskets ei muutuks. Sel põhjusel ongi feldri ruumid wäga kohased haudumiseks.

Ruum, mis eriti haudumise otstarbeks ehitatakse, peab olema ½—1 meetrit maa sisse kaewatud, lae kõrgus pörandast 2½—3 meetrit. Seinad, mis maa- pinnast madalamal, peats olema tiwist eht tsemen- dist, kuna ülemised puust wõiwad olla. Pörandats on kõige kohasem tsement (tellistiw, kui liiga umbne, ei tõlba) eht ka paas, wõi koguni ilma, et loomulik niiskus ruumi pääsaks. Kui loomulikest niiskusest wähe, siis tuleb pörandat weega üle pritsida, mis eriti kuival ajal wäga tarwilik on. Sarnase ruumi ehitamisel peats eriti õhuhahetust silmas pidama, milleks waja pole talleid wentilaatoreid sisse seada, waid korralituid juured awatawad atnad. Ameerika and- mete järele loetakse parajaks kui iga 27 kantmeetri õhu kohta tuleks üks 1×1 meetri suurune awataw aken. Need atnad peats olema kahetõrised, millest seesmine on alumisest küljest hingedel ja awatakse ülewalt alla poole, wälmine on kinnitatud ülewalt poolt ja awa- takse alt eemale liikutes. Selle wiisi juures värste õht laguneb laiali üle terve ruumi ja ei tekita mitte tuult otse masina peale.

M a s i n a ü l e s s e a d m i n e. Masin tuleb üles seada ruumi sisenise, mitte wälmine seinaga ega sooja müüri ääre, seinast wähemalt 30 cm. (1 jalg) eemale, sest olgugi masin hästi isoleeritud, ei jää külm wälis- sein mitte ilma mõjuta. Peab silmas pidama, et ma- sin täiesti loodis seisma jääks, milleks loodlauda peab tarwitama, eht lai weega täidetud nõu masina peale asetada. Loodis olek on sellepärast tarwilik, et munad

ühthlast sooja saaks ja regulaator korralikult töötaks. Pörituste tartusel wõits masina jalgside alla wedru- lawad tummitatud panna.

Müüd seatakse lamp torda, täidetakse petrooleumiga, taht puhastatakse, lõigatakse nirtadest wähe ümmargu- jets ja kui õli üles on imbunud, jüüdatakse põlema. Tugewa leegiga põledes kulub 6—12 tundi ära enne kui soojus parajale kõrgusele tõuseb, külmas ruumis iegi rohtem. Seemasinates tuleks tohe joe 68 kraa- diline weji (C. j.) sisse maalda, et ratem soojaks ähgets. Selle juures on soowitaw aparaati paremast küljest kõrgemale tõsta, et torudes leiduw õht wälja wõits tulla. Samuti pannakse kraadillaas tema jaoks mää- ratud kohale. Kui soojus munajahulis 39—40° C. peale on tõusnud, siis seatakse regulaator torda.

Selleks tuleb regulaatori kraadist ületande warda kohal ajawat trumli paremale eht pahemale pöörata nii et wiina otjas olaw (ratas) sõdr joendamine trumli kohal õrnalt heljats, sinna ainult wäiteje wähe jätats ja tergema külgepunktumise korral tohe üles ter- kits. Peab aga tähele panema, et sõdr täielitult wastu trumli äärt puutuks, mitte wilitu ei seijaks, tähendab mitte ainult ühe äärega wastu ei seijaks, kuna teine äär ülewalt seijab, millisel juhtumisel regulaator mitte ustawalt ei tõõla. Stertib sõdr enne 39 kraadi üles, siis tuleb tellimistruwist natuke pahemale keerata. Mõnetordse harjutamise järele leiab warsti õige koha, misjagune terweks haudumiseajaks jäägu, wälja arwa- tud wiimased päewad, mil soojus 39,5° peale tõusta lastagu. Peab aga tähendama, et haudumise ajal ainultki regulaatori peale lootma jääda ei tohi, waid ka lambitule peab paraja hoidma, sest liig suurt kuu- must ei jõua regulaator ütsi mitte wälja lasta.

P r o o w i m i n e. Iga aasta enne munade sisse- panemist peab masinat wähemalt tats päewa tühjalt põlema lastma, et näha, kas hoiab endas 39 kraadi sooja alaltijelt ja kuidas regulaator töötab. Tihti wõib juhtuda, et masina seinte täitematerjal alla on waju- nud, nägematud lõhed sisse tellimud jne. eht jälle regu- laator wiga saanud, näit. eetri segu kapstist wälja jootsitud wõi muud, mille tõttu masin sooja ei pea, ega emast ei reguleeri. Samuti peab ka järele kat- suna, kas igas haudumiskuumis küllalt ühtlane soo- jus wälitseb. Selleks tuleb masinasse wähemalt kolm kraadillaasi*) panna: üks keskele ja tats kummagile poole külje peale ning mõne aja pärast järele waadata, kas nad ühte ja sama näitawad, wõi on wähe ja kui suur nimelt on. Samuti tulewad kindlaks teha tempe- ratuurid masina keskel ja eestküljel ning tagumise seinaga ääres. Selleks kõige kohasem on tarwitada harilikke ihuhoojuse mõõtjaid. Wäiksemates ja mitte hoolega ehitatud aparaatides wõib wähe keskumise ja äärte soo- jusel wahel 1—2 kraadi ja tihti rohtemgi olla. 1—1½ kraadilise wähe halwa mõju wõime sellega wäga hästi ära kaotada, et kogu haudumise ajal mune pöörates,

*) Arusaadaw, et nende kolme kraadillaasi näitamised enne oma wahel wõrreldud peawad olema.

neid ühtlasi ka paigutame, s. t. ärte pealt jahedamad munad kessele soojemasse paneme ja ümberpöördukt, kesselst soojemad munad jälle ärte peale wilumasse

wiime, millega kõik munad ühesuguse kelmise soojuse saavad. Kuid üle 1½ kraadiline soojuse wähe mõib poegade wäljatuleku peale juba halwasti mõjuda.

J. Utuo.

	Käsitöö ja riietus	
Toimetanud Agnes Neudorf-Malberg		

Käsitöö.

Mr. 1. Ülekätteräti kü kaunistus walge ja kollase lõngaga. Ümmelda tuleb joonisel näidatud pistetel, nii et walge oleks kollasega äärestatud. (Mõib ka laua linitu tarwis kasutada.)

Mr. 2. Tootli padja kawand maasika õitest, lehtedest ja marjadest. Wäriwid on joonistusel märgitud, õmmelda tuleb riide peale õmblemise tehnikas, nii et ülsitud osad pistetega käidetud oleks. Kõik weered tulewad kummedamate lõngadega, kui riie äärestada. Lõngade numbrid on joonistusel.

Mr. 3. Willane tikandus madal ja warspistetel, wäriwide numbrid joonistusel märgitud wäriwiga.

Mr. 4. Tikandus madal ja sõlmpistetel, wäriwide numbrid joonistusel märgitud (neid on kuus).

Mr. 5. kaunistus pikkadel sïdepistetel ja wars-

pistel, kahewarjundilise jiniise ja muustaga. Wäriwide paigutus joonistusel.

Mr. 6. Willaste lõngadega õmmeldud äärekau- niustus, madalpistes. Wäriwide numbrid joonistusel.

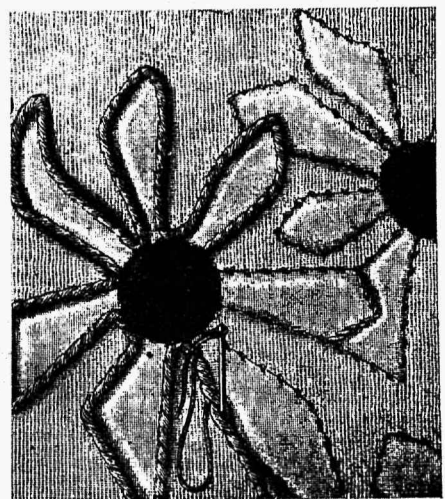
Mr. 7. Madalpistes õmmeldud weer kolme wä- rüiga, numbrid joonisel.

Kõiki neid wiit kitsast ääre kaunistust mõib tarwi- tada moodsaie käisteta jakiteie ilustuseks, milledest mõned jelles numbris moe osas näitets toodud. Peale jelle kõlbamad need kaunistused wäga hästi lapse klei- tide peale.

Mr. 8 — 9. Gesti pluusi kirjad. Wäriwide numbrid joonisel. Ümmelda sïde ja käitepistetel.

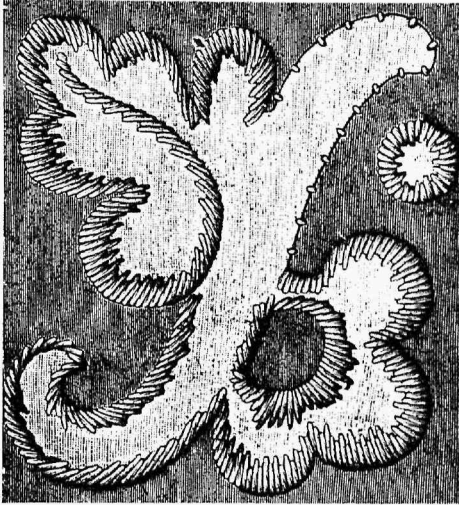
Kõik ülwalpool kirjeldatud tikanduste wäriwi numbrid on tähendatud G—B. lõnga kaarti järele.

Riide pääle õmblemise tehnika.

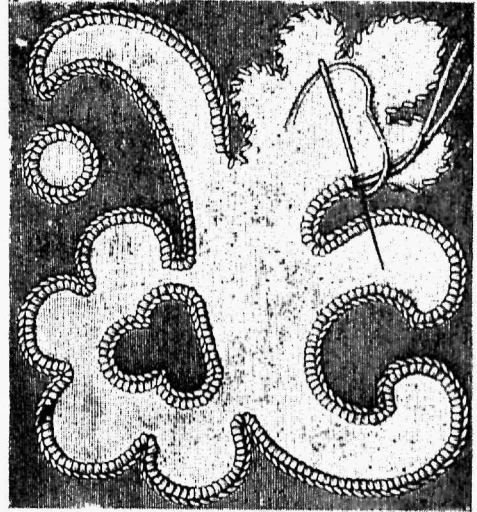

Mr. 1. Näide kuidas riie tuleb peale jöada, kui ka joonistuse järele lahti lõigatud, põhi riidele ase- tada, kinni traageldada ja weered üleloomispistetel kinnitada. Kui riie, mida lõigatakse, wäga tergesti aruneh tulewad weered sisse käända.

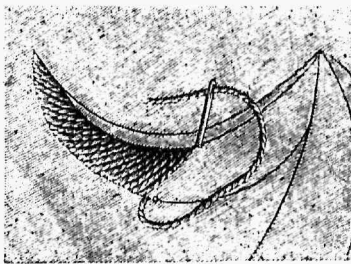
Mr. 2. Näide kinnitamisiwiisist peene riidiga, millega jämedam kinnitatakse mödda riide weeri.

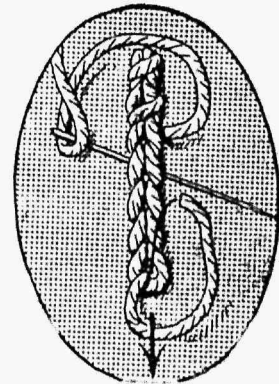
Nr. 3. Madal pistes fimitatud riidest leht.

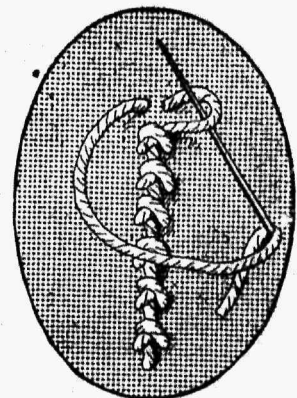
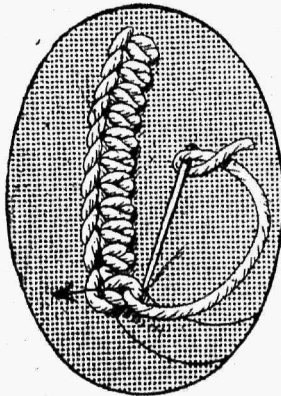
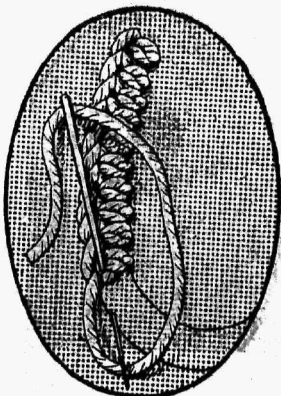
Nr. 4. Sämp pistes fimitatud leht, mida kõige rohkem tarvitatakse.

Nr. 5. Wiltune madalpiste, mida tarvitatakse riide päälõõnlemise tehnikas.

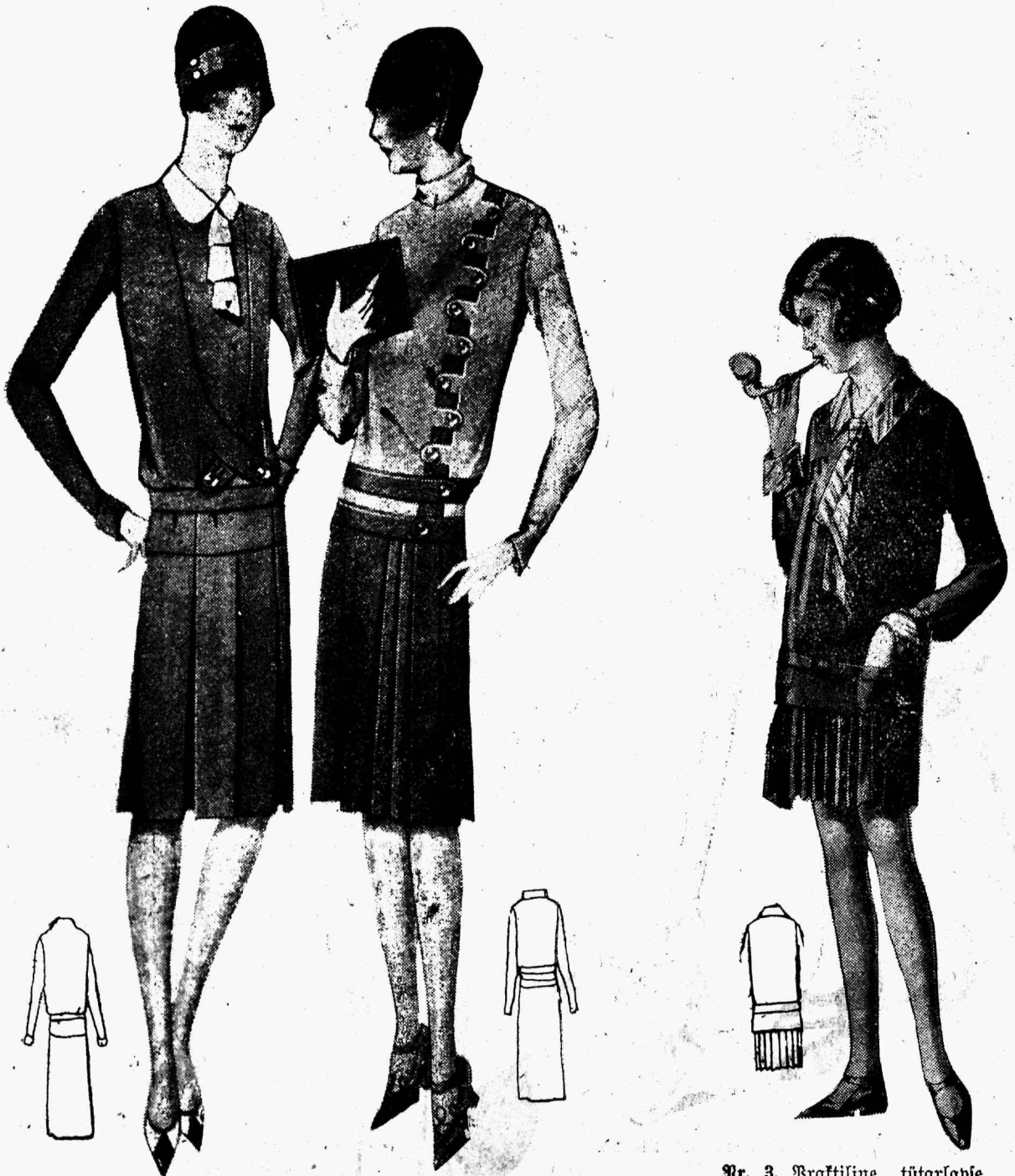

Nr. 6. Nõõrpiste. Harilikku kettipistet tuleb üleloomispistes korrata, mis annab n.n. nõõrpiste. Kordamiseks võib tarvitada ka teise värviist lõnga.

Nr. 7—8. Kettipiste äärestamise tarvis.

Nr. 9. Sõlmepiste laiemal kujul.

Nr. 1. Naiste tänava-kleit, valge kaelusjega, sinisest villasest ritteft. Väige lõikelehel nr. 1-9.

Nr. 2. Tänava-kleit kahewärwiltseft ritteft. Alumine osa telistiw-punane, ülemine kollakas beige.

Nr. 3. Prattiline tütarlapse kleit tumepruunist villasest ritteft ruuduliste tatistega ja kaelusjega. Väige lõikelehel nr. 10-20.

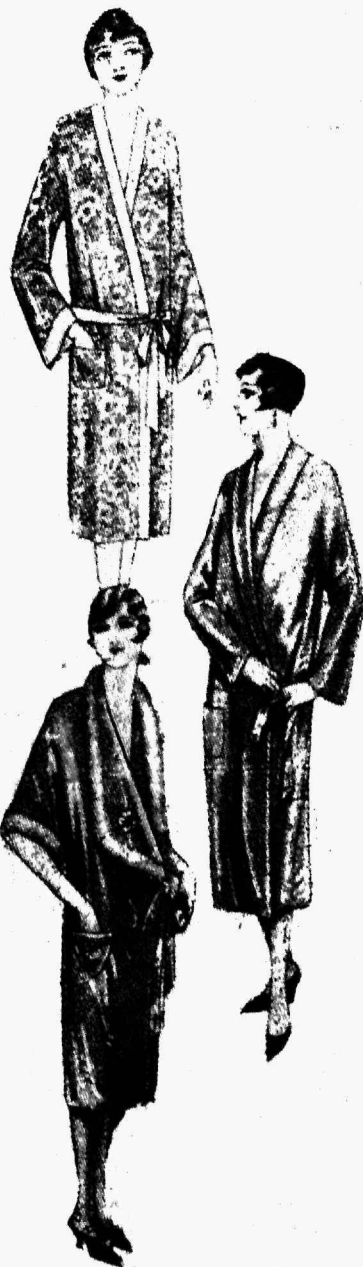

Nr. 4. Poisi mantel. Lõige lõikelehel nr. 21—26.

Nr. 5. Na-
nema
täna
walgete
tustega
melillil
dil.

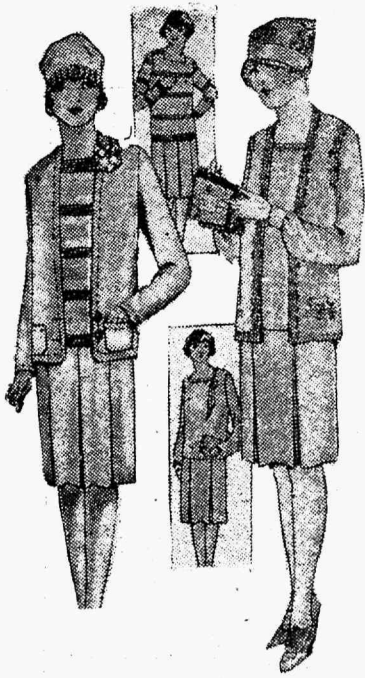
Nr. 6. Kest-
ealise
naise
kostüüm.

Nr. 8—10. Hommikuleidid.

Nr. 7. Murutõnise kait wal-
gest ribist rinna monogram-
miga.

Nr. 11. Hele juveelilõhn tütarlapsele triibulise jumperiga

Nr. 12. Kõik lahtise käisteta vestiga, rikkadusega äärestatud. Tikkimiseks mõib tarmitada mustri- lehel leidu- maid meere kaunistusi.

Nr. 13—14. Rikkadusega käisteta vestid, mida mõib tunda suvifleitide peal.

Nr. 15—20. Suvipluu- jid tugev- st riidest pisu- feste- taunistustega.

Nr. 21—24. Laste riided.

Nr. 25. Suvimantel noorele naisele.

Nr. 26. Postilim.

A-S. „EPHAG“

Kõik väljamaa lõhnaõlid, puud-
rid ja kosmeetika parematest
vabrikutest: GOTY, PI-
VER, HOUBIGANT
j. t. j. t. j. t. j. t.

„Ephag“ Eau de Cologne triple
„Ephag“ hambapastad
„Ephag“ toalett-artiklid
„Ephag“ kasekreem
„Ephag“ Végétal

UUDIS! „ISIS“ UUDIS!
„ISIS“ kreem „ISIS“ puuder „ISIS“ seep

A-S. Eestimaa Apteegi ja Rohukaubanduse Üh. „Ephag“
Harju tän. 41 TALLINNAS Narva m. 42